Uniwersytet Warszawski
Wydział Prawa i Administracji

Alicja Wojciechowska

Nr albumu: 429336

Powództwo przedstawicielskie – instrument ochrony ogólnych interesów konsumentów

Praca magisterska na kierunku studiów Prawo

Praca wykonana pod kierunkiem
Prof. UW dr. hab. Tadeusza Zembrzuskiego
Katedra Postępowania Cywilnego WPiA UW

Warszawa, sierpień 2025 r.

Streszczenie

Niniejsza rozprawa ma na celu analizę powództw przedstawicielskich wprowadzonych do polskiego porządku prawnego ustawą z 24 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2024 r. poz. 1237). Powództwa przedstawicielskie są instrumentem wykształconym na gruncie prawa unijnego. Zostały wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 z 25 listopada 2020 r. w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającą dyrektywę 2009/22/WE (Dz. U. UE. L. z 2020 r. nr 409, str. 1 z późn. zm.). Dysertacja składa się z czterech rozdziałów. W pierwszej części pracy scharakteryzowane zostało pojęcie konsumenta i ewolucja jego ochrony na gruncie unijnym i krajowym. Przedstawione i omówione zostały również rodzaje interesów konsumentów podlegających ochronie, a także cywilnoprawne instrumenty ochrony zbiorowych i grupowych interesów konsumentów istniejące przed ww. nowelizacją. Dalsza część pracy koncentruje się na omówieniu zagadnień związanych z implementacją wspomnianej dyrektywy unijnej, przyczyn jej wprowadzenia i celów, jakie ma realizować. Następnie opisane zostały okoliczności towarzyszące transponowaniu powództw przedstawicielskich do prawa polskiego, w tym propozycje implementacyjne rozważane przez polskiego ustawodawcę. Ostatnia część pracy poświęcona została scharakteryzowaniu obu typów powództw przedstawicielskich (tj. powództwa o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów i powództwa o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów), ich wspólnych elementów konstrukcyjnych i rodzajów interesów konsumentów, jakie mają one realizować.

Słowa kluczowe

powództwo przedstawicielskie, ogólne interesy konsumentów, zbiorowe interesy konsumentów, grupowe interesy konsumentów, postępowanie grupowe, podmiot upoważniony, konsument, dyrektywa

Tytuł pracy w języku angielskim

Representative action – a legal instrument for the protection of collective interests of consumers

Spis treści

I. Wstęp 8
II. Konsument w polskim porządku prawnym 12
1. Zarys pojęcia konsumenta w prawie europejskim 12
2. Definicja konsumenta w prawie polskim 19
3. Model przeciętnego konsumenta 27
III. Zarys instrumentów ochrony ponadindywidualnych interesów konsumentów w polskim porządku prawnym 31
1. Rodzaje interesów konsumentów podlegających ochronie 31
2. Cywilnoprawne instrumenty ochrony zbiorowych interesów konsumentów w polskim porządku prawnym 41
3. Cywilnoprawne instrumenty ochrony grupowych interesów konsumentów w polskim porządku prawnym 49
IV. Geneza wprowadzenia do polskiego porządku prawnego instytucji powództwa przedstawicielskiego. 55
1. Kontekst powstania Dyrektywy 2020/1828 – przyczyny zmian legislacyjnych 55
2. Cele Dyrektywy 2020/1828 59
3. Pojęcie interesu zbiorowego w Dyrektywie 2020/1828 60
4. Model implementacji Dyrektywy 2020/1828 63
V. Powództwa przedstawicielskie w polskim porządku prawnym 67
1. Implementacja Dyrektywy 2020/1828 przez polskiego ustawodawcę – uwagi wstępne 67
2. Zarys wspólnych elementów konstrukcyjnych obu rodzajów powództw przedstawicielskich 74
3. Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów 78
4. Powództwo o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów 83
VI. Zakończenie 87
VII. Bibliografia 89

Wykaz skrótów

Akty prawne:

Dyrektywa 93/13 - dyrektywa Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95 z 21.04.1993 r., s. 29–34)

Dyrektywa 98/27 - dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.05.1998 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, Dz.U. L 166 z 11.06.1998, pp. 51-55.

Dyrektywa 2005/29/WE - dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 149 z 11.06.2005 r., s. 22–39)

Dyrektywa 2009/22/WE - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 110 z 01.05.2009 r., pp. 30–36)

Dyrektywa 2011/83 - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 304 z 22.11.2011 r., s. 64–88)

Dyrektywa 2020/1828 - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2020/1828 z 25 listopada 2020 r. w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylająca dyrektywę 2009/22/WE (Dz. U. UE. L. z 2020 r. nr 409, str. 1 z późn. zm.)

JAE - Jednolity Akt Europejski podpisany 17 lutego 1986 r. w Luksemburgu i 28 lutego 1986 r. w Hadze (Dz.U. L 169 z 29.06.1987 r., s. 1–28)

k.c. - ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071)

k.p.c. - ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.)

Nowelizacja - ustawa z 24 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2024 r. poz. 1237)

u.d.p. - ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 z późn. zm.)

u.d.r.p.g. - ustawa z 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1485)

u.k.s.c. - ustawa z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 959 z późn. zm.)

u.o.n.p.k. - ustawa z 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 1225)

u.o.k.k. - ustawa z 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1616 z późn. zm.)

u.p.n.p.r. - ustawa z 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 845)

TUE - Traktat o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. nr 90, poz. 864/30 z późn. zm.)

TA - Traktat z Amsterdamu zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, Traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty (Dz. U. z 2004 r. nr 90, poz. 864/31 z późn. zm.)

Publikatory i czasopisma:

Dz. U. - Dziennik Ustaw

Dz. Urz. - Dziennik Urzędowy

ECR - Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (European Court Reports)

EPS - Europejski Przegląd Sądowy

EuCML - Journal of European Consumer and Market Law

GSP – Gdańskie Studia Prawnicze

IKAR – Internetowy Kwartalnik Monopolowy i Regulacyjny

MoP - Monitor Prawniczy

OSN - Orzecznictwo Sądu Najwyższego

OSNC - Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna

PiP - Państwo i Prawo

PPC - Polski Proces Cywilny

PPH - Przegląd Prawa Handlowego

PS - Przegląd Sądowy

YARS -Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies

Organy orzekające:

SA - sąd apelacyjny

SN - Sąd Najwyższy

SOKiK - Sąd Okręgowy w Warszawie, Wydział XVII, „Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów”

TSUE - Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Inne organy i organizacje międzynarodowe:

Komisja - Komisja Europejska

Parlament - Parlament Europejski

Prezes UOKiK - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Rada - Rada Unii Europejskiej

UE - Unia Europejska

I. Wstęp

Powództwa przedstawicielskie zyskały byt w polskim porządku prawnym dzięki ustawie z 24 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2024 r. poz. 1237; „**Nowelizacja**"), która implementowała Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2020/1828 z 25 listopada 2020 r. w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającą dyrektywę 2009/22/WE (Dz. U. UE. L. z 2020 r. nr 409, str. 1 z późn. zm.; „**Dyrektywa 2020/1828**"). Powództwa przedstawicielskie stanowią nową, wynikającą z prawa unijnego formę dochodzenia ogólnych interesów konsumentów w ramach postępowania cywilnego. Polski ustawodawca nie zdecydował się na unormowanie ich w odrębnym, samodzielnym akcie prawnym. Swoje miejsce znalazły one zasadniczo w ramach ustawy z 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1485; „**u.d.r.p.g.**"), ale wprowadzająca je Nowelizacja dokonała również zmian w przepisach dwóch innych ustaw – ustawy z 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1616 z późn. zm.; „**u.o.k.k.**") i ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 959 z późn. zm.; „**u.k.s.c.**").

Powództwa przedstawicielskie mogą być wytaczane wyłącznie przez wyspecjalizowane podmioty upoważnione (podmioty przedstawicielskie) wpisane do rejestru podmiotów upoważnionych prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów („**Prezes UOKiK**") lub do wykazu podmiotów upoważnionych prowadzonego przez Komisję Europejską („**Komisja**"). Warunki, jakie musi spełnić podmiot ubiegający się o uzyskanie takiego wpisu zostały szczegółowo określone w art. 46h u.o.k.k. Indywidualni konsumenci nie mogą być powodami w powództwach przedstawicielskich, ale mają czerpać z nich korzyści jako docelowi beneficjenci ich każdorazowych korzystnych wyników.

W ramach powództwa przedstawicielskiego podmiot upoważniony może żądać stwierdzenia przez sąd stosowania przez przedsiębiorcę praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów lub/i dochodzić roszczeń związanych z tymi praktykami.

Praktykami naruszającymi ogólne interesy konsumentów są zaś działania lub zaniechania przedsiębiorcy niezgodne z przepisami prawa Unii Europejskiej („**UE**"), o których mowa w załączniku I do Dyrektywy 2020/1828.

Powstanie Dyrektywy 2020/1828 i wraz z nią powództw przedstawicielskich było efektem uznania dotychczasowych unijnych regulacji konsumenckich za niewystarczające w obliczu nowych wyzwań, takich jak globalizacja i cyfryzacja[1]. Oba wymienione czynniki zwiększyły ryzyko zaistnienia sytuacji, w której duża liczba konsumentów doznaje szkody z powodu tej samej lub podobnej bezprawnej praktyki stosowanej przez przedsiębiorcę.

W zamierzeniu unijnego ustawodawcy, powództwa przedstawicielskie mają zapewnić ochronę zbiorowych interesów konsumentów w wielu obszarach prawa i sektorach gospodarki, takich jak ochrona danych, usługi finansowe, podróże i turystyka, ale również energia i telekomunikacja[2].

Ze względu na „świeżość" Nowelizacji dotychczas powstało stosunkowo niewiele opracowań dotyczących powództw przedstawicielskich w prawie polskim. Najbardziej szczegółowym i kompletnym dziełem w przedmiotowej tematyce jest komentarz z 2025 r. pod redakcją *M. Dziurdy* pt. *„Powództwa przedstawicielskie. Komentarz*"[3].

Autorka pracy dostrzega potrzebę stworzenia opracowania, które stanowiłoby zwięzłe omówienie instytucji powództw przedstawicielskich, przy jednoczesnym umiejscowieniu ich w szerszym kontekście historycznym, aksjologicznym i legislacyjnym. Z tego względu zasadniczą część niniejszej pracy stanowią cztery rozdziały, które mają na celu nie tylko przedstawienie kluczowych elementów Nowelizacji, ale również przybliżenie czytelnikowi postaci konsumenta (docelowego beneficjenta nowej instytucji) i potrzeby objęcia go szczególną ochroną, omówienie

[1] I. Sepioło-Jankowska, *Powództwo przedstawicielskie – nowe narzędzie ochrony konsumentów*, PARP, https://fepw.parp.gov.pl/component/content/article/86676:powodztwo-przedstawicielskie-nowe-narzedzie-ochrony-konsumentow [dostęp: 01.08.2025].
[2] https://commission.europa.eu/law/law-topic/consumer-protection-law/representative-actions-directive_pl
[3] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie. Komentarz*, Warszawa 2025.

dotychczas istniejących w prawie polskim środków ochrony ponadindywidualnych interesów konsumentów i przedstawienie genezy powództw przedstawicielskich.

Pierwszy z zasadniczych rozdziałów pracy poświęcony został zaprezentowaniu ewolucji środków ochrony konsumenckiej oraz formowania się współczesnego rozumienia pojęcia konsument. Analizie poddany został krajobraz prawny UE i jego wpływ na krajowe regulacje prawne. Przedstawione zostały również motywy aksjologiczne, które stanowiły podwaliny objęcia konsumenta szczególnym rodzajem ochrony. Wreszcie, scharakteryzowany został także model tzw. przeciętnego konsumenta, w celu naświetlenia czytelnikowi, jakie cechy go wyróżniają. Przedstawione tło prawne i faktyczne ma na celu zaprezentowanie motywów przemawiających za objęciem konsumenta szczególną ochroną i wskazanie argumentów świadczących o potrzebie jej stałego doskonalenia. W drugim rozdziale scharakteryzowano rodzaje interesów konsumenckich podlegających ochronie i zarysowano cywilnoprawne instrumenty ochrony ponadindywidualnych interesów konsumentów z podziałem na instrumenty służące ochronie interesów zbiorowych i grupowych. Powyższy zarys tematyki tworzy podwaliny, w ramach których możliwe będzie późniejsze osadzenie dwóch nowo wprowadzonych rodzajów powództw przedstawicielskich. W kolejnym rozdziale przedstawiona została geneza powództw przedstawicielskich w prawie unijnym, a także motywy i założenia Dyrektywy 2020/1828. W ostatnim rozdziale omówiono wprowadzenie instytucji powództw przedstawicielskich do polskiego porządku prawnego. Przedstawione zostały okoliczności towarzyszące implementacji Dyrektywy 2020/1828, ostatecznie przyjęty kształt Nowelizacji, wspólne elementy konstrukcyjne obu rodzajów powództw przedstawicielskich i zwięzła charakterystyka każdego z nich. Ponadto przedstawione zostały najważniejsze różnice między powództwami przedstawicielskim a klasycznymi postępowaniami grupowymi.

Praca zawiera również rozważania na temat wprowadzonego przez Nowelizację pojęcia ogólnych interesów konsumentów i jego miejsca wśród dotychczasowych

propozycji doktrynalnych odnośnie do zdefiniowania pojęcia interesu zbiorowego i interesu grupowego[4].

Z racji na ograniczone ramy objętościowe niniejszej pracy, nie zostały w niej opisane środki ochrony indywidualnych interesów konsumentów. Dysertacja nie omawia też szerzej administracyjnoprawnego modelu ochrony konsumentów realizowanego przez Prezesa UOKiK.

W trakcie pracy autorka korzystała z licznych opracowań poświęconych omówieniu: (i) pojęcia konsumenta; (ii) ewolucji ochrony konsumenckiej w UE i w Polsce; (iii) rodzajów interesów konsumentów; (iv) instrumentów ochrony interesów ponadindywidualnych funkcjonujących w prawie polskim przed Nowelizacją; (v) Dyrektywy 2020/1828 i jej implementacji do prawa polskiego. Publikacje te są szczegółowo uwzględnione w przypisach oraz w bibliografii.

Praca uwzględnia stan prawny na 4 sierpnia 2025 r.

[4] Szerzej zob. m.in. R. Kulski, *Ochrona interesów zbiorowych w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2017; K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.

II. Konsument w polskim porządku prawnym

Poniższa część pracy ma na celu zdefiniowanie pojęcia konsumenta w prawie polskim. Nie od dziś wiadomo jednak, że motorem napędzającym rozwój prawa konsumenckiego i inspiracją do powstania zdecydowanej większości rozwiązań w tej dziedzinie była Wspólnota Europejska (obecnie UE)[5]. Jak trafnie wskazuje *T. Pajor*, przepisy o ochronie konsumenta wykształciły się pod wpływem dyrektyw i innych aktów prawa wspólnotowego, dlatego zasadne jest wykładanie ich zgodnie z prawem UE[6]. Z tej przyczyny pierwsza część rozdziału skupia się na zwięzłym przybliżeniu historii kształtowania się pojęcia konsumenta na gruncie europejskim i unaocznieniu dających się wyróżnić cech charakterystycznych dla tego podmiotu. Następnie została przedstawiona ewolucja definicji konsumenta w prawie polskim i jej kształtowanie się pod mocnym wpływem europejskim. W ostatniej kolejności krótko zarysowany został wypracowany model przeciętnego konsumenta i sposób jego rozumienia na gruncie krajowym i unijnym.

1. Zarys pojęcia konsumenta w prawie europejskim

Genezy pojęcia konsumenta można szukać w II poł. XIX wieku. Był to czas intensywnego wzrostu produkcji i konsumpcji w USA i krajach Europy Zachodniej. Stopniowo w społeczeństwie wykształcało się przekonanie, że przedsiębiorcy mają większy wpływ na handel niż końcowi odbiorcy ich produktów[7]. Rozwój nowoczesnych technik marketingowych dodatkowo wystawił odbiorców dóbr/usług na ryzyko wielkoskalowej manipulacji. Aż do lat 60 XX. wieku nie można było jednak mówić o szczególnym, instytucjonalnym postępie w ochronie konsumentów.

Bodźcem do wykształcenia się legalnego pojęcia konsumenta i pojawienia się pierwszych aktów prawnych służących ochronie konsumentów były przemiany społeczno-gospodarcze lat

[5] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie – rozwój, problemy, pytanie o przyszłość* [w:] E. Nowińska, P. Cybula (red.) *Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie*, Kraków 2005, s. 24.
[6] T. Pajor [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, Warszawa 2014, s. 252.
[7] I. Oleksiewicz, *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*, Warszawa 2013, Ogólne.

60. i 70. XX wieku[8]. Doskonale obrazuje je, uważane za jeden z momentów zwrotnych w historii rozwoju prawa konsumenckiego, orędzie prezydenta USA J. F. Kennedy'ego z 1962 r., w trakcie którego padło słynne zdanie „*Consumers, by definition include us all*"[9]. Pojęcie konsumenta do języka prawniczego przeszło natomiast z nauk społecznych i ekonomicznych, na gruncie których wyrosło[10]. Kształtowanie się definicji prawnej konsumenta jest immanentnie powiązane m.in. z rozwojem szeroko rozumianego prawa konsumenckiego[11].

W początkowych etapach rozwoju prawa unijnego ochrona konsumenta była postrzegana jako produkt uboczny budowania wspólnego rynku[12]. Traktat rzymski nie odnosił się bezpośrednio do konsumenta i ochrony jego interesów[13]. Obywatele państw członkowskich byli postrzegani wyłącznie jako uczestnicy wspólnego rynku - elementy istotne, aczkolwiek bierne. Ustawodawca unijny wychodził z założenia, że konsumenci będą odnosić korzyści z postępującej integracji rynku europejskiego. Dopiero lata 80. XX w. przyniosły zasadniczą zmianę w sposobie postrzegania unijnego prawodawcy. Nieprofesjonalni uczestnicy rynku zaczęli być postrzegani jako strona słabsza w relacjach z profesjonalistami[14]. Dostrzeżono również, że niejednolity poziom ochrony konsumentów w poszczególnych państwach członkowskich i brak zaufania jednostek niekorzystnie wpływa na funkcjonowanie rynku wewnętrznego i stanowi przeszkodę w zakończeniu procesu jego integracji[15].

Pierwszy szczegółowy program dotyczący ochrony konsumentów i polityki informacyjnej przyjęto na gruncie europejskim w 1975 r.[16] Zdefiniowano w nim pięć podstawowych praw konsumenta w tym m.in. prawo do naprawienia szkody. W kolejnym programie z 1981 r. zakres

[8] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 23.
[9] M. Jagielska, *Od konsumenta do użytkownika (o istotnej zmianie współczesnego prawa konsumenckiego)*, PiP 2021/11, s. 31.
[10] Cz. Żuławska, *Obrót z udziałem konsumenta – ochrona prawna*, Warszawa 1987, s. 16.
[11] K. Szuma, *Ewolucja pojęcia „konsument" w polskim prawie i orzecznictwie sądowym* [w:] B. Gnela, K. Michałowska (red.), *Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*, Warszawa 2016, § 1. Uwagi wprowadzające.
[12] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 23.
[13] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 27.
[14] B. Gnela, *Uwagi o kodeksowej definicji konsumenta oraz o jej zgodności z prawem unijnym* [w:] M. Jagielska, E. Rott-Pietrzyk, A. Wiewiórowska-Domagalska (red.), *Kierunki rozwoju europejskiego prawa prywatnego*, Warszawa 2012, 1. Wprowadzenie.
[15] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 24.
[16] Rezolucja Rady z 14.04.1975 w sprawie wstępnego programu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w kwestii polityki ochrony i informowania konsumentów, Dz. U. C 92 z 25.04.1975, s. 1.

tych praw poszerzono[17]. Programy te, mające status *soft law*, stanowiły fundament kształtującej się polityki konsumenckiej i były prekursorami późniejszych dyrektyw konsumenckich[18]. Miały również wpływ na orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej („**TSUE**")[19].

Kolejnymi krokami w rozwoju prawa konsumenckiego były memorandum Komisji z 4 stycznia 1985 r.[20], Rezolucja Parlamentu z 1987 r.[21] i Rezolucja Rady z 1989 r.[22] Wszystkie te dokumenty stanowiły odzwierciedlenie dostrzeganej potrzeby zapewnienia skutecznej ochrony praw konsumenckich oraz ujednolicenia standardów ich egzekwowania[23]. Lata 80. XX. w. przyniosły natomiast pierwsze dyrektywy materialnoprawne, zawierające szczątkowe regulacje dotyczące ochrony indywidualnych[24] i zbiorowych[25] interesów konsumentów.

Przełom w rozwoju legislacji konsumenckiej nastąpił po 1 lipca 1987 r., gdy na mocy Jednolitego Aktu Europejskiego („**JAE**")[26] do traktatu rzymskiego został dodany art. 100a nakładający na Komisję obowiązek zapewniania w jej wnioskach „wysokiego poziomu ochrony konsumenta"[27]. Akt ten traktował ochronę konsumenta w sposób autonomiczny, ale nadal zasadniczo powiązany był z ideą rynku wewnętrznego[28]. Jako problematyczne i hamujące

---

[17] Rezolucja Rady z 19.05.1981 w sprawie drugiego programu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w kwestii polityki ochrony i informowania konsumentów, Dz. U. C 133 z 03.06.1981, s. 1.
[18] K. Gajda, *Dochodzenie roszczeń konsumenckich* [w:] E. Nowińska, P. Cybula (red.) *Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie*, Kraków 2005, s. 533.
[19] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie*…, s. 28.
[20] Komunikat w sprawie środków odwoławczych dla konsumentów, przekazany Radzie w formie memorandum w dniu 4 stycznia 1985, COM (84) 692 wersja ostateczna, https://aei.pitt.edu/1597/1/1597.pdf.
[21] Rezolucja w sprawie odszkodowań dla konsumentów przyjęta 13.03.1987 (Dz.U. nr C 99 z 13.04.1987, s. 203).
[22] Rezolucja Rady z 9 listopada 1989 r. w sprawie przyszłych priorytetów dotyczących ożywienia polityki ochrony konsumentów, Dz.U. nr C 294 z 22.11.1989, s. 1–3.
[23] K. Gajda, *Dochodzenie roszczeń konsumenckich* …, s. 533 i n.
[24] Były to: (i) Dyrektywa Rady 84/450 z 10.09.1984 w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących reklamy wprowadzającej w błąd, Dz.U. L 250 z 19.09.1984, pp. 17–20 („**Dyrektywa 84/450"**); (ii) Dyrektywa Rady 85/374 z 25.07.1985 w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe, Dz.U. L 210 z 07.08.1985, pp. 29–33; (iii) Dyrektywa Rady 85/577 z 20.12.1985 w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa, Dz.U. L 372 z 31.12.1985, pp. 31–33 („**Dyrektywa 85/577**"); (iv) Dyrektywa Rady z dnia 22.12.1986 w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego, Dz.U. L 42 z 12.02.1987, pp. 48–53.
[25] Problem ten został poruszony w Dyrektywie 84/450.
[26] Dz.U. L 169 z 29.06.1987, pp. 1–28.
[27] K. Gajda, *Dochodzenie roszczeń konsumenckich*…, s. 535.
[28] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 29.

powstanie zintegrowanego rynku, zaczęły być natomiast postrzegane niejednolite krajowe regulacje w obszarze ochrony konsumenta. Wejście w życie JAE doprowadziło do powstania licznych dyrektyw[29] zgodnie z założeniami zarysowanymi w art. 100a. Plany działania Komisji na lata 1990-1992 i 1993-1995 również określały czynności mające przyczynić się do realizacji ochrony konsumenckiej. Jednocześnie, zarówno w JAE, jak i w Planach Komisji ochrona konsumenta była postrzegana instrumentalnie, tj. jako środek służący urzeczywistnieniu idei rynku wewnętrznego[30].

Szczegółowe unormowanie kwestii ochrony konsumenckiej przyniósł Traktat o Unii Europejskiej („**TUE**")[31], w którym zawarto oddzielny tytuł XI poświęcony właśnie tej tematyce. Zgodnie z art. 129a TUE jednym z zadań wspólnoty jest przyczynianie się do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów. Od tej pory można mówić o zyskaniu przez politykę konsumencką samodzielnego znaczenia względem polityki integracji rynku wewnętrznego[32].

Lata 90. XX w. przyniosły rozwój ochrony konsumenckiej, na który składała się działalność Rady, Komisji i Parlamentu. Rezultatem wysiłków tych podmiotów była m.in. rezolucja Rady z 1992 r. w sprawie przyszłych priorytetów w rozwijaniu polityki ochrony konsumentów, opublikowanie przez Komisję Zielonej Księgi z 1993 r. dotyczącej dostępu konsumentów do wymiaru sprawiedliwości i rozwiązywania sporów konsumenckich, a także opublikowanie serii planów ochrony konsumenta[33].

Zmiany w TUE nastąpiły wraz z wejściem w życie Traktatu amsterdamskiego („**TA**"), na mocy którego konsumenci zyskali prawo do informacji, edukacji i organizowania się w celu ochrony swoich interesów. We wspomnianym Traktacie zapewnienie wysokiego stopnia

---

[29] Były to np. (i) Dyrektywa 93/13*;* (ii) Dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość, Dz.U. L 144 z 04.06.1997, pp. 19–27 („**Dyrektywa 97/7**"); (iii) Dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.05.1998 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, Dz.U. L 166 z 11.06.1998, pp. 51–55.

[30] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 29 i n.

[31] t.j. Dz.U. C 202 z 07.06.2016 s. 13–46.

[32] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 31.

[33] Były to plany działania Komisji na lata 1993-1995 (tzw. drugi plan trzyletni) i 1996-1998 (tzw. trzeci plan trzyletni). Ostatni z wymienionych jako priorytet stawiał udzielenie pomocy w rozwijaniu polityki konsumenckiej przechodzącym transformację ustrojową państwom Europy Środkowej i Wschodniej.

ochrony praw konsumentów i prawa do informacji wyraźnie zyskało rangę wymogu[34]. W dalszym ciągu wzrastała również liczba aktów unijnego prawa pochodnego poświęconego tematyce konsumenckiej w postaci dyrektyw. Dyrektywy przyjęte w latach 90 XX. w. miały na celu urzeczywistnienie zarówno ochrony interesów indywidualnych konsumentów[35], jak i ich interesów zbiorowych[36]. Szczególnie istotna spośród nich była dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.05.1998 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, (Dz.U. L 166 z 11.06.1998 r., pp. 51-55; „**Dyrektywa 98/27**") wprowadzająca uregulowania o charakterze czysto proceduralnym.

Opisane wydarzenia stanowiły podwaliny rozwoju prawa konsumenckiego w UE. Wraz z nadejściem XXI w. nastąpiła intensyfikacja działań na rzecz realizacji standardów ochrony konsumentów. Rozwój prawa konsumenckiego na gruncie unijnym jest stymulowany w szczególności przez liczne dyrektywy konsumenckie[37] (oparte w większości na art. 4 ust. 2 lit. f) oraz art. 12, 114 i 169 TFUE[38]), rozporządzenia[39] Parlamentu i Rady oraz orzecznictwo TSUE. Akty prawa unijnego regulują szczegółowe kwestie w sposób sektorowy[40]. Ma to doniosłe znaczenie dla problematyki zdefiniowania pojęcia konsumenta.

---

[34] A. Wiewiórowska-Domagalska, *Europejskie prawo konsumenckie* …, s. 33.

[35] Były to m.in. (i) Dyrektywa Rady z 13.06.1990 w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, Dz.U. L 158 z 23.06.1990, pp. 59–64; (ii) Dyrektywa 93/13; (iii) Dyrektywa 94/47/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 26.10.1994 w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie, Dz.U. L 280 z 29.10.1994, pp. 83–87.

[36] Były to np. (i) Dyrektywa 93/13; (ii) Dyrektywa 97/7.

[37] Są to np. (i) Dyrektywa 2011/83/UE; (ii) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23.04.2008 w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG, Dz.U. L 133 z 22/05/2008, pp. 66-92; (iii) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z 26.11.2014 w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, Dz.U. L 349 z 05/12/2014, pp. 1-19; (iv) Dyrektywa 2005/29/WE.

[38] Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. C 202 z 07.06.2016 r. z późn. zm.).

[39] Są to np. (i) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/302 z 28.02.2018 w sprawie nieuzasadnionego blokowania geograficznego oraz innych form dyskryminacji klientów ze względu na przynależność państwową, miejsce zamieszkania lub miejsce prowadzenia działalności na rynku wewnętrznym oraz w sprawie zmiany rozporządzeń (WE) nr 2006/2004 oraz (UE) 2017/2394 i dyrektywy 2009/22/WE, Dz.U. L 60I z 02.03.2018, pp. 1-15; (ii) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z 19.10.2022 w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych), Dz.U. L 277 z 27.10.2022, pp. 1-102.

[40] Np. oddzielnie umowy kredytu konsumenckiego, umowy zawierane poza lokalem, turystykę etc. Zob. szerzej: M. Brożyna, *Konsumenckie prawo do odwołania umowy*, Warszawa 2021, *Rozdział I § 4. Ewolucja pojęcia konsumenta – od konsumenta do użytkownika (klienta)*.

Chociaż konsument znajduje się w obszarze zainteresowania instytucji unijnych od przeszło 40 lat, to jak dotąd nie wykształciła się jednolita i uniwersalna definicja tego pojęcia[41]. Prawdopodobnie jedną z przyczyn tego faktu jest to, że pojęcie konsumenta ma swoją genezę w języku potocznym i ekonomicznym, gdzie był on postrzegany jako końcowe ogniwo procesu ekonomicznego (ostateczny odbiorca dóbr)[42]. Może to wynikać również ze zdecentralizowanego charakteru europejskiego prawa wtórnego[43]. Unijne prawo pierwotne nie dostarcza definicji konsumenta. Pojęcie konsumenta jest natomiast zdefiniowane autonomicznie w ramach licznych dyrektyw i ma zmienną treść. Nie oznacza to jednak, że definicji konsumenta zawartych w poszczególnych dyrektywach nie łączą pewne cechy wspólne dające się zauważyć na poziomie warstwy merytorycznej.

Jak wskazuje *A. Kunkiel-Kryńska*, „dyrektywy odnoszą się zazwyczaj do osoby fizycznej, która działa w celach niezwiązanych z działalnością (…) gospodarczą, (…). Tym samym większość dyrektyw konsumenckich obejmuje zakresem ochrony tylko osoby fizyczne. (…) Dyrektywy zawierające definicję legalną konsumenta oparte są na założeniu ochrony pewnej kategorii interesów, dlatego definicja taka ma zmienną treść w zależności od celu, jakiemu służy dyrektywa”[44]. Dyrektywy ujmują pojęcie konsumenta funkcjonalnie – nie wiążą go z dokonywaniem czynności prawnej, lecz z „działaniem”, tj. pojęciem szerszym, wykraczającym poza umowy i czynności jednostronne[45]. Z zakresu pojęciowego konsumenta wyłączone są osoby prawne. Każda dyrektywa stanowi zamknięte uniwersum[46], wobec czego przenoszenie definicji z jednej do drugiej jest niezasadne.

Na potrzeby niniejszej pracy przedstawione zostaną definicje konsumenta zawarte w dyrektywie Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95 z 21.04.1993 r., s. 29–34; „**Dyrektywa 93/13**”) i

---

[41] P. Kukuryk, *Definicje konsumenta w kodeksie cywilnym (obecnym i przyszłym) w kontekście najnowszych unijnych dyrektyw konsumenckich*, PPH 2014/5, s. 21.
[42] Zob. np. S. Koroluk, *Zmiana definicji konsumenta w Kodeksie cywilnym – propozycja interpretacji*, MoP 2003/10, pkt *Uwagi wprowadzające*.
[43] K. Osajda, *Granice statusu konsumenta w prawie cywilnym – perspektywa temporalna oraz kwestia niedokonania czynności prawnej*, PS 2022/11-12, s. 46.
[44] A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej i ich wpływ na procesy implementacyjne w państwach członkowskich*, Warszawa 2013, s. 261.
[45] K. Osajda, *Granice statusu konsumenta w prawie cywilnym* .., s. 46.
[46] E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa 1999, s. 49.

dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 304 z 22.11.2011 r., s. 64–88; „**Dyrektywa 2011/83**"). Obie dyrektywy zostały implementowane do polskiego porządku prawnego[47]. Zgodnie z Dyrektywą 93/13 konsumentem jest osoba fizyczna, która zawierając umowy objęte zakresem Dyrektywy 93/13, nie działa w celu, który może być powiązany z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Dyrektywa 93/13 nie posługuje się pojęciem przedsiębiorcy, lecz sprzedawcy lub dostawcy, które obejmuje każdą osobę fizyczną lub prawną (bez względu na jej przynależność do sektora prywatnego bądź publicznego), która w umowach objętych zakresem Dyrektywy 93/13 działała w celach dotyczących handlu, przedsiębiorstwa i zawodu.

W Dyrektywie 2011/83 definicja konsumenta została częściowo umiejscowiona w jej preambule, a częściowo w jej tekście. Przyjmuje się, że pojęcie konsumenta powinno się wykładać opierając się zarówno na treści Dyrektywy 2011/83, jak i jej preambuły[48]. Konsument oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych dyrektywą działa w celach niezwiązanych z działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą. Zgodnie z motywem 17 preambuły zakresem pojęcia konsumenta powinny być objęte osoby fizyczne działające w celach niezwiązanych ich działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wykonywaniem wolnego zawodu. Ochrony wynikającej z Dyrektywy 2011/83 automatycznie nie wyłącza zawarcie przez strony umowy o charakterze mieszanym[49]. Zgodnie z orzecznictwem TSUE o ostatecznym charakterze umowy decyduje wówczas to, który cel jest przeważający.

[47] Dyrektywa 93/13 została implementowana ustawą z 02.03.2000 o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. z 2012 poz. 1225 ze zm.). Dyrektywę 2011/83 implementowała natomiast ustawa z 30.05.2014 o prawach konsumenta (Dz.U. z 2014 poz. 827 ze zm.).

[48] M. Rządkowski, *Pojęcie konsumenta a umowy mieszanego użytku w prawie polskim*, MoP 2016/17, Wprowadzenie.

[49] Pod pojęciem umów mieszanego użytku (umów o mieszanym charakterze) w doktrynie rozumiane są umowy częściowo związane z prowadzoną przez konsumenta działalnością gospodarczą a częściowo mające charakter nieprofesjonalny. Zob. szerzej: M. Rządkowski, *Pojęcie konsumenta a umowy (...).*

Wymienione dyrektywy skupiają się na działaniu konsumenta będącego osobą fizyczną w celach niezwiązanych z jego działalnością profesjonalną w ramach umów objętych ich zakresem. Zawarte w nich definicje nawiązują do zachowań konsumenta na rynku wychodzących poza sferę klasycznie rozumianego prawa cywilnego[50].

Dyrektywy konsumenckie opierają się na potrzebie ochrony określonej kategorii praw/interesów. Podmiotem ochrony jest zaś z założenia strona słabsza, mająca ograniczony potencjał finansowy, ekonomiczny i organizacyjny[51].

2. Definicja konsumenta w prawie polskim

W Polsce idea ochrony konsumenta jako podmiotu słabszego pojawiła się później niż w krajach zachodnich, bo dopiero w połowie lat 80. XX w. Jej intensywny rozwój nadszedł wraz transformacją ustrojową. Wcześniejszy zastój był w głównej mierze konsekwencją funkcjonowania w Polsce modelu gospodarki uspołecznionej[52]. Proces dostosowywania rodzimego porządku prawnego do standardów unijnych wymusił na polskim ustawodawcy wprowadzenie regulacji tożsamych z tymi, jakie funkcjonują w UE. Zanim pojęcie konsumenta doczekało się w Polsce pierwszych definicji normatywnych, pojawiły się próby zdefiniowania go na gruncie doktrynalnym[53]. Przy czym ochrona konsumenta była w ramach pierwszych, tworzących się w PRL definicji determinowana cechami gospodarki socjalistycznej, w której największymi zagrożeniami dla konsumentów były rynek deficytowy i monopolizacja[54]. Pierwszą polską ustawą odnoszącą się do ochrony konsumenckiej była ustawa o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i realizacji standardów ochrony

[50] B. Gnela, *Uwagi o kodeksowej definicji konsumenta …*, pkt *4. Stosowanie kodeksowej definicji konsumenta do pozakodeksowych przepisów implementujących dyrektywy konsumenckie.*
[51] M. Rejdak, *Definicja konsumenta w rozumieniu kodeksu cywilnego (art. 22^1 k.c.),* Rejent 2006/1, s. 121; T. Zembrzuski, *Dokąd zmierza ochrona konsumenta w procesie cywilnym?*, Palestra 2023/8, s. 112.
[52] M. Rządkowski, *Pojęcie konsumenta a umowy …*, pkt *Definicja konsumenta i umowy o mieszanym użytku w prawie polskim.*
[53] Por. np. E. Łętowska, *Ochrona konsumenta z punktu widzenia polityki prawa*, PiP 1978/4, s. 16; Cz. Żuławska, *Obrót z udziałem konsumenta - ochrona prawna,* Warszawa 1987, s. 34.
[54] M. Rejdak, *Definicja konsumenta …*, s. 125.

konsumenckiej[55]. Definicja konsumenta nie została jednak umieszczona w jej słowniczku aż do momentu nowelizacji z 8 sierpnia 1996 r.[56] Konsument został określony jako osoba nabywająca towary i usługi do celów niezwiązanych z działalnością gospodarczą. Wcześniej natomiast, ponieważ w lipcu 1990 r.[57] pojęcie konsumenta zostało wprowadzone (jeszcze bez zdefiniowania) w ustawie z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071; „**k.c.**"). Definicja konsumenta była również unormowana na poziomie rozporządzenia[58]. Wreszcie postulat ochrony konsumenta znalazł odzwierciedlenie również w art. 76 Konstytucji RP, jednakże samo pojęcie konsumenta nie zostało w ustawie zasadniczej zdefiniowane. W doktrynie przyjmuje się, że pojęcie konsument zostało dostatecznie precyzyjnie określone na poziomie ustawodawstwa zwykłego, a sformułowania konstytucyjne mają szerszy i bardziej ogólny zakres[59].

Czynnikiem, który zaważył na wprowadzeniu ustawowej definicji konsumenta do k.c., były regulacje wspólnotowe (unijne) związane z ochroną konsumentów. Ustawa z 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (t.j. Dz. U. z 2012 poz. 1225; „**u.o.n.p.k**.") [60] wprowadziła pojęcie konsumenta do polskiego k.c. w ramach nowelizacji art. 384 § 3. Ustawa miała na celu implementowanie do prawa polskiego m.in. Dyrektywy 93/13, ale definicja zawarta w art. 384 § 3 k.c. nie była z ww. aktem zgodna[61]. Zgodnie z art. 384 § 3 k.c. za konsumenta uważana była osoba, która zawiera umowę z przedsiębiorcą w celu bezpośrednio niezwiązanym z działalnością gospodarczą.

---

[55] Ustawa z 24.02.1990 o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (t.j. Dz. U. z 1999 Nr 52, poz. 547 z późn. zm.). Akt ten został uchylony z dniem 01.04.2001.
[56] Konsument został zdefiniowany w dodanym do art. 2 pkt 11.
[57] Nowelizacja k.c. z 28.07.1990, Dz. U. Nr 55, poz. 321 ze zm.
[58] Było to rozporządzenie Rady Ministrów z 30.05.1995 w sprawie szczegółowych warunków zawierania i wykonywania umów sprzedaży rzeczy ruchomych z udziałem konsumentów (Dz. U. Nr 64, poz. 328).
[59] L. Garlicki, M. Derlatka [w:] M. Zubik (red.) *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2016, art. 76, nb. 6.
[60] Wskazana u.o.n.p.k. implementowała do prawa polskiego przepisy wspólnotowych dyrektyw konsumenckich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dyrektywa 85/374), umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dyrektywa 85/577), umów zawieranych na odległość (Dyrektywa 97/7) oraz nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dyrektywa 93/13).
[61] B. Gnela, *Uwagi o kodeksowej definicji konsumenta …*, pkt *4. Stosowanie kodeksowej definicji konsumenta do pozakodeksowych przepisów implementujących dyrektywy konsumenckie*.

Definicja zawarta w art. 384 § 3 k.c., odmiennie niż dyrektywy unijne, nie ograniczała pojęcia konsumenta do osób fizycznych[62]. Zgodnie z poglądami doktryny w zakresie podmiotowym tego przepisu mieściły się również osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Przez długi czas umiejscowienie art. 384 § 3 k.c. wśród przepisów odnoszących się do wzorców umownych rodziło wątpliwości, czy zawarta w nim definicja ma charakter uniwersalny i znajduje zastosowanie w obszarze całego prawa cywilnego, czy też odnosi się wyłącznie do wzorców umownych i klauzul abuzywnych. Niemniej art. 384 § 3 k.c. wbrew jego lokalizacji, przypisywano w doktrynie głównie znaczenie ogólne[63].

Powyższa definicja na mocy ustawy z 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – k.c. oraz niektórych innych ustaw[64] została w lekko zmienionym kształcie[65] przeniesiona do części ogólnej k.c. w ramach dodanego art. 22^1 k.c. W porównaniu do art. 384 § 3 nowa definicja miała wyraźnie ograniczony zakres podmiotowy do osób fizycznych i obejmowała wszelkie stosunki prawne wynikające z czynności prawnych dokonywanych przez konsumenta (a nie jak wcześniej tylko stosunki umowne). Definicja ta - z kosmetycznymi modyfikacjami[66] - utrzymała się do dziś. Reasumując, współcześnie konsumentem jest osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

---

[62] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, Warszawa 2021, s. 314.

[63] Zamiast wielu zob. T. Pajor [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny*…, s. 251 i n.

[64] Dz. U. Nr 49, poz. 408.

[65] W myśl pierwotnie dodanego art. 22^1 k.c. - „Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową". Widoczne jest zatem doprecyzowanie poprzedniej definicji przez wskazanie, że obok związku z działalnością gospodarczą, konsumencki charakter wyłącza też związek z działalnością zawodową. Jednakże już na gruncie art. 384 § 3 k.c. pojęcie działalności gospodarczej było wykładane szeroko i obejmowało również działalność zawodową. Por. T. Pajor [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny*…, s. 261.

[66] Do zmiany doszło ustawą z 30.05.2014 o prawach konsumenta (t.j. Dz. U. z 2014 poz. 827 ze zm.), która miała na celu dokonanie implementacji: (i) Dyrektywy 2011/83, (ii) Dyrektywy 2002/65/WE dotyczącej sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz (iii) Dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25 maja 1999 w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji, Dz.U. L 171 z 07.07.1999, pp. 12–16 („**Dyrektywa 1999/44**"). Zmiana polegała jedynie na wskazaniu przedsiębiorcy jako drugiej strony czynności prawnej dokonywanej przez konsumenta. Uwzględniono tym samym podnoszone w tym zakresie krytyczne głosy doktryny (por. np. J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny…*, s. 315).

Istnieją trzy elementy, dające się wyodrębnić z zawartej w art. 22^1 k.c. definicji [67] - podmiotowy (osoba fizyczna), przedmiotowy (dokonanie czynności prawnej z przedsiębiorcą) i funkcjonalny (brak bezpośredniego związku dokonanej czynności prawnej z działalnością gospodarczą lub zawodową).

Zakres podmiotowy polskiej definicji konsumenta w całości pokrywa się z tym, co wynika z prawa unijnego. Dyrektywy konsumenckie, co zaznaczono w rozdziale II.1, konsekwentnie ograniczają pojęcie konsumenta do osób fizycznych. Również orzecznictwo TSUE nie daje pola do wyciągania w tym względzie odmiennych wniosków[68]. Czasami pojawiają się głosy przemawiające za potrzebą rozszerzenia katalogu podmiotów objętych ochroną konsumencką[69], skoro prawo unijne co do zasady nie wyklucza takiej możliwości. Jak trafnie wskazuje, *J. Sadomski* nie jest jednak ani konieczne, ani zasadne objęcie kolejnych podmiotów ochroną konsumencką[70]. Powyższe pozostaje w zgodzie z wnioskami płynącymi z orzecznictwa TSUE[71], że brak strukturalnej nierówności (dotyczącej np. stopnia poinformowania i możliwości negocjacyjnych) między stronami umowy czyni zbędnym przyznawanie którejś z nich ochrony konsumenckiej.

Bycie konsumentem nie jest cechą własną, immanentnie przynależną danej osobie, lecz wyrazem roli spełnianej przez nią w obrocie[72]. Decydujące znaczenie ma charakter czynności prawnej dokonywanej przez podmiot, który spełnia podmiotowe kryteria uznania go za konsumenta. Jednocześnie, jak wskazał Sąd Najwyższy („**SN**"), „kwalifikacja danej osoby jako konsumenta zależy od statusu drugiej strony stosunku prawnego, którego stroną jest ta osoba[73]". Osoba fizyczna może stać się konsumentem tylko na skutek wejścia w stosunek prawny z przedsiębiorcą[74], czyli dookreśloną w ustawie stroną więzi konsumenckiej. Pojęcie

[67] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny…*, s. 316.
[68] Wyrok TSUE z 08.06.2023, I.S. i K.S. przeciwko YYY. S.A., C-570/21, ECLI:EU:C:2023:456, pkt 29.
[69] Np. na osoby prawne prowadzące działalność non-profit. Zob. szerzej S. Koroluk, *Zmiana definicji konsumenta …, Uwagi końcowe.*
[70] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny…*, s. 318.
[71] Zob. w szczególności wyroki TSUE: z 14.06.2012 w sprawie C-618/10 Banco Español de Crédito, ZOTSiS 2012, nr 6, poz. I-349, pkt 39; z 21.03.2013 w sprawie C-92/11 RWE Vertrieb, ZOTSiS 2013, nr 3, poz. I-180, pkt 41; a także z 30.05.2013 w sprawie C-488/11 Asbeek Brusse i de Man Garabito, ZOTSiS 2013, nr 5, poz. I-341, pkt 31.
[72] T. Pajor [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny*…, s. 257.
[73] Uchwała SN (7) z 29.02.2000, III CZP 26/99, OSNC 2000, nr 9, poz. 152.
[74] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny…*, s. 318.

przedsiębiorcy należy rozumieć zgodnie z definicją legalną zawartą w art. 43^1 k.c.[75] Trafne są słowa *K. Osajdy* „(…) pojęcie konsumenta ma znaczenie kontekstowe, tzn. konsumentem nie jest się zawsze, lecz bywa się nim w odniesieniu do poszczególnych czynności prawnych[76]".

Czynności prawne dokonywane przez konsumenta z przedsiębiorcą obejmują na gruncie prawa polskiego zarówno umowy, jak i jednostronne czynności prawne. Pojęcie to nie obejmuje natomiast swym zakresem stosunków prawnych z przedsiębiorcą mających źródło w zdarzeniach prawnych nie będących czynnościami prawnymi[77] ani ewentualnych relacjach przedkontraktowych[78], które mogą dotyczyć np. działań marketingowych.

Związanie statusu konsumenta z koniecznością dokonania czynności prawnej zostało poddane krytyce w doktrynie jako niezgodne w tym aspekcie z prawem unijnym. Jak wynika z wypowiedzi *B. Gneli*, bardziej zgodne z założeniami dyrektyw konsumenckich byłoby posługiwanie się szerszym niż czynność prawna pojęciem działania konsumenta[79]. Prawo

[75] Zgodnie z art. 43^1 k.c. przedsiębiorcami mogą być osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (kryterium podmiotowe). Do uzyskania statusu przedsiębiorcy niezbędne jest spełnienie również kryterium funkcjonalnego, czyli prowadzenie we własnym imieniu działalności gospodarczej lub zawodowej. Za przedsiębiorców w rozumieniu art. 43^1 nie można natomiast uznać struktur niemających podmiotowości prawnej. Chodzi w szczególności o spółkę cywilną, którą uznaje się obecnie powszechnie jedynie za stosunek zobowiązaniowy, nie zaś za podmiot prawa - por. M. Dziurda [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, Warszawa 2021, art. 43(1). Wobec braku odrębnej definicji działalności gospodarczej w k.c. należy sięgnąć do przepisów prawa publicznego regulujących prowadzenie działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 3 Prawa przedsiębiorców działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu oraz w sposób ciągły - por. K. Czub [w:] M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2024, s. 144.

[76] K. Osajda, *Granice statusu konsumenta w prawie cywilnym…*, s. 41. Podobnie również K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Zasady prawa handlowego jako element jego części ogólnej* [w:] J. Frąckowiak (red.)*, Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania,* Warszawa 2018, s. 59.

[77] Z tego względu SN odmówił statusu konsumenta osobie poszkodowanej, która dochodziła od ubezpieczyciela odszkodowania z tytułu zawartej przez sprawcę szkody umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. SN uznał, że „osoba poszkodowana przez ubezpieczonego (sprawcę szkody) nie może być natomiast uznana za konsumenta, gdyż nie zawiera umowy, a zgłoszenie przez nią roszczenia wobec sprawcy szkody oraz skorzystanie z *actio directa* wobec ubezpieczyciela nie stanowią czynności prawnej w rozumieniu art. 22^1 k.c. Poszkodowany nie działa też w zastępstwie ubezpieczonego i ma samodzielną pozycję w stosunku prawnym łączącym go z ubezpieczonym i ubezpieczycielem". Zob. uchwałę SN (7) z 17.11.2011, III CZP 5/11, OSNC 2012, nr 3, poz. 28.

[78] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny.*…, s. 319.

[79] B. Gnela, *Uwagi o kodeksowej definicji konsumenta* …, pkt *4. Stosowanie kodeksowej definicji konsumenta do pozakodeksowych przepisów implementujących dyrektywy konsumenckie.*

unijne przez odwoływanie się do działania, rozciąga pojęcie konsumenta również na etap przedumowny, gdy nie doszło jeszcze do czynności prawnej między stronami[80].

Zgodnie z poglądem dominującym w orzecznictwie - ocena statusu osoby fizycznej jako konsumenta - powinna następować na chwilę dokonywania przez nią czynności prawnej. Tym samym zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej lub zawodowej nie oznacza, że osobie fizycznej powinno się przyznać ten status, skoro w chwili dokonywania czynności prawnej jej nie przysługiwał[81].

Kolejną przesłanką przyznania danemu podmiotowi statusu konsumenta jest dokonywanie przez niego czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową. Przy czym, dla przyjęcia, że dany podmiot jest konsumentem kwestią irrelewantną pozostaje samo prowadzenie przez niego działalności gospodarczej. Istotne jest to, w jakim związku z tą działalnością pozostaje dokonana przez niego czynność prawna z przedsiębiorcą[82].

Kłopotów co do zaklasyfikowania danej osoby jako konsumenta mogą nastręczać umowy mieszane (mieszanego użytku). Art. 22^1 k.c. nie daje precyzyjnej odpowiedzi na to, jak oceniać status konsumenta w sytuacji, gdy czynność prawna częściowo jest związana z działalnością gospodarczą lub zawodową określonej osoby fizycznej, a w pozostałej części nie ma takiego charakteru.

T. Pajor stawiając za punkt wyjścia literalne brzmienie ustawy, uważał, że osoba fizyczna może być uznana za konsumenta, jeżeli tylko związek dokonanej przez nią czynności z jej działalnością gospodarczą lub zawodową jest pośredni. Uznanie związku za pośredni będzie natomiast uzasadnione, gdy użytek osobisty dobra lub usługi jest głównym lub przynajmniej przeważającym celem nabycia[83].

---

[80] Takie szerokie ujęcie konsumenta wynika z Dyrektywy 2005/29/WE i wyroku TSUE z 20.07.2017, C-357/16, UAB "Gelvora" v. Valstybine Vartotoju Teisiu Apsaugos Tarnyba, ZOTSiS 2017, nr 7, poz. I-573. Por. również K. Osajda, *Granice statusu konsumenta w prawie cywilnym* …, s. 46 i n.
[81] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny.*…, s. 324.
[82] M. Rządkowski, *Pojęcie konsumenta a umowy*…, pkt *Definicja konsumenta i umowy o mieszanym użytku w prawie polskim.*
[83] T. Pajor [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny*…, s. 265.

Początkowo w orzecznictwie (w tym TSUE) dominował pogląd, że osoba fizyczna może powoływać się na status konsumenta tylko wtedy, gdy cel gospodarczy lub zawodowy umowy jest marginalny i można go pominąć przy ocenie całokształtu okoliczności sprawy[84]. Późniejsze orzecznictwo Trybunału opowiedziało się jednak za bardziej liberalnym poglądem, zbliżonym do tego, który reprezentował na gruncie doktryny polskiej *T. Pajor*, zgodnie z którym status konsumenta nie jest wyłączony, jeżeli cel działalności gospodarczej lub zawodowej jest tak ograniczony, że nie jest on dominujący w ogólnym kontekście umowy[85]. Aktualnie również polski SN skłania się ku szerokiej interpretacji pojęcia konsumenta, w duchu europejskim[86]. W starszym orzecznictwie SN, rozumienie pojęcia konsumenta było natomiast wykładane bardziej rygorystycznie[87].

W doktrynie słusznie pojawiają się obawy, że nadmierne rozszerzanie pojęcia konsumenta i nakładanie coraz liczniejszych obowiązków na przedsiębiorców może doprowadzić do objęcia ochroną konsumencką podmioty niekoniecznie będące słabszymi stronami obrotu, które nadużywają prawa podmiotowego[88]. W doktrynie podkreśla się, że celem ochrony konsumenta jest zapewnienie ochrony wyłącznie tym podmiotom, które mają gorszy status niż ich kontrahent[89].

Zarówno polskie sądy[90], jak i doktryna[91] dość jednoznacznie przyjmują, że status osoby fizycznej jako konsumenta powinien być oceniany na moment dokonywania przez nią czynności prawnej. Stanowisko to jest w pełni zgodne z orzecznictwem TSUE[92]. Zakończenie działalności gospodarczej przez osobę fizyczną nie powoduje automatycznego nabycia przez nią statusu konsumenta, jeżeli nie miała go ona w chwili dokonywania czynności prawnej.

---

[84] Por. np. wyrok TSUE z 20.01.2005 w sprawie C-464/01 (wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym) Joann Gruber przeciwko Bay Wa AG (Dz. U. UE. C. z 2005 Nr 57, str. 1/2).
[85] Wyrok TSUE z 08.06.2023, I.S. i K.S. przeciwko YYY. S.A., C-570/21, ECLI:EU:C:2023:456, pkt 53.
[86] Por. wyrok SN z 28.02.2025, II CSKP 1323/24, LEX nr 3840420; wyrok SN z 18.04.2023, II CSKP 914/22, LEX nr 3569424; wyrok SN z 10.05.2017, I CSK 477/16, LEX nr 2321895.
[87] Zob. np. uchwałę SN (7) z 17.11.2011, III CZP 5/11, OSNC 2012, nr 3, poz. 28 i uchwałę SN z 9.09.2015, III SZP 2/15, OSNP 2017, nr 1, poz. 11.
[88] Por. np. M. Strus-Wołos, *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów – czy potrzebne jest procesowe wzmocnienie ochrony konsumenta?* PPC 2023/2, s. 295 i n.
[89] M. Rejdak, *Definicja konsumenta* …, s. 125.
[90] Zob. np. wyrok SA w Gdańsku z 09.02.2012, V ACa 96/12, POSAG 2012, nr 2, poz. 32-48.
[91] T. Pajor [w:] P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny*…, s. 264.
[92] Zob. np. wyrok TSUE z 25.01.2018, C-498/16, Maximilian Schrems v. Facebook Ireland Limited, ZOTSiSPI 2018, nr 1, poz. I-37.

Patrząc z drugiej strony - późniejsza zmiana przeznaczenia nabytego dobra i wykorzystywanie go na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej nie powodują utraty statusu konsumenta, jeżeli pierwotnie przysługiwał. Wyjątek jest wtedy, gdy już w chwili dokonywania danej czynności prawnej osoba fizyczna miała zamiar wykorzystywać nabyte dobro na potrzeby przyszłej działalności gospodarczej[93]. W praktyce dokonanie takiego rozróżnienia może nastręczać istotnych trudności (zwłaszcza na gruncie postępowania dowodowego) i prowadzić do licznych nadużyć.

W orzecznictwie polskim[94], w ślad za orzecznictwem TSUE[95] przyjęto, że pojęcie konsumenta ma charakter obiektywny i jest niezależne od zasobu wiedzy danej osoby, jej wykształcenia czy też od posiadanych przez nią informacji. Podmiot taki, nawet jeżeli prezentuje wysoki poziom fachowości i wiedzy, musi być uznany za słabszą i gorzej poinformowaną stronę w relacji kontraktowej z przedsiębiorcą. Wykształcenie i doświadczenie życiowe osoby fizycznej mogą mieć jednak znaczenie przy ogólnej ocenie jej roszczenia, zwłaszcza w kontekście nadużywania przez nią prawa podmiotowego na gruncie art. 5 k.c.

Na zakończenie warto odnotować, że definicja konsumenta zawarta w kodeksie cywilnym (art. 22^1 k.c.) nie jest jedyną na gruncie prawa polskiego[96]. Według *M. Rejdak*, w myśl zasady *lex specialis derogat legi generali* „definicje pojęcia konsumenta zawarte w ustawach szczególnych znajdują zastosowanie w odniesieniu do kwestii regulowanych w tych aktach normatywnych”[97].

W ocenie autorki niniejszej pracy, rozwój i sposób rozumienia pojęcia konsumenta w prawie materialnym ma kluczowe znaczenie dla prawa procesowego. Prawo materialne i prawo

[93] Wyrok TSUE z 3.07.1997, C-269/95, Francesco Benincasa v. Dentalkit SRL, ECR 1997, nr 7, poz. I-3767.
[94] Por. wyrok SA w Białymstoku z 27.05.2024, I ACa 201/23, LEX nr 3728347; wyrok SA w Szczecinie z 9.09.2022, I ACa 704/22, LEX nr 3783104.
[95] Por. wyrok TSUE z 21.03.2019, C-590/17, Henri Pouvin i Marie Dijoux, Épouse Pouvin v. ELECTRICITÉ DE FRANCE (EDF)., LEX nr 2634295, pkt. 24; wyrok TSUE z 08.06.2023, C-570/21, I.S. i K.S. v. YYY S. A, Dz. U. UE. C 2023, nr 261, poz. 26.
[96] Por. np. definicję konsumenta z art. 2 pkt 20 ustawy z 12.07.2024 - Prawo komunikacji elektronicznej (Dz. U. poz. 1221 z późn. zm.), zgodnie z którą za konsumenta uważa się „osobę fizyczną wnioskującą o świadczenie publicznie dostępnych usług komunikacji elektronicznej lub korzystającą z takich usług dla celów niezwiązanych bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub wykonywaniem zawodu”.
[97] M. Rejdak, *Definicja konsumenta* …, s. 121.

procesowe są bowiem ze sobą funkcjonalnie powiązane i łącznie realizują funkcję ochronną[98]. Konsumenckie prawo materialne i prawo procesowe rozwijają się na ogół równolegle, uzupełniają się, a także wpływają na siebie nawzajem. W postępowaniu cywilnym dochodzi do urzeczywistniania ochrony konsumenckiej gwarantowanej prawem cywilnym materialnym. Bez prawa procesowego prawa konsumenta byłyby „jedynie gołosłowną deklaracją o prawach i obowiązkach, pozbawioną istotnych cech prawa"[99]. Chociaż prawo procesowe zasadniczo odwołuje się do lakonicznego rozumienia konsumenta płynącego z prawa materialnego, to jednocześnie dopiero w prawie procesowym następuje konkretyzacja norm konsumenckiego prawa materialnego i przyznanie konsumentom instrumentów służących ochronie ich praw. Sądowa wykładnia prawa nie może opierać się na niczym nieograniczonym uznaniu sędziego. W tym kontekście prawo materialne stanowi dla prawa procesowego punkt odniesienia, wyznaczając ramy dopuszczalnej swobody interpretacyjnej.

3. Model przeciętnego konsumenta

Chociaż art. 22^1 k.c. określa zakres pojęciowy konsumenta, to na jego podstawie nie da się odtworzyć modelu konsumenta, czyli pewnego zbioru cech uznawanych przez prawo za typowe i przynależne do osoby przeciętnego konsumenta[100]. Przeciętny konsument stanowi uśredniony wzorzec konsumenta, do którego odnosi się stopień wymagań dotyczących rozwagi i ostrożności w ramach uczestnictwa w obrocie rynkowym[101]. Jego zdefiniowanie jest możliwe w procesie stosowania prawa.

Model przeciętnego konsumenta w prawie polskim został oparty na modelu wypracowanym w orzecznictwie TSUE, który jako pierwszy posługiwał się tym

[98] A. Jakubecki, *O związkach cywilnego prawa procesowego i materialnego – subsydiarność czy autonomia?*, PiP 2023/6, s. 26.
[99] S. Grzybowski, *O potrzebie badań integracyjnych w dziedzinie prawa cywilnego materialnego i procesowego*, [w:] M. Sawczuk (red.) *I Ogólnopolski Integracyjny Zjazd Cywilistów, 28–30.09.1972 r.*, Rzeszów 1974, s. 19 cyt. za A. Jakubecki, *O związkach cywilnego prawa procesowego i materialnego…,* s. 26.
[100] J. Sadomski [w:] J. Gudowski (red.) *Kodeks cywilny…*, s. 312.
[101] A. Kunkiel-Kryńska, A. Wiewiórowska-Domagalska, [w:] K. Osajda (red.), *Prawo konsumenckie. Komentarz, Tom VII, Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym*, Warszawa 2019, art. 12, nb. 84.

określeniem[102]. Wykształcony przez TSUE model znalazł odzwierciedlenie w preambule dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającej dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady[103](**„Dyrektywa 2005/29/WE**"). W samej dyrektywie nie umieszczono natomiast definicji legalnej tego pojęcia. Zgodnie z pkt 18 preambuły Dyrektywy 2005/29/WE - „za punkt odniesienia uznaje ona przeciętnego konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany oraz dostatecznie uważny i ostrożny, z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych i językowych, zgodnie z wykładnią Trybunału Sprawiedliwości, (…). W przypadku gdy określona praktyka handlowa przeznaczona jest dla szczególnej grupy konsumentów, jak np. dzieci, oddziaływanie tej praktyki należy ocenić z perspektywy przeciętnego członka tej grupy". Podsumowując, „przeciętnym" określa się konsumenta należycie poinformowanego, rozsądnego, uważnego, ostrożnego, krytycznego, spostrzegawczego i samodzielnego. Wspólnotowy model przeciętnego konsumenta stanowi pewien typ kompromisu umożliwiającego pogodzenie interesów różnych grup konsumentów[104].

Wypracowany na gruncie orzecznictwa TSUE model przeciętnego konsumenta, posiadającego określone cechy, nie jest jednak statyczny. Jak wspomniano chociażby w punkcie 19 preambuły Dyrektywy 2005/29/WE – „jeżeli niektóre cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczna lub umysłowa lub łatwowierność czynią konsumentów szczególnie podatnymi na praktykę handlową lub produkt, którego ona dotyczy, i jeżeli praktyka ta może zniekształcić zachowanie gospodarcze jedynie takich konsumentów w sposób

[102] Przyjmuje się, że TSUE pierwszy raz posłużył się tym określeniem w wyroku z 20.05.1992, C-290/90, Komisja Wspólnot Europejskich v. Republika Federalna Niemiec, ECR 1992, nr 5, poz. I-3317. Ostateczne wypracowanie modelu przeciętnego konsumenta nastąpiło natomiast w wyroku TSUE z 16 lipca 1998 w sprawie C–210/96, Gut Springenheide, ECLI:EU:C:1998:369.
[103] Dz.U. L 149 z 11.06.2005 r., s. 22–39.
[104] Nie musi być on równocześnie tożsamy z modelem przeciętnego konsumenta krajowego. W Niemczech model przeciętnego konsumenta stworzony przez TSUE spotkał się z dużą krytyką, ponieważ za krajowego „przeciętnego konsumenta" uważany był podmiot nieuważny i niedoinformowany.

racjonalnie możliwy do przewidzenia przez przedsiębiorcę, należy zadbać o ich odpowiednią ochronę poprzez ocenę danej praktyki z perspektywy przeciętnego członka tej grupy".

Wspólnotowy wzorzec przeciętnego konsumenta stanowi swoisty „ideał" odbiegający od warunków panujących na wspólnym rynku europejskim. Ofiarami nieuczciwych praktyk rynkowych są bardzo często osoby nie mieszczące się w unijnym modelu przeciętnego konsumenta, tj. bezkrytyczni i nieostrożni konsumenci.

Ochrona szczególnych kategorii konsumentów wymaga odstąpienia od modelu przeciętnego konsumenta, gdy jest to uzasadnione (tzw. indywidualizacja wzorca przeciętnego konsumenta). Grupa konsumentów, ze względu na przynależną jej cechę wspólną może charakteryzować się wyjątkową podatnością na daną nieuczciwą praktykę rynkową. Uzasadnia to odejście od modelu konsumenta rozważnego i uważnego na rzecz konsumenta szczególnie podatnego na dokonanie niekorzystnej transakcji[105].

Ponadto, jeżeli dana praktyka przedsiębiorcy jest w teorii skierowana do ogółu konsumentów, ale w rzeczywistości przynosi skutek tylko wobec podatnych konsumentów, to będzie podlegała ocenie z punktu widzenia przeciętnego przedstawiciela tej grupy[106]. Wspomniany pogląd podzielił Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów („**SOKiK**")[107]. Polski ustawodawca przeniósł wykształcony na gruncie unijnym model przeciętnego konsumenta do krajowego systemu prawnego w ramach art. 2 pkt 8 ustawy z 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 845; „**u.p.n.p.r.**").

Wzorzec przeciętnego konsumenta stanowi pewien typ narzędzia, które powinno być elastycznie dostosowywane zarówno do kategorii konsumentów, jak również do rodzaju i przedmiotu transakcji. Zachowania (praktyki) rynkowe są oceniane przez pryzmat testu przeciętnego konsumenta[108]. Test przeciętnego konsumenta nie jest testem statycznym,

---

[105] M. Rejdak, *Wzorzec „przeciętnego konsumenta" w dyrektywie 2005/29/WE o nieuczciwych praktykach handlowych i jego implikacje dla prawa polskiego*, EPS 2008/6, s. 21 i n.
[106] A. Kunkiel-Kryńska, A. Wiewiórowska-Domagalska, [w:] K. Osajda (red.), *Prawo konsumenckie…*, nb. 91.
[107] Wyrok SOKIK w Warszawie z 13.03.2018 r., XVII AmA 34/17, LEX nr 2483077.
[108] A. Kunkiel-Kryńska, *Rec.: G. Howells, H.-W. Micklitz, T. Wilhelmsson, European Fair Traiding Law. The Unfair Commercial Practices Directive, Ashgate 2006*, EPS 2007/5, s. 61.

ponieważ może podlegać modyfikacjom w sytuacji, gdy dana praktyka oddziałuje na zachowania gospodarcze specyficznej grupy szczególnie podatnych konsumentów (np. dzieci, osób niepełnosprawnych albo starszych). Wówczas, aby ustalić typową reakcję przeciętnego konsumenta w danym przypadku, krajowe sądy i organy administracji muszą polegać na własnej umiejętności oceny (przy jednoczesnym uwzględnieniu dorobku orzeczniczego TSUE)[109].

Całość powyższych rozważań pokazuje, że polskie standardy realizacji ochrony konsumenckiej są kształtowane pod silnym wpływem europejskim. Działalność prawotwórcza i orzecznicza UE doprowadziła do ukształtowania się w Polsce pojęcia konsumenta, które odnosi się do osób fizycznych i wiąże się ze spełnieniem określonych kryteriów podmiotowych, przedmiotowych i funkcjonalnych. Również omówiony w niniejszym rozdziale model przeciętnego konsumenta pełniący istotną funkcję interpretacyjną – został przeniesiony do judykatury krajowej z orzecznictwa TSUE.

Niewątpliwie wyzwania współczesnego świata implikują konieczność stałego rozwijania i doskonalenia środków ochrony konsumenta. Każdy kolejny instrument ochrony powinien być jednak dobrze przemyślany, aby zarazem zapewniać wysoki standard ochrony, ale i ograniczać promowanie wśród konsumentów postawy braku odpowiedzialności za swoje wybory gospodarcze.

[109] W. Lamik [w:] J. Gołaczyński, R. Skibicki (red.), *Akt o usługach cyfrowych. Komentarz,* Warszawa 2024, s. 122.

III. Zarys instrumentów ochrony ponadindywidualnych interesów konsumentów w polskim porządku prawnym

Niniejszy rozdział poświęcony został syntetycznemu przedstawieniu zagadnienia interesu prawnego oraz rodzajów interesów podlegających ochronie prawnej, ze szczególnym uwzględnieniem interesów konsumenckich. W zwięzły sposób omówione zostały również instrumenty cywilnoprawne służące ochronie zbiorowych interesów konsumentów, funkcjonujące w polskim porządku prawnym przed Nowelizacją. Ostatnia część rozdziału skupia się natomiast na analizie istniejących przed Nowelizacją cywilnoprawnych instrumentów ochrony grupowych interesów konsumentów.

W kwestii istotnych uwag terminologicznych - pod pojęciem „ponadindywidualnych interesów konsumentów", które pojawia się na łamach niniejszej pracy rozumiane są interesy zbiorowe lub interesy grupowe, o których będzie szerzej mowa w tym rozdziale.

1. Rodzaje interesów konsumentów podlegających ochronie

Pojęcie interesu ma różnorodne znaczenie i odgrywa szczególnie istotną rolę na gruncie prawa i postępowania cywilnego. Na potrzeby tej pracy, omówione zostały, wyróżniane przez doktrynę polską, rodzaje interesów mieszczące się w ramach szerszego pojęcia interesu prawnego. Sumaryczną definicję interesu prawnego[110] zaproponował m.in. *R. Kulski,* który tym mianem określił interes uznany ogólnie przez porządek prawa prywatnego, oparty na konkretnych prawach materialnych lub stosunkach prawnych bądź interes, który dotyczy stosunków prawnych powoda w jakikolwiek sposób[111].

[110] Szerzej na temat pojęcia interesu prawnego pisali m.in. K. Gajda-Roszczynialska, *Między interesem publicznym a prywatnym. Granice władzy sądzenia w postępowaniu cywilnym, cz. 1. W poszukiwaniu pojęcia interesu*, PS 2020/3; Ł. Błaszczak, *Znaczenie interesu prawnego* w *poszukiwaniu ochrony prawnej* w *procesie cywilnym na przykładzie poszczególnych rodzajów powództw* [w:] M. Tomalak (red.), *Ius est a iustitia appellatum: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, Warszawa 2017; W. Werhanowski, *Znaczenie interesu prawnego* w *procesie cywilnym*, Lwów 1908.
[111] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 23.

Pod pojęciem interesów konsumenta, na potrzeby tej pracy, rozumiane są podlegające ochronie na gruncie postępowania cywilnego interesy prawne[112], a nie wyłącznie interesy faktyczne lub subiektywne danego podmiotu[113].

Dokonania podziału interesów konsumentów podjęła się m.in. *K. Gajda-Roszczynialska,* która wyróżniła w ten sposób interesy: (i) indywidualne, (ii) grupowe, (iii) zbiorowe[114]. Nie był to jedyny podział interesów zaproponowany przez tę autorkę, ponieważ w swojej późniejszej publikacji, wyróżniła ona interesy: (i) bezpośrednio indywidualne, (ii) pośrednio indywidualne, (iii) grupowe oraz (iv) zbiorowe[115]. Rodzaje interesów konsumentów zostały zdefiniowane przez pryzmat rodzajów spraw o ich ochronę. Przy czym pierwszy z podziałów zaproponowanych przez *K. Gajdę-Roszczynialską* zdaje się być trafniejszy jako bardziej intuicyjny.

W poniższej części rozdziału zostaną skrótowo zasygnalizowane zagadnienia dotyczące spraw o ochronę indywidualnych interesów konsumentów. Ma to na celu unaocznienie czytelnikowi różnic istniejących między nimi a sprawami o ochronę interesów ponadindywidualnych. Zasadnicza część pracy skupia się jednak na omówieniu tych drugich.

Sprawy ochronę indywidualnych interesów konsumentów wynikają ze stosunków między autonomicznymi i równorzędnymi podmiotami prawa prywatnego. Są one pokłosiem wydarzeń, w których dochodzi do naruszenia praw podmiotowych lub partykularnych interesów konsumentów w stosunkach cywilnoprawnych ujmowanych *sensu largo*[116].

O ochronie indywidualnych interesów konsumentów pisze m.in. *K. Gajda-Roszczynialska,* która wyróżniając ww. rodzaj spraw, posiłkuje się definicją zaproponowaną przez *M. Rejdak*. Ostatnia z wymienionych autorek indywidualny interes konsumenta rozumie jako „możność postępowania w określony sposób przyznaną konkretnemu konsumentowi (prawo

---

[112] Przy czym K. Gajda-Roszczynialska, jako „interes prawny" rozumie w tym miejscu „obiektywną, czyli rzeczywiście istniejącą, a nie tylko hipotetyczną, czyli twierdzoną przez stronę i subiektywną potrzebę ochrony prawnej". Definicja ta została zaczerpnięta od T. Rowińskiego, *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971, s. 15.
[113] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę …*, s. 127.
[114] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 152 i n.
[115]K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów innych niż materialnie uprawnione jako stron w procesie cywilnym a kryterium interesu prawnego – zagadnienia wybrane,* PPC 2015/3, s. 365.
[116] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 148.

podmiotowe), czy też pewną sferę praw konsumentów, której nie można naruszać (interes prawny niebędący prawem podmiotowym)”[117].

Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów mogą wynikać zarówno z umów zawieranych na linii przedsiębiorca-konsument, jak i z jednostronnych czynności prawnych (np. dochodzenie przez konsumenta roszczeń z przyrzeczenia wygrania nagrody)[118].

Podział interesów indywidualnych na bezpośrednio indywidualne i pośrednio indywidualne zaproponowany przez *K. Gajdę-Roszczynialską* w jej późniejszym opracowaniu dotyczącym tej tematyki jest zniuansowany[119]. W wypadku, gdy dochodzi do naruszenia interesu *sensu stricto* prywatnego[120], mamy do czynienia z interesem bezpośrednio indywidualnym. Jeżeli natomiast, z ochroną interesu indywidualnego powiązana jest nawet pośrednio ochrona interesu publicznego (sprawy konsumenckie), to w grę wchodzi interes pośrednio indywidualny[121]. Podział ten wydaje się jednak sztuczny, można bowiem mówić, że w wypadku np. spraw konsumenckich dochodzi do naruszenia interesu indywidualnego i zbiorowego (będącego częścią interesu publicznego, jak wskazywała *K. Gajda-Roszczynialska*). Dalsza część rozdziału skupia się na omówieniu, sygnalizowanych na wstępie, zagadnień związanych z innymi niż indywidualne interesami konsumentów.

Analizując rodzaje interesów innych niż indywidualne, *K. Gajda-Roszczynialska* wyróżnia obejmującą interesy grupowe (kolektywne) i zbiorowe (ogólne) kategorię interesów

---

[117] M. Rejdak, *Współczesne przemiany w procesie cywilnym w odniesieniu do ochrony interesów konsumentów (indywidualnych, zbiorowych oraz grupowych)* [w:] A. Jakubecki, J. A. Strzępka (red.)*, Ius et remedium. Księga jubileuszowa Profesora Mieczysława Sawczuka,* Warszawa 2010, s. 462, cyt. za K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę …,* s. 148.

[118] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 149 i n.

[119] Zasadność tego podziału jest widoczna na tle rozważań K. Gajdy-Roszczynialskiej odnośnie do instytucji podstawienia procesowego, która w wypadku ochrony interesów bezpośrednio indywidualnych ma charakter wyjątkowy i powinna być uwarunkowana rozwiązaniami materialnoprawnymi. W wypadku ochrony interesów pośrednio indywidualnych dopuszczalność podstawienia procesowego można rozważać w znacznie szerszym zakresie. W obu wspomnianych przypadkach podstawienie przyjmowałoby formę subsytytucji, czyli podstawienia procesowego względnego, które polega na tym, że posiadanie legitymacji procesowej przez podmiot podstawiony nie pociąga za sobą utraty legitymacji przez podmiot objęty działaniem normy prawnej wskazanej w roszczeniu procesowym, K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów …*, s. 358 i n.

[120] Np. sprawa o zapłatę, ale w umowie nie zawarto postanowień abuzywnych.

[121] K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów …*, s. 367.

zbiorowych *sensu largo*[122]. W dalszej części pracy pojęcie interesów zbiorowych *sensu largo,* będzie się pojawiało właśnie w tym znaczeniu.

Interes zbiorowy (ogólny), w rozumieniu *K. Gajdy-Roszczynialskiej,* jest niepodzielny i stanowi część interesu publicznego. Jest to zarazem interes zbiorowy w rozumieniu *sensu stricto,* o czym szerzej dalej. Ochrona zbiorowych interesów konsumentów w wąskim znaczeniu ma na celu zapewnienie realizacji praw pewnej zgeneralizowanej grupy konsumentów, niewystępujących w roli autonomicznych podmiotów[123]. Interes grupowy stanowi natomiast sumę prywatnoprawnych interesów indywidualnych konsumentów, które łączą się w jedną grupową szkodę[124].

Warto wspomnieć, że *K. Gajda-Roszczynialska*, również posługuje się pojęciem „interesów ponadindywidualnych", które było sygnalizowane wyżej. Nie stosuje go ona jednak jednolicie, ponieważ raz określa tym mianem interesy zbiorowe bądź grupowe, innym razem zaś pod tym pojęciem rozumie interesy pośrednio indywidualne i grupowe[125].

Niekonsekwencja jest również dostrzegalna przy określaniu przez *K. Gajdę-Roszczynialską* interesu zbiorowego mianem interesu publicznego[126]. Skoro wcześniej zostało wskazane, że jest on częścią szerszego pojęcia interesu publicznego, to nie powinien być z nim następnie utożsamiany.

Podobny treściowo podział interesów innych niż indywidualne, proponuje *R. Kulski,* chociaż posługuje się on odmienną terminologią. Ze względu na niejednolity charakter interesów zbiorowych *sensu largo* wyróżnia on ich dwa typy – tzw. rzeczywisty interes zbiorowy i rzekomy interes zbiorowy[127].

Rzeczywisty interes zbiorowy, według *R. Kulskiego*, to interes charakteryzujący się niepodzielnością i przynależny immanentnie do całej zbiorowości. Jak wskazuje *M. Rejdak,* na którą powołuje się *R. Kulski*, owa zbiorowość może być scharakteryzowana tylko ogólnie na

[122] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę*, s. 152.
[123] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę*, s. 152.
[124] K. Gajda-Roszczynialska*, Sprawy o ochronę*, s. 159.
[125] Zob. K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów …*, s. 363 i n.
[126] Zob. K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów …*, s. 366 i n.
[127] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 53 i n.

podstawie pewnej cechy do niej przynależnej, natomiast nie jest możliwe zindywidualizowanie jej członków co do tożsamości i liczebności[128]. Taką wyróżniającą cechą wspólną może być np. możliwość zawarcia umowy przy zastosowaniu wzorca danego przedsiębiorcy. Rzeczywisty interes zbiorowy dotyczy zbiorowości abstrakcyjnej (składającej się z osób niezidentyfikowanych pod względem tożsamości) i nieograniczonej co do liczebności[129].

Scharakteryzowanie pojęcia interesów zbiorowych było powiązane z licznymi dyskusjami w doktrynie. Przyczyną tego jest brak pozytywnej definicji pojęcia interesów zbiorowych[130] w polskim prawie. Jedynie art. 24 ust. 3 u.o.k.k. stanowi, że „nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów". Jak słusznie wskazuje *R. Kulski*, taka definicja nie dostarcza wskazówek, jak stosować koncepcję interesu zbiorowego w praktyce[131]. Pojęcie zbiorowego interesu konsumentów było omawiane również w orzecznictwie SN, który określił go jako „interes, który nie jest ani prawem podmiotowym, ani innym indywidualnym interesem, ale jest interesem pewnej zbiorowości (grupy), nie stanowi on jednak sumy indywidualnych interesów osób przynależnych do tej zbiorowości. Zbiorowy interes konsumentów stanowi odrębną, samodzielną kategorię prawną, chronioną przez porządek prawny. Jest on zgeneralizowanym interesem indywidualnym. Zbiorowy interes nie tylko wchłania indywidualne interesy, ale również je przekracza"[132].

Na podobne cechy pojęciowe interesu zbiorowego (tutaj w znaczeniu: interesu rzeczywistego/zbiorowego *sensu stricto)* zwraca uwagę *M. Sieradzka*, która wskazuje, że jednym z jego podstawowych wyznaczników jest abstrakcyjność podmiotu chronionego i odrzucenie kryterium ilościowego[133]. Drugim wyznacznikiem tego pojęcia jest brak zindywidualizowania przedmiotu ochrony (interes zbioru nieokreślonych adresatów

[128] M. Rejdak, *Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Komentarz,* Warszawa 2009, s. 39 i n.
[129] R. Kulski, *Ochrona interesów….*, s. 63.
[130] Termin „interesy zbiorowe" pojawia się, jednakże w różnych ustawach m.in. w art. 2 ust. 1 ustawy z 23.05.1991 o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 123); art. 1 ust. 2 ustawy z 07.04.1989 Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 2261); art. 7 ust. 1 ustawy z 23.05.1991 o związkach zawodowych (t.j. Dz. U. z 2025 poz. 440).
[131] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 33.
[132] Postanowienie SN z 19.05.2010 r., I CZ 121/09, LEX nr 627199.
[133] M. Sieradzka, *Wykładnia pojęcia „zbiorowy interes konsumentów" na tle orzecznictwa*, „Glosa" 2008/3, s. 104.

bezprawnych zachowań przedsiębiorcy)[134]. Ostatnią cechą charakterystyczną pozwalającą ustalić, że naruszany jest interes zbiorowy *sensu stricto* jest powszechność naruszenia[135]. Tak więc, *M. Sieradzka* jako interes zbiorowy konsumentów wskazuje interes szerokiego kręgu, zarówno aktualnych, jak i potencjalnych konsumentów, których nie da się zindywidualizować co do liczby i tożsamości, oraz interesy grupy konsumentów, która jest dostatecznie liczna i charakteryzuje się identyczną, wspólną cechą (np. grupa osób niepełnosprawnych)[136]. Oczywiście pojęcie interesu zbiorowego w jej rozumieniu jest tożsame zakresowo z pojęciem rzeczywistego interesu zbiorowego, proponowanym przez *R. Kulskiego*.

Rzeczywisty interes zbiorowy nie jest tożsamy z interesem indywidualnym[137], chociaż ma z nim pewne powiązania. Dzieje się tak ponieważ rzeczywisty interes zbiorowy, musi w pewnym stopniu odpowiadać interesom pojedynczych członków zbiorowości[138]. Jednakże z faktu naruszenia interesów wielu pojedynczych osób nie można wyciągnąć wniosku, że doszło do automatycznego naruszenia rzeczywistego interesu zbiorowego[139]. Ma to doniosłe znaczenie w wypadku spraw konsumenckich. Aby można było mówić o naruszeniu zbiorowych interesów konsumentów, to kwestionowanymi działaniami przedsiębiorcy dotknięta musi zostać szersza, niezindywidualizowana co do tożsamości grupa konsumentów[140], a nie jedynie wielu pojedynczych konsumentów. Nie zmienia to jednak faktu, na co wskazał SN w wyroku z 26 lutego 2004 r., że naruszenie indywidualnego interesu konsumenta nie wyklucza dopuszczalności równoczesnego uznania, że dochodzi do naruszenia publicznego zbiorowego interesu konsumentów[141]. Każdorazowa ocena powinna być dokonywana *ad casum*.

Skuteczna ochrona zbiorowych interesów konsumentów jest istotna i niezbędna dla realizacji unijnych i krajowych celów ogólnospołecznych, takich jak np. prawidłowe funkcjonowanie rynku wspólnotowego, utrzymanie konkurencji na rynku, uzyskanie przez

[134] M. Sieradzka, *Wykładnia pojęcia …*, s. 105.
[135] M. Sieradzka, *Wykładnia pojęcia …*, s. 106.
[136] M. Sieradzka, *Wykładnia pojęcia …,* s. 109 i n.
[137] R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 62.
[138] R. Kulski, *Ochrona interesów …*., s. 60.
[139] R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 63.
[140] Decyzja Prezesa UOKiK z 06.03.2006 nr RGD.5/2006, Dz. Urz. UOKiK 2006/2, poz. 22, s. 9.
[141] Wyrok SN z 26.02.2004, III SK 2/04, OSNP 2004, nr 19, poz. 343.

konsumentów rzetelnej i pełnej informacji przed dokonaniem wyboru gospodarczego[142]. Przedmiotem ochrony jest zaś tzw. procesowe zbiorowe roszczenie konsumenckie, będące w istocie twierdzeniem o istnieniu zbiorowego, niepodzielnego interesu konsumenckiego stanowiącego część interesu publicznego[143]. Tak skonstruowane roszczenie może zostać przedstawione sądowi w celu udzielenia ochrony interesowi publicznemu (zbiorowym interesom konsumentów). Do wystąpienia z takim roszczeniem co do zasady legitymowane czynnie są podmioty wskazane w ustawie[144], posiadające tzw. legitymację nadzwyczajną. W wypadku powództw przedstawicielskich, o których będzie mowa w dalszej części pracy, takim podmiotem jest tzw. podmiot upoważniony.

Rzekomy interes zbiorowy, który *R. Kulski* określa, podobnie jak *K. Gajda-Roszczynialska,* również jako grupowy, stanowi sumę zidentyfikowanych interesów indywidualnych poszczególnych członków grupy[145]. Grupa natomiast składa się z jednostek, które można zidentyfikować co do liczby i tożsamości[146]. Dana grupa może się składać w zależności od charakteru sprawy, zarówno z konsumentów, jak i z innych kategorii podmiotów. Autorzy są zgodni co do tego, że interes grupowy konsumentów jest pewną fikcją wykreowaną przez prawo w celu umożliwienia dochodzenia w jednym postępowaniu, wielu podobnych partykularnych spraw, połączonych określoną więzią, wynikających z naruszenia indywidualnych interesów konsumentów przez jeden podmiot (przedsiębiorcę)[147]. Więzi te (podmiotowe i przedmiotowe) muszą być tego rodzaju, aby - ze względu na interes zarówno

---

[142] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego, Tom 7, Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców*, Warszawa 2013, s. 281.
[143] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 282.
[144] K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów …*, s. 365 i n.
[145] Podobnie P. Pogonowski stwierdza, że „postępowanie grupowe prowadzone jest przede wszystkim w interesie prywatnym, który w tym przypadku stanowi sumę (zbiór) interesów poszczególnych członków grupy". P. Pogonowski proponuje także podział roszczenia procesowego na: (i) rozproszone; (ii) kolektywne; (iii) jednolicie indywidualne. Przy czym jako roszczenie rozproszone definiuje on niepodzielne roszczenie przysługujące wielu nieoznaczonym podmiotom, wcześniej niezwiązanym relacją prawną, których łączą wspólne okoliczności faktyczne (np. sfera ochrony konsumenta). Jako roszczenie kolektywne natomiast – roszczenie o charakterze ponadindywidualnym i niepodzielnym, przysługujące wielu podmiotom, na podstawie stosunku prawnego łączącego te podmioty między sobą lub z pozwanym (np. klienci jednego banku). Podział ten jest mało intuicyjny i nie dotyka wprost kwestii wyodrębnienia różnych kategorii interesów, dlatego przywołuję go w tej pracy uzupełniająco. Zob. P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe. Ochrona prawna wielu podmiotów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, s. 22.
[146] R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 65 i n.
[147] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 157 i n., R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 67.

członków grupy, jak i samego wymiaru sprawiedliwości[148] – grupowe dochodzenie roszczeń przez konsumentów było celowe[149]. Powyższe wpisuje się w intencje polskiego ustawodawcy, który nie krył, że założeniem postępowania grupowego jest stworzenie możliwości rozstrzygnięcia wielu podobnych roszczeń, należących do różnych podmiotów w jednym postępowaniu cywilnym[150].

Odmienne postrzeganie interesu grupowego proponuje natomiast *M. Rejdak,* która stwierdza, że przyjmując, iż przedmiotem postępowania grupowego jest interes grupowy, to wówczas należałoby rozpatrywać go jako kategorię odrębną, nie tylko od pojedynczych praw podmiotowych, ale również od ich sumy[151]. Autorka wspomina również o najważniejszych, mających korzenie w doktrynie amerykańskiej, teoriach wyjaśniających powstawanie interesu grupowego. Są to teoria wspólności interesu, teoria zgody i teoria materialna.

Zgodnie z pierwszą z nich (wspólności interesu), grupa jest formalną, oddzielną i jednolitą jednostką, a postępowanie grupowe wpływa na jej interes, nie zaś na interesy pojedyncze. Druga teoria (zgody) zakłada, że do powstania grupy dochodzi, gdy zgodę na jej powstanie wyrażą poszczególne osoby. Ostatnia teoria (materialna) zakłada, że powstanie grupowe służy realizacji praw jednostkowych, które nie byłby w inny sposób dochodzone[152].

Według *R. Kulskiego* elementy wyżej wymienionych teorii są widoczne w polskim postępowaniu grupowym, przy czym w szczególności chodzi tu o teorię zgody oraz teorię materialną[153]. Elementem zbliżającym polskie postępowanie grupowe - zwłaszcza - do teorii zgody jest tworzenie się grupy z wyraźnie wyrażonej woli jej członków (przy czym nie musi być to wola wszystkich potencjalnych członków[154]. Podmioty dołączają do grupy niekoniecznie po to, aby zapewnić jedność interesu grupy, lecz raczej z powodu znajdowania się we wspólnym

[148] Chodzi tu o względy ekonomii postępowania oraz dążenie do uzyskania podobnych rozstrzygnięć.
[149] P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe…*, s. 19.
[150] M. Rejdak, *Obowiązywanie w polskim porządku prawnym postępowania grupowego (ocena i perspektywa zmian)*, Warszawa 2019, s.23.
[151] M. Rejdak, *Obowiązywanie…*, s.20 i n.
[152] M. Rejdak, *Obowiązywanie…*, s.21 i n.
[153] R. Kulski, *Teoretyczne koncepcje postępowania grupowego*, PPC 2011/1, s. 44.
[154]R. Kulski, *Teoretyczne koncepcje* …, s. 45; R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 275.

położeniu[155]. Istotnym wyróżnikiem tej teorii jest również dopuszczalność powiązania wynagrodzenia pełnomocnika z kwotą zasądzoną na rzecz powoda[156]. W polskim postępowaniu grupowym wybrzmiewają również echa teorii interesu. Przejawia się to zwłaszcza w wymaganiu zgody ponad połowy członków grupy na cofnięcie pozwu, zrzeczenie się/ograniczenie roszczenia lub zawarcie ugody[157].

Naruszenia praw konsumentów często skutkują istnieniem rozproszonych roszczeń masowych, o niskiej wartości przedmiotu sporu. W takiej sytuacji wielu konsumentów rezygnuje z dochodzenia swoich roszczeń ze względu strach przed wysokimi kosztami procesu oraz jego skomplikowaniem i długotrwałością. Już badanie Eurobarometru na temat dostępu do wymiaru sprawiedliwości z października 2004 r., ujawniło, że co piąty europejski konsument nie skieruje sprawy do sądu, jeżeli dotyczy ona kwoty niższej niż 1 000 EUR. Dla połowy konsumentów progiem granicznym jest natomiast kwota 200 EUR[158]. Sytuacja niedochodzenia przez konsumentów drobnych roszczeń o charakterze masowym może mieć daleko idące negatywne konsekwencje[159]. O ile w przeszłości, kwestia braku kompensacji nieznacznych uszczerbków miała wymiar indywidualny (*de minimis non curat pretor*)[160], o tyle obecnie przedsiębiorca wyrządzający liczne, aczkolwiek drobne szkody może dzięki efektowi skali uzyskać nieproporcjonalnie wysoki zysk i korzystną pozycję rynkową kosztem konkurentów działających zgodnie z prawem[161]. Remedium na to stanowić mogą instrumenty grupowego dochodzenia roszczeń, które będą omawiane w dalszej części pracy.

Dokonanie dyferencjacji między zbiorowością a grupą może nastręczać kłopotów. Każde z ww. pojęć obejmuje pewien zbiór jednostek. Istotna różnica między nimi polega na tym, że zbiorowość zachowuje swoją podmiotowość, mimo zmian w jej składzie osobowym. Grupa

---

[155] A. Laskowska-Hulisz, *Postępowanie grupowe jako przykład pozakodeksowego sądowego postępowania cywilnego*, GSP 2022/5, s. 228.
[156] R. Kulski, *Teoretyczne koncepcje* …, s. 45.
[157] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 275 i n.
[158] Zielona Księga w sprawie dochodzenia zbiorowych roszczeń konsumentów, KOM (2008) 794, z 27.11.2008; zob. również M. Rejdak, *Obowiązywanie…*, s.11 i n.; K. Gajda-Roszczynialska, Sprawy *o ochronę…*, s. 158.
[159] Jest to złożony problem tzw. *unrecoverable claims,* o którym szerzej pisał np. P. Grzegorczyk, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka,* Warszawa 2011; P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe….*
[160] M. Rejdak, *Obowiązywanie…*, s.12.
[161] P. Grzegorczyk, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń* …, s. 19.

stanowi natomiast zbiór, który w razie zmiany osób pierwotnie do niego należących, przekształca się w istocie w nową grupę[162].

Jeżeli chodzi o ochronę zbiorowych interesów konsumentów, to jak było wskazywane wyżej, w literaturze prawniczej istnieją poglądy za tym, że interesy te stanowią postać, przejaw bądź część interesu publicznego, przy czym chodzi tu o interes zbiorowy konsumentów *sensu stricto*. Według *K. Gajdy-Roszczynialskiej* stwierdzenie, że zbiorowy interes konsumentów stanowi część interesu publicznego, oznacza w istocie, iż zbiorowy interes jest pojęciem węższym niż interes publiczny[163]. Może bowiem dojść do naruszenia interesu publicznego bez naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

R. Kulski natomiast proponuje - w celu wyjaśnienia ww. zależności - dokonanie kolejnego podziału interesów na interesy indywidualne i interesy ponadindywidualne (przy czym to ostatnie pojęcie rozumie inaczej niż przyjęła autorka tej pracy). Te pierwsze dotyczą jednostki, niezależnie od tego, czy jednej, czy wielu, lecz oddzielnie. Interesy ponadindywidualne charakteryzują się natomiast tym, że są czymś więcej niż interesem pojedynczej jednostki. Interes ponadindywidualny nie jest jednolity i obejmuje według *R. Kulskiego* interes publiczny, interes społeczny, a także interes zbiorowy. Sam interes zbiorowy (rozumiany tutaj jako rzeczywisty interes zbiorowy/interes zbiorowy *sensu stricto*) jest bardziej „wyspecjalizowany" niż interes społeczny bądź interes publiczny. Zakładając, że interes zbiorowy byłby, jak wskazywała *K. Gajda-Roszczynialska* częścią interesu publicznego (choć według *R. Kulskiego* bardziej zdaje się być częścią interesu społecznego), ten ostatni byłby syntezą wszystkich interesów zbiorowych np. w środowisku, zatrudnieniu, bezpiecznym produkcie, ochronie konsumentów[164].

Podsumowując, w doktrynie wyróżnia się zasadniczo trzy główne rodzaje interesów konsumenckich, tj. interesy indywidualne, grupowe i zbiorowe (w wąskim ujęciu). Autorzy rozumieją je dość jednolicie, chociaż w ramach proponowanych podziałów da się zauważyć pewne odmienności terminologiczne. Interesy zbiorowe i grupowe mieszczą się w ramach

[162] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 66 i n.
[163] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę …,* s. 159 i n.
[164] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 69 i n.

szerszej kategorii interesów zbiorowych *sensu largo*, czy też interesów ponadindywidualnych. Autorka niniejszej pracy podziela sposób rozumienia interesów innych niż indywidualne proponowany przez *R. Kulskiego*. Przy czym, kierując się chęcią zapewnienia większej czytelności wywodu, na określenie rzekomego interesu zbiorowego w dysertacji zostało przyjęte określenie „interes grupowy", a na określenie rzeczywistego interesu zbiorowego „interes zbiorowy", „interes zbiorowy *sensu stricto"*.

2. Cywilnoprawne instrumenty ochrony zbiorowych interesów konsumentów w polskim porządku prawnym

Sprawami o ochronę konsumentów w najszerszym rozumieniu, są sprawy, w których rzeczywiści lub potencjalni konsumenci w istniejących lub przyszłych relacjach z przedsiębiorcami, uzyskują ochronę swoich naruszonych bądź zagrożonych praw podmiotowych lub prawnie chronionych interesów (indywidualnych, grupowych, zbiorowych), a także sprawy związane z naruszeniem/zagrożeniem ich interesów (praw)[165].

Postępowanie cywilne dopuszcza możliwość realizacji interesów innych niż indywidualne interesy cywilnoprawne. Regulują to przede wszystkim przepisy umożliwiające wszczynanie przez określone podmioty postępowań na rzecz innej osoby lub pewnej zbiorowości[166]. W tym rozdziale autorka omówi instrumenty ochrony zbiorowych interesów konsumentów rozumianych jako rzeczywiste interesy zbiorowe (interesy zbiorowe *sensu stricto*), istniejące na gruncie prawa polskiego przed wejściem w życie Nowelizacji.

Sposoby umożliwiające ochronę rzeczywistych interesów zbiorowych konsumentów w postępowaniu cywilnym były mocno ograniczone. Kontrowersje na tym tle może wywoływać u.p.n.p.r.[167]. Zgodnie z art. 12 ust. 2 pkt 1- 4 u.p.n.p.r., Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Finansowy, krajowa/regionalna organizacja, której celem statutowym jest ochrona interesów konsumentów lub powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów mogą, w razie stosowania przez

[165] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 280.
[166] M. Dziurda, *Szczególna zdolność sądowa*, Warszawa 2019, s. 339.
[167] Ustawa z 23.08.2007 o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 845).

przedsiębiorcę nieuczciwej praktyki rynkowej, domagać się: (i) zaniechania praktyki; (ii) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o właściwej treści i formie; (iii) zasądzenia sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej, ochroną dziedzictwa narodowego lub ochroną konsumentów[168]. Przesłanką wystąpienia z wyżej wymienionymi żądaniami jest wystąpienie nieuczciwej praktyki rynkowej[169]. Sama praktyka rynkowa[170], to zgodnie z art. 2 pkt 4 u.p.n.p.r. – „działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy, sposób postępowania, oświadczenie lub informacja handlowa, w szczególności reklama i marketing, bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem produktu przez konsumenta".

Wymaga odnotowania, że na gruncie art. 12 ust. 1 u.p.n.p.r., legitymacja do występowania z roszczeniami z tytułu nieuczciwych praktyk rynkowych została przyznana przede wszystkim samemu konsumentowi, którego indywidualne roszczenia są głównym przedmiotem ochrony na gruncie tej ustawy[171]. U.p.n.p.r. wyposażyła konsumentów w środki prawne pozwalające im na samodzielne wnoszenie powództw w razie zagrożenia lub naruszenia ich interesów przez nieuczciwą praktykę rynkową.

Przy wykorzystaniu konstrukcji podmiotowej z art. 12 ust. 2 u.p.n.p.r. możliwe jest jednak dochodzenie zbiorowych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym (przez podmioty wskazane w art. 12 ust. 2 pkt 1-4 u.p.n.p.r.). Zgodnie z poglądami niektórych autorów, powyższa konstrukcja stanowi rodzaj *actio popularis*[172]. Według *R. Kulskiego*, za uznaniem

---

[168] A. Kunkiel-Kryńska, A. Wiewiórowska-Domagalska, [w:] K. Osajda (red.), *Prawo konsumenckie…*, art. 12, nb. 19.
[169] R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 299 i n.
[170] Na marginesie należy wskazać, że przy definiowaniu pojęcia nieuczciwej praktyki rynkowej, stosuje się dwa kryteria: (i) ogólną definicję praktyki oraz (ii) szczególne jej postaci. Klauzula generalna (tzw. wielka klauzula) zawierająca pojęcie nieuczciwej praktyki rynkowej jest zawarta w art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r., natomiast ust. 2 i 3 zawierają wyszczególnienie specyficznych rodzajów praktyk nieuczciwych (niepodlegających badaniu w świetle przesłanek określonych w art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r.). Pod pojęciem nieuczciwych praktyk rynkowych kwalifikuje się: (i) tzw. wielką klauzulę zawartą w art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r.; (ii), tzw. małe klauzule (art. 5, 6 i 8 u.p.n.p.r.), oraz (iii) tzw. czarną listę nieuczciwych praktyk rynkowych (art. 7 i 9 u.p.n.p.r.). Zob. szerzej M. Sieradzka, *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 70 i n. oraz I. Oleksiewicz, *Ustawa o przeciwdziałaniu …*, art. 4, nb. 1.
[171] A. Kunkiel-Kryńska, A. Wiewiórowska-Domagalska, [w:] K. Osajda (red.), *Prawo konsumenckie…*, art. 12, nb. 15.
[172] M. Sieradzka [w:] K. Kohutek, M. Sieradzka (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2024, s. 726.

instrumentu ochrony z art. 12 u.p.n.p.r., za chroniący nie tylko indywidualne, ale również rzeczywiste interesy zbiorowe, przemawia ponadindywidualny charakter nieuczciwych praktyk rynkowych i brzmienie art. 24 ust. 2 pkt 3 u.o.k.k[173]. Artykuł 24 ust. 2 pkt 3 u.o.k.k. uznaje bowiem za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów m.in. nieuczciwe praktyki rynkowe.

Co więcej w u.p.n.p.r., odnośnie do niektórych praktyk rynkowych zakres poszkodowanych daną praktyką ustawodawca określa za pomocą liczby mnogiej. Wskazuje na to chociażby brzmienie fragmentu art. 4 ust. 1 u.p.n.p.r – „Praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów (…)". *Ratio* u.p.n.p.r. tkwi zatem w ochronie sprawiedliwej konkurencji i dbanie o interesy konsumentów i uczciwych przedsiębiorców[174]. Tym samym można przyjąć, że na gruncie u.p.n.p.r., w wypadku powództwa wytoczonego przez podmioty legitymowane czynnie, inne niż konsument, pośrednio chroniony jest również rzeczywisty interes zbiorowy konsumentów.

Jak wskazuje *K. Gajda-Roszczynialska*, zbiorowe interesy konsumentów chronione są również na podstawie u.z.n.k. Indywidualny konsument nie posiada jednak ani roszczenia materialnoprawnego na gruncie tej ustawy, ani legitymacji czynnej do wytoczenia powództwa[175].

Przed 17 kwietnia 2016 r.[176] na gruncie postępowania cywilnego funkcjonował również środek ochrony zbiorowych interesów konsumentów w postaci postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego wspomnianego postępowania odrębnego (które regulowały art. 479^{36}–479^{45} ustawy

[173] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 302 i n.
[174] R. Kulski, *Ochrona interesów* …, s. 303.
[175] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 156.
[176] Jest to data wejścia w życie ustawy z 05.08.2015 o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015 poz. 1634), na mocy, której uchylono przepisy działu IV b k.p.c., regulującego postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Przy czym, do spraw rozpoczętych przed 17.04.2016, stosuje się uchylone przepisy art. 479^{36}– 479^{44} k.p.c. w brzmieniu dotychczasowym, nie dłużej jednak niż przez 10 lat od dnia wejścia w życie ww. nowelizacji. Natomiast stanowiący podstawę prawną wpisu do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa UOKiK, art. 479^{45} k.p.c. utraci moc dopiero po upływie 10 lat od dnia wejścia w życie nowelizacji, a więc z dniem 18.04.2026.

z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego[177]; „**k.p.c**.”), było związane z implementacją Dyrektywy 93/13. Instytucja wzorca umownego została wprowadzona do k.c. (art. 384–385[4]) oraz k.p.c. (art. 479[36]–479[45]) przez u.o.n.p.k.

Odnośnie do samych wzorców umownych, należy zauważyć, że do dziś nie powstała legalna definicja tego pojęcia. Wzorzec umowny można jednak rozumieć jako jednostronnie przygotowane przed zawarciem umowy, gotowe klauzule w postaci warunków umów, ich wzorów, regulaminów, lub klauzule narzucane przez jedną ze stron drugiej stronie, mające masowe zastosowanie, klauzule sformułowane przed zawarciem umowy i wprowadzane przez jedną ze stron do stosunku prawnego w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść[178]. Autorami (proponentami) wzorców umownych są głównie przedsiębiorcy, którzy w przeważającej mierze wykorzystują je w relacjach typu B2C, czyli w umowach zawieranych z konsumentami.

Wzorce umów stanowią ofertę *sui generis*[179], skierowaną do nieoznaczonego kręgu adresatów i służą do zawierania umów adhezyjnych[180] (przez przystąpienie)[181]. Z tego względu wzorce umów stanowią potencjalne zagrożenie na gruncie obrotu masowego z udziałem konsumentów, ponieważ często wykorzystuje się je jako narzędzie umożliwiające wprowadzanie do umów klauzul naruszających w rażącym stopniu równowagę kontaktową i interesy słabszego kontrahenta, czyli tzw. klauzul abuzywnych (niedozwolonych, nieuczciwych)[182].

---

[177] t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.
[178] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 261.
[179] M. Rejdak, *Postępowanie w sprawach o uznanie* …, s. 28.
[180] Samo pojęcie umowy adhezyjnej wywodzi się z koncepcji francuskiej, której autorem był *R. Salleiles*. Nie sformułował on jednak precyzyjnej definicji tego terminu. Wedle koncepcji francuskiej zamiast negocjacji, mamy do czynienia z jednostronnym przygotowaniem warunków umowy przez jednego z kontrahentów, druga strona może jedynie zaakceptować je bez zastrzeżeń. Z racji na sprzeczność tego trybu z zasadą konsensualizmu, przystąpienie nie jest umową, lecz jednostronną czynnością prawną. W późniejszej doktrynie francuskiej odrzucono koncepcję umowy adhezyjnej jako odrębnej instytucji prawa zobowiązań i zaczęto wzorce umowne traktować, jako przejaw techniki kontraktowej, tzw. ofertę *ad incertam personam*. Zob. szerz. M. Śmigiel, *Wzorce umów jako czynnik kształtujący zobowiązaniowe stosunki prawne – ewolucja instytucji* [w:] E. Gniewek, *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina,* Kraków 2000, s. 338.
[181] M. Bednarek [w:] E. Łętowska (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 5, Prawo zobowiązań - część ogólna,* Warszawa 2013, s. 596 i n.
[182] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 263.

Artykuł 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 nałożył na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków zapobiegających stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Miały one obejmować możliwość wszczęcia postępowania przez osoby i organizacje, mające uzasadniony interes na mocy prawa krajowego, związany z ochroną konsumentów, przed sądami lub organami administracyjnymi (wyposażonymi w odpowiednie kwalifikacje pozwalające na ocenę czy warunki wzorca umowy są nieuczciwe)[183]. Kryteria pozwalające na dokonanie oceny czy postanowienia wzorca umowy są nieuczciwe wskazane zostały w art. 3 Dyrektywy 93/13.

Państwa członkowskie zostały zobligowane do zapewnienia środka prawnego mającego doprowadzić do zaprzestania stosowania nieuczciwych klauzul. Środek ten miał umożliwiać wskazanym podmiotom zainicjowanie kontroli przed właściwym organem, która pozwoli ustalić, czy postanowienia wzorca są nieuczciwe, a następnie w adekwatny oraz skuteczny sposób doprowadzi do zaprzestania ich stosowania[184]. Jednocześnie Dyrektywa 93/13 określa minimalny poziom ochrony, który zapewnić mają państwa członkowskie i nie reguluje wyczerpująco wszystkich zagadnień odnośnie do wzorców umownych[185].

W polskim porządku prawnym funkcjonuje zakaz stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu we wzorcach umów klauzul niedozwolonych. Pozostawał on niegdyś w ścisłej relacji z postępowaniem w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone[186]. Celem tego postępowania była zatem ochrona zbiorowych interesów konsumentów.

Polski ustawodawca legitymację czynną do wytoczenia ww. powództwa przyznawał następującym podmiotom: (i) każdemu, kto zgodnie z ofertą przedsiębiorcy mógł być stroną umowy zawartej przy wykorzystaniu kwestionowanego wzorca; (ii) organizacjom społecznym

---

[183] R. Trzaskowski, *Przesłanki i skutki uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479[36]– 479[45] k.p.c.)*, „Prawo w Działaniu" 2008/6, s. 197.
[184] R. Trzaskowski, *Skutki uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i jego wpisu do rejestru w sferze przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k.) w świetle orzecznictwa Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, „Prawo w Działaniu" 2014/20, s. 125.
[185] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 265.
[186] R. Trzaskowski, *Skutki uznania postanowienia wzorca …*, s. 124.

do których zadań statutowych należała ochrona interesów konsumentów; (iii) rzecznikowi konsumentów oraz (iv) Prezesowi UOKiK.

Jak wskazywał *R. Trzaskowski*, skoro postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone mogło dotyczyć tylko klauzul, które występowały wyłącznie w ramach wzorca konsumenckiego, to adresatem oferty zawarcia umowy z wykorzystaniem tych niedozwolonych postanowień mógł być w istocie jedynie konsument[187].

Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, bywało określane potocznie mianem abstrakcyjnej kontroli postanowień wzorców umów[188]. Przy czym przyjmuje się, że kontrolę treści postanowień wzorców umów można podzielić na dwa typy – kontrolę incydentalną i abstrakcyjną. Kontrola incydentalna dotyczy badania treści postanowień konkretnej umowy. W sytuacji, gdy przy jej zawieraniu posłużono się wzorcem umowy, kontrola ta pośrednio obejmuje zatem także postanowienia tego wzorca. Tego typu kontrola następuje w każdym postępowaniu sądowym, w którym strona powołuje się na fakt zawarcia w treści umowy niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385^1 § 1 k.c., a jej skutkiem jest stwierdzenie bezskuteczności konkretnego postanowienia umownego[189].

Kontrola incydentalna zmierza do zapewnienia ochrony indywidualnych interesów konsumenta[190]. W jej następstwie nie dochodzi do wyeliminowania postanowienia wzorca z obrotu, a jedynie do stwierdzenia, że konkretny konsument w ramach określonej umowy zawartej z określonym kontrahentem nie jest związany konkretnym postanowieniem[191]. Jednakże, jak wskazuje *P. Rylski*, przez ochronę interesu indywidualnego konsumenta ochrona udzielana jest również pośrednio interesowi publicznemu[192].

---

[187] R. Trzaskowski, *Przesłanki i skutki uznania …*, s. 201.
[188] R. Trzaskowski, *Przesłanki i skutki uznania …*, s. 195.
[189] E. Stefańska [w:] M. Manowska (red.) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38)*, s. 1309 i n.
[190] K. Gajda, *Dochodzenie roszczeń konsumenckich*…, s.601.
[191] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 273 i n.
[192] P. Rylski, *Ochrona interesu publicznego w postępowaniu cywilnym – przyczyny, przejawy, skuteczność* [w:] T. Giaro (red.), *Interes publiczny a interes prywatny w prawie. XIII Konferencja Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 24 lutego 2012 roku*, Warszawa 2012, s.73 i n.

Kontrola abstrakcyjna przewidziana w art. 479^{36}–479^{45} k.p.c., ze względu na oddziaływanie wyroku polegała natomiast na badaniu przez SOKiK treści postanowień wzorca w oderwaniu od zindywidualizowanych okoliczności konkretnego stosunku umownego[193] i mogła być przeprowadzana niezależnie od tego, czy między stronami doszło do zawarcia umowy z wykorzystaniem danego wzorca. Jej przesłanką nie był wymóg, aby wzorzec zawierający kwestionowane postanowienie został zastosowany względem podmiotu występującego z żądaniem kontroli[194]. Kontrola abstrakcyjna miała za cel przede wszystkim ochronę zbiorowych interesów konsumentów[195].

W efekcie wyroku uwzględniającego powództwo dochodziło do eliminacji zaskarżonego postanowienia z obrotu, jeżeli w większości umów z konsumentami byłoby ono zakwalifikowane jako abuzywne[196]. Kontrola abstrakcyjna odpowiadała zatem założeniom Dyrektywy 93/13[197].

Wyrok uwzględniający powództwo składał się z dwóch elementów: (i) uznania *in abstracto* postanowienia wzorca umowy za niedozwolone; (ii) zakazu jego wykorzystywania[198]. Prawomocne wyroki SOKiK, od chwili wpisania niedozwolonego postanowienia wzorca umowy do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa UOKiK[199], wywoływały skutki wobec osób trzecich[200]. Stosowanie postanowień, które zostały wpisane do

[193] R. Trzaskowski, *Przesłanki i skutki uznania …*, s. 212.
[194] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego.…*, s. 275.
[195] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 159 i n.
[196] E. Stefańska [w:] M. Manowska (red.) *Kodeks postępowania cywilnego…*, s. 1310.
[197] R. Trzaskowski, *Przesłanki i skutki uznania …*, s. 212.
[198] R. Trzaskowski, *Skutki uznania postanowienia wzorca* …, s. 126.
[199] M. Śmigiel, *Wzorce* …, s. 363.
[200] Co do rozumienia pojęcia „osoby trzecie" istniał spór, czy obejmuje ono wyłącznie wszystkich konsumentów (z wyjątkiem powoda, jeżeli był nim konsument), którzy zawarli umowy z wykorzystaniem danego wzorca zawierającego klauzulę abuzywną, czy też w pojęciu tym mieszczą się inni przedsiębiorcy (którzy nie brali udziału w postępowaniu). Szczegółowo pisał o tym m.in. R. Trzaskowski, *Skutki uznania postanowienia wzorca* …, s. 134. *R. Trzaskowski* uznał, że zdaje się przeważać pogląd, że rozszerzone skutki wyroku, a więc uznanie określonego postanowienia wzorca za niedozwolone i związany z tym zakaz jego stosowania, dotyczą jedynie postanowienia konkretnego wzorca stosowanego przez konkretnego, pozwanego przedsiębiorcę, a więc nie rozciągają się na przedsiębiorców, którzy nie brali udziału w postępowaniu. Podobnie *M. Śmigiel* zauważa, że „w przypadku umieszczenia takiego samego postanowienia w innym wzorcu tego samego proponenta, czy też w ogólnych warunkach wydanych przez innego profesjonalistę – konieczne będzie przeprowadzenie kolejnego postępowania", zob. M. Śmigiel, *Wzorce* …, s. 363.

rejestru klauzul niedozwolonych, stanowiło natomiast praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone były sprawami o ochronę zbiorowych interesów konsumentów[201]. Procesowe zbiorowe roszczenie konsumenckie materializowało się z chwilą wniesienia pozwu przez podmiot czynnie legitymowany. Jeżeli roszczenie okazywało się zasadne, to ochrona na gruncie postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone była przyznawana nie bezpośrednio temu podmiotowi, który wytoczył powództwo, a niedookreślonej zbiorowości konsumentów, do której przynależał interes zbiorowy[202]. Ochrona interesu zbiorowego nie prowadziła również do powstania prawa podmiotowego[203].

Na mocy nowelizacji z 5 sierpnia 2015 r. polski ustawodawca zrezygnował z cywilnoprawnego modelu abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych, powierzając ją Prezesowi UOKiK. W ramach kontroli przeprowadzanej w postępowaniu administracyjnym, Prezes UOKiK zyskał kompetencję do wydawania decyzji w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone nadal służy ochronie zbiorowego interesu konsumentów jako elementu interesu publicznego, na rzecz którego działa Prezes UOKiK[204].

Ze względu na to, że niniejsza praca dotyczy kwestii ochrony konsumentów, to nie zostały w niej omówione instrumenty służące ochronie zbiorowych interesów osób zagrożonych lub

[201] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 280.
[202] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 282.
[203] K. Gajda-Roszczynialska, K. Weitz [w:] T. Wiśniewski (red.), *System Prawa Handlowego…*, s. 285.
[204] Dla porządku wskazuję, że zbiorowe interesy konsumentów są chronione również w ramach postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów prowadzonego przez Prezesa UOKiK. Także i ono jest prowadzone w trybie administracyjnym. Ustawodawca w art. 24 ust. 1 u.o.k.k. zamieścił zakaz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Definicję praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów zawiera natomiast ust. 2 ww. artykułu. W ust. 2 pkt 2–4 ustawodawca wymienił również najczęstsze postaci tych praktyk. Przy czym jest to katalog otwarty. Praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów będzie każde zachowanie przedsiębiorcy, które narusza przepisy prawa lub dobre obyczaje, jeżeli godzi w zbiorowy interes konsumentów. Wypowiedzi odnośnie do sposobu rozumienia zbiorowego interesu konsumentów na gruncie u.o.k.k. zamieściłam w rozdziale III.1 powyżej. Niniejsza praca ogranicza się do materii postępowania cywilnego, dlatego nie zawiera szerszego niż powyższe omówienia istoty postepowań administracyjnych prowadzonych przed Prezesem UOKiK.

dotkniętych szkodą w środowisku (w ramach mechanizmów tzw. prawnośrodowiskowej skargi zbiorowej, bądź przez przepisy k.c. o ochronie dóbr osobistych)[205].

3. Cywilnoprawne instrumenty ochrony grupowych interesów konsumentów w polskim porządku prawnym

Od postępowań służących ochronie interesu zbiorowego *sensu stricto*, należy odróżnić postępowania zmierzające do kolektywnej ochrony indywidualnych interesów członków grupy, czyli postępowania w sprawach o ochronę grupowych interesów konsumentów.

Przedmiot ochrony stanowi w nich tzw. grupowe konsumenckie roszczenie procesowe, które obejmuje swoim zakresem twierdzenie o istnieniu sumy indywidualnych interesów konsumentów pozostających ze sobą w określonym związku, które mogą być przedmiotem ochrony sądowej, udzielanej w drodze procesu cywilnego[206]. Jest ono podzielne, ponieważ może być dochodzone przez konsumentów alternatywnie w sposób rozproszony - przez wiele roszczeń indywidualnych.

Na gruncie polskiego porządku prawnego, w celu ochrony interesów grupowych wprowadzone zostało tzw. postępowanie grupowe, które reguluje u.d.r.p.g.[207]. *R. Kulski* trafnie wskazuje, że postępowanie grupowe stanowi pozakodeksowe postępowanie odrębne[208]. Co istotne u.d.r.p.g. zawiera wyłącznie rozwiązania o charakterze procesowym[209]. Merytoryczne

---

[205] Czytelników zainteresowanych tą tematyką odsyłam do monografii R. Kulskiego, *Ochrona interesów …*, s. 281 i n.

[206] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę…*, s. 185.

[207] Ustawa z 17.12.2009 o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1485).

[208] *R. Kulski* wskazuje przy tym na istnienie sprzecznych poglądów doktryny co do charakteru postępowania grupowego. Według *R. Kulskiego*, czynnikiem przeważającym na korzyść zakwalifikowania postępowania grupowego jako jednego z postępowań odrębnych, jest to, że „wszczęcie postępowania grupowego następuje przez wytoczenie powództwa, które jest wyłączną, historycznie ukształtowaną czynnością wszczynającą proces zarówno w postępowaniu zwykłym, jak i w większości postępowań odrębnych". R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 260. Podobne poglądy do *R. Kulskiego* wyraża np. A. Laskowska-Hulisz, *Postępowanie grupowe jako przykład …*, s. 226. Odmiennie przyjmują *T. Jaworski* i *P. Radzimierski*, którzy uważają postępowanie grupowe za postępowanie cywilne *sui generis*. Zob. *T. Jaworski, P. Radzimierski*, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2010, art.1 nb. I.5. Powyższy pogląd podziela również T. Zembrzuski, *Architekt w postępowaniu grupowym, czyli powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego* [w:] *Sine Ira et Studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gudowskiemu*, red. T. Ereciński, P. Grzegorczyk, K. Weitz, Warszawa 2016, s. 763.

[209] R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 256.

rozpoznanie sprawy odbywa się zaś według przepisów k.p.c.[210]. Postępowanie grupowe jest fakultatywne. Nie ma prawnego obowiązku skierowania sprawy do postępowania grupowego w wypadku wystąpienia przesłanek jego dopuszczalności[211].

Celem, którym kierował się polski ustawodawca przy projektowaniu u.d.r.p.g. było „stworzenie możliwości rozstrzygnięcia wielu podobnych spraw różnych podmiotów w jednym postępowaniu sądowym oraz ułatwienie dostępu do sądu w sytuacjach, w których dochodzenie roszczenia w takim postępowaniu jest korzystniejsze dla zainteresowanego niż indywidualne występowanie z własnym roszczeniem"[212]. Postępowanie grupowe odgrywa istotną rolę w wypadku kolektywnego dochodzenia roszczeń przez konsumentów przeciwko instytucjom finansowym[213].

Przedmiotem kontrowersji w doktrynie jest to, jakiego typu roszczenia podlegają ochronie na gruncie postępowania grupowego. Jak wskazuje *M. Rejdak*, nawiązując do uzasadnienia projektu u.d.r.p.g., zamierzeniem ustawodawcy było umożliwienie rozstrzygnięcia wielu podobnych roszczeń, należących do różnych podmiotów w jednym postępowaniu cywilnym[214]. Roszczenie grupowe sprowadza się do wspólnego dochodzenia ochrony prawnej pojedynczych roszczeń, których właścicielami są członkowie grupy. Ochrona nie jest natomiast przyznawana wyodrębnionemu roszczeniu grupowemu, które byłoby niezależne od pojedynczych roszczeń i ich sumy[215]. Również *K. Gajda-Roszczynialska* zauważa, że „sprawa o ochronę grupowych interesów konsumentów stanowi w istocie wiele podobnych partykularnych spraw, dotyczących naruszenia prywatnoprawnych indywidualnych interesów (praw) konsumentów połączonych określoną więzią, które mogą być jednocześnie dochodzone w jednym postępowaniu"[216].

---

[210] M. Rejdak, *Obowiązywanie…*, s. 33.
[211] A. Laskowska-Hulisz, *Postępowanie grupowe jako przykład …*, s. 227.
[212] Uzasadnienie do projektu ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, s. 12, orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/1829 [dostęp: 12.07.2025].
[213] A. Laskowska-Hulisz, *Postępowanie grupowe jako przykład …*, s. 232.
[214] Całość rozważań na temat rodzaju roszczenia podlegającego ochronie w postępowaniu grupowym doprowadziła M. Rejdak do wniosków, że „z punktu widzenia najważniejszej funkcji postepowania cywilnego, którą jest udzielenie ochrony prawnej, nie ma żadnej różnicy pomiędzy instytucją współuczestnictwa procesowego regulowaną przez k.p.c. a regulacją dotyczącą postępowania grupowego"., M. Rejdak, *Obowiązywanie…*, s. 27.
[215] M. Rejdak, *Obowiązywanie …*, s. 23 i n.
[216] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę …*, s. 157.

R. Kulski twierdzi natomiast, że postępowania grupowego nie można uznać wyłącznie za sposób dochodzenia przez wiele pojedynczych podmiotów, w jednym postępowaniu, roszczeń indywidualnych. Tym samym postępowania grupowego nie można sprowadzić wyłącznie do instrumentu służącego prostej kumulacji interesów indywidulnych. Od chwili, gdy dana osoba dołącza do grupy przestaje być pojedynczym podmiotem[217].

Zakres podmiotowy u.d.r.p.g. określa art. 1, który stanowi, że postępowanie grupowe jest dopuszczalne „w sprawach, w których są dochodzone roszczenia jednego rodzaju, [przez] co najmniej 10 osób". Jako że, ustawodawca nie ograniczył zakresu podmiotowego ustawy wyłącznie do osób fizycznych, przyjmuje się, że z powództw grupowych mogą korzystać nie tylko konsumenci (będący głównymi adresatami ustawy), lecz także inne kategorie podmiotów prawa cywilnego tj. osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną[218].

Na gruncie u.d.r.p.g. formowanie się grupy dotyczy wyłącznie strony powodowej, mającej charakter zbiorowy[219]. Nie ma jednak przeszkód, aby po stronie pozwanej wystąpiła któraś z form współuczestnictwa[220]. Rolę powoda w postępowaniu grupowym pełni reprezentant grupy, który prowadzi postępowanie w imieniu własnym, na rzecz wszystkich członków grupy[221]. Realizuje on interesy procesowe grupy. Członkom grupy nie przysługują prawa strony w znaczeniu formalnym i nie mają oni zdolności do czynności procesowych. Wyjątkowo mogą oni jednak samodzielnie wykonywać enumeratywnie wymienione w u.d.r.p.g. czynności, które można określić jako tzw. „uprawnienia incydentalne"[222].

Członków grupy musi łączyć określona więź o charakterze podmiotowym i przedmiotowym. Więź podmiotowa polega na byciu poszkodowanym wskutek jednego zachowania sprawcy, od którego następnie członkowie grupy kumulatywnie dochodzą swoich roszczeń. Więź przedmiotowa jest związana z typem naruszenia, które sprawia, że uzasadnione

[217] R. Kulski, *Ochrona interesów …*, s. 258.
[218] M. Sieradzka [w:] *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, wyd. III*, Warszawa 2018, s. 132.
[219] T. Zembrzuski, *Architekt w postępowaniu grupowym…*, s. 762.
[220] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń …,* art.1 nb. II.C.9.
[221] T. Zembrzuski, *Architekt w postępowaniu grupowym…*, Warszawa 2016, s. 762.
[222] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń …,* art.1 nb. II.B.5.

i możliwe zarazem jest wspólne dochodzenie roszczenia przez grupę. Oceny występowania więzi przedmiotowej i podmiotowej dokonuje sąd na etapie orzekania o dopuszczalności postępowania grupowego[223].

Wymóg dochodzenia w postępowaniu grupowym „roszczeń jednego rodzaju", powinno się według *T. Zembrzuskiego*, rozumieć w ten sposób, że poszczególni członkowie grupy powinni żądać zasądzenia świadczenia albo ustalenia bądź ukształtowania stosunku prawnego lub prawa[224]. Roszczenia poszczególnych członków grupy powinny wynikać z tego samego typu stosunku prawnego[225]. Jednorodzajowość dotyczy zatem stosunków prawnych będących przedmiotem sporu[226].

Co do zasady warunkiem wszczęcia postępowania grupowego jest dochodzenie roszczeń jednorodnych, czyli jednego rodzaju bądź opartych na jednakowej podstawie faktycznej[227]. Jak wskazuje *M. Sieradzka*, roszczeniami opartymi na jednakowej podstawie faktycznej są takie, których podstawę stanowi taka sama podstawa faktyczna (przesłanka *sensu stricto*), lub takie, których istotne okoliczności faktyczne są wspólne (przesłanka *sensu largo*)[228].

Wyjątek w tym względzie dotyczy postępowań w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów lub w sprawach o roszczenia z nimi związane, których omówieniu poświęcona będzie dalsza część pracy. W tych sprawach wymagana jest ta sama lub taka sama podstawa faktyczna albo ta sama podstawa prawna. Jak wskazują *M. Dziurda* i *A. Cudna-Wagner*, roszczeń tych można dochodzić zatem nawet w braku tożsamości faktycznej w rozumieniu art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g.[229].

Żądanie, z którym występuje powód w postępowaniu grupowym musi być właściwe dla całej grupy, którą reprezentuje. Zasadniczo dopuszczalne jest, aby występowały mniejszej wagi

---

[223] M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 76 i n.
[224] Podobnie do T. Zembrzuskiego np. A. Laskowska-Hulisz, *Postępowanie grupowe jako przykład …*, s. 230.
[225] Podobnie do T. Zembrzuskiego np. T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń ..,* art. 2, nb. 12.
[226] T. Zembrzuski, *Architekt w postępowaniu grupowym…*, s. 766.
[227] M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym…*, s. 81.
[228] M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym…*, s. 85 i n.
[229] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 29 i n.

różnice między indywidualnymi podstawami roszczeń, jednak istotne okoliczności faktyczne powinny uzasadniać żądanie wspólne dla wszystkich roszczeń. Jeżeli kwestie indywidualne przeważają nad wspólnymi dla całej grupy, wówczas wystąpienie z powództwem w postępowaniu grupowym jest niemożliwe[230].

Artykuł 1 ust. 2 u.d.r.p.g zawęża zakres spraw cywilnych rozpoznawanych w postępowaniu grupowym[231]. Ustawodawca postawił na sektorowy charakter ustawy[232]. W postępowaniu grupowym mogą być dochodzone roszczenia: (i) o ochronę konsumentów (w tym o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów lub o roszczenia związane z ich stosowaniem); (ii) z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny; (iii) z tytułu czynów niedozwolonych; (iv) z tytułu odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania umownego; (v) z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia; (vi) wynikające z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (w tym przysługujące najbliższym członkom rodziny poszkodowanego, zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia).

Postępowanie grupowe cechuje się fazowością[233], właściwą tylko jemu. Odnosi się ona do początkowych etapów postępowania grupowego, w których następuje wydanie odpowiednio postanowienia w przedmiocie dopuszczalności postępowania grupowego (certyfikacja) i postanowienia w przedmiocie składu osobowego grupy. Etap merytorycznego rozpoznania

---

[230] Zob. np. postanowienie SA w Gdańsku z 19.05.2015, I ACz 286/15, LEX nr 1733669.

[231] Przy czym jak wskazują *P. Radzimierski i T. Jaworski*, „rozwiązanie ostatecznie przyjęte w art. 1 ust. 2 u.d.r.p.g. znacząco odbiega od pierwotnie projektowanego zakresu zastosowania u.d.r.p.g. W pierwotnym brzmieniu projekt ustawy nie zakładał ograniczeń przedmiotowych dla postępowania grupowego". T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń…*, art.1 nb. IV. A. 3.

[232] Zob. np. M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym…*, s. 95 i n. oraz P. Grzegorczyk, *Postępowanie grupowe po reformie* [w:] A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński (red.) *Honeste Procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu,* Warszawa 2018, s. 101.

[233] Jak wskazuje *M. Rejdak*, ogólnie charakterystyczną cechą postępowania cywilnego jest jego stadialność. Jej konsekwencją jest to, że określone czynności procesowe muszą zostać dokonane we właściwym momencie postępowania, gdyż później mogą okazać się już bezprzedmiotowe (P. Pietkiewicz, M. Rejdak, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2011, *Ogólna charakterystyka postępowania grupowego*, nb. 5.). Zamknięcie danego stadium lub podstadium i przejście do następnego przekreśla możliwość przedsięwzięcia czynności, która wchodziła w rachubę poprzednio. Od reguły tej istnieją oczywiście wyjątki (zob. T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, s. 290).

sprawy grupowej i postępowania egzekucyjnego przebiega natomiast standardowo, według przepisów k.p.c.[234]

Wszczęcie postępowania grupowego nie oznacza, że wszystkie osoby, które można by obiektywnie zakwalifikować jako członków określonej grupy automatycznie się nimi staną i zostaną objęte skutkami postępowania grupowego. Podmioty, które chcą być członkami grupy, muszą zgłosić swój udział składając oświadczenia o przystąpieniu do grupy. Jest tak, ponieważ polski ustawodawca zdecydował, że kształtowanie się składu grupy będzie przebiegało wedle modelu *opt-in*.

Jak wskazuje *P. Pogonowski*, model *opt-in* zakłada, że „grupa kształtuje się przez wyraźne oświadczenia podmiotów, które mają cechy (właściwości, np. są poszkodowanymi) określone w akcie notyfikacji, o chęci objęcia ich postępowaniem grupowym - jego skutkami procesowymi i materialnoprawnymi”[235]. W odróżnieniu od modelu *opt-in*, model *opt-out* zakłada natomiast tworzenie się grupy na podstawie oświadczeń podmiotów (posiadających właściwości umożliwiające formalne zaliczenie ich do grupy) o niezaliczaniu ich do postępowania, złożonych we właściwym terminie[236]. Nie funkcjonuje on jednak w Polsce. Wszczęcie postępowania grupowego nie stanowi przeszkody, aby osoby, które nie przystąpiły do grupy dochodziły swoich roszczeń na zasadach ogólnych[237].

Całość powyższych rozważań została poczyniona, aby unaocznić czytelnikowi okoliczności prawno-faktyczne, które poprzedzały pojawienie się w polskim systemie prawnym powództw przedstawicielskich. Umożliwi to późniejsze przyporządkowanie poszczególnych rodzajów powództw przedstawicielskich do danego typu instrumentów cywilnoprawnych chroniących konkretną kategorię interesów.

---

[234] P. Pietkiewicz, M. Rejdak, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym…*, *Ogólna charakterystyka postępowania grupowego*, nb. 5.
[235] P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe…*, s. 53 i n.
[236] P. Okońska, *Postępowanie grupowe a zasada pełnego odszkodowania*, PPH 2023/12, s. 53.
[237] A. Laskowska-Hulisz, *Postępowanie grupowe jako przykład …*, s. 228.

IV. Geneza wprowadzenia do polskiego porządku prawnego instytucji powództwa przedstawicielskiego.

W tej części pracy zostały przybliżone okoliczności związane z wprowadzeniem Dyrektywy 2020/1828, której implementacja do polskiego porządku prawnego wiązała się z jednoczesnym wprowadzeniem instytucji powództwa przedstawicielskiego.

Najpierw omówione zostaną przyczyny podjęcia aktywności legislacyjnej przez Komisję i najważniejsze cele, które miała realizować Dyrektywa 2020/1828. Następnie zasygnalizowane zostaną odmienności terminologiczne unijnego pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, w stosunku do pojęcia funkcjonującego w prawie polskim co będzie miało znaczenie dla dalszej części wywodów pracy. Ostatni wątek niniejszego rozdziału został natomiast poświęcony na omówienie zakresu dyskrecjonalności legislacyjnej, jaki prawodawca europejski pozostawił państwom członkowskim odnośnie do wprowadzenia założeń Dyrektywy 2020/1828 i minimalnych standardów, jakim miały odpowiadać przepisy krajowe.

Dyrektywa 2020/1828 weszła w życie 24 grudnia 2020 r. Prawodawca europejski przewidział dwuletni termin na jej implementację, tj. do 25 grudnia 2022 r. W Polsce jednak jej implementacja przebiegała z dużym opóźnieniem. Nowelizacja wprowadzająca wymagane Dyrektywą 2020/1828 zmiany weszła w życie dopiero 29 sierpnia 2024 r.

1. Kontekst powstania Dyrektywy 2020/1828 – przyczyny zmian legislacyjnych

Ogólniejsze akty prawne w zakresie zbiorowego dochodzenia roszczeń zostały przyjęte już w latach 2012–2013. Parlament Europejski sfinalizował 2 lutego 2012 r. rezolucję nr 2011/2089 (INI) pt: „W stronę spójnego europejskiego podejścia do zbiorowego dochodzenia roszczeń". Komisja wydała natomiast 11 czerwca 2013 r. komunikat dotyczący europejskich ram prawnych w zakresie zbiorowego dochodzenia roszczeń i przyjęła Zalecenie nr 2013/396/UE w sprawie wspólnych instrumentów zbiorowego dochodzenia roszczeń o zaprzestanie bezprawnych praktyk oraz roszczeń odszkodowawczych w państwach członkowskich. Chociaż unormowania te miały niewiążący charakter, to zakończyły pierwszy etap dyskusji w kwestii

uregulowania zbiorowego dochodzenia roszczeń w prawie UE[238]. Kontrola ich realizacji została wyznaczona na 2017 r., o czym dalej.

Propozycja nowej dyrektywy w sprawie powództw przedstawicielskich na rzecz ochrony zbiorowych interesów konsumentów przygotowana przez Komisję została opublikowana 11 kwietnia 2018 r. Wyżej wspomniany wniosek, przedstawiony w ramach pakietu „Nowy ład dla konsumentów" („*New Deal for Consumers*")[239], miał na celu umożliwienie konsumentom w całej UE czerpanie korzyści z instytucji powództw przedstawicielskich za pomocą których upoważnione podmioty dochodziłyby roszczeń od przedsiębiorców naruszających prawa konsumentów[240].

Wniosek w sprawie Dyrektywy 2020/1828 stanowił następstwo m.in. niepokojących wyników oceny adekwatności unijnego prawa konsumenckiego i marketingowego z 23 maja 2017 r., która została przeprowadzona w ramach programu sprawności i wydajności regulacyjnej (REFIT). Przeprowadzona ocena obejmowała Dyrektywę 93/13, Dyrektywę 1999/44/WE[241], Dyrektywę 98/6/WE[242], Dyrektywę 2005/29/WE i Dyrektywę 2009/22/WE[243].

Wyniki badania pokazały, że nie udało się osiągnąć znaczących postępów w zakresie przestrzegania przepisów konsumenckich przez przedsiębiorców. Jednocześnie pojawiają się nowe zagrożenia dla konsumentów związane z narastającą cyfryzacją i globalizacją

---

[238] P. Grzegorczyk, *Postępowanie grupowe po reformie* …, s. 97 i n.

[239] Pakiet „Nowy ład dla konsumentów" prócz wspomnianego wniosku w sprawie Dyrektywy 2020/1828 obejmował również wniosek w sprawie późniejszej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2161 z 27 listopada 2019 zmieniającej dyrektywę 93/13 i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 98/6/WE, 2005/29/WE oraz 2011/83/UE w odniesieniu do lepszego egzekwowania i unowocześnienia unijnych przepisów dotyczących ochrony konsumenta (Dz. U. UE. L. z 2019 r. Nr 328, str. 7). Zakładane cele wspomnianej dyrektywy obejmują m.in. zapewnienie większej przejrzystości na rynkach internetowych, wzmocnienie ochrony konsumentów w wypadku bezpłatnych usług cyfrowych oraz zapobieganie nierównemu traktowaniu i różnicom w jakości produktów.

[240]https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/637978/EPRS_BRI(2019)637978_EN.pdf, [dostęp: 19.06/2025].

[241] Dyrektywa 1999/44.

[242] Dyrektywa 98/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16 lutego 1998 w sprawie ochrony konsumenta przez podawanie cen produktów oferowanych konsumentom, Dz.U. L 80 z 18.03.1998, pp. 27–31.

[243] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z 23 kwietnia 2009 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, Dz.U. L 110 z 01.05.2009, pp. 30–36.

gospodarczą[244]. Konsumenci coraz częściej posiadający dostęp do Internetu i korzystający z usług sektora e-commerce są bardziej narażeni na ryzyko oszustw internetowych[245]. Mnogość zawieranych umów adhezyjnych i postępujący rozwój gospodarki sprawia, że bardziej prawdopodobne stają się masowe naruszenia praw konsumentów[246].

Zintensyfikowany handel transgraniczny wpływa natomiast na fakt, że naruszenia mogą dotykać równocześnie konsumentów w więcej niż jednym państwie członkowskim. Jak słusznie wskazuje *M. Rejdak*, aktualne zagrożenia dla interesów konsumentów wynikają już nie tylko z posługiwania się przez przedsiębiorców wzorcami umownymi, rozkładającymi treść uprawnień stron w sposób krzywdzący dla konsumentów, czy też z dostarczania towarów oraz usług wadliwej jakości, ale z istnienia sztucznej inteligencji. Jej nieuprawnione wykorzystanie może tworzyć zagrożenia naruszeń zwłaszcza dóbr osobistych konsumentów, takich jak m.in. prywatność, godność, tożsamość czy integralność psychiczna. Sztuczna inteligencja jest w stanie śledzić i analizować zachowania konsumenckie, a w rezultacie może być wykorzystywana do manipulowania nimi[247].

Ocena adekwatności ujawniła również kilka kluczowych niedociągnięć Dyrektywy 2009/22/WE związanych z jej ograniczonym zakresem zastosowania, ograniczonym wpływem decyzji w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk na dochodzenie roszczeń na rzecz poszkodowanych konsumentów oraz zbyt wysokimi kosztami i czasem trwania

---

[244] Wniosek *„Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylająca dyrektywę 2009/22/WE*", Bruksela 11.04.2018 r., COM (2018) 184, 2018/0089 (COD), s. 1.

[245] Dokument roboczy służb Komisji, Sprawozdanie z kontroli adekwatności, Bruksela, 23.05.2017 r., SWD (2017) 208 wersja ostateczna, s.74; http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=59332 [dostęp: 19.06. 2025].

[246] Doskonałym przykładem szkody masowej stał się skandal związany ze słynną aferą Dieselgate. Wskutek, będącego pokłosiem skandalu, dochodzenia w sprawie pomiarów emisji w sektorze motoryzacyjnym, Parlament Europejski zwrócił się do Komisji o przedstawienie „wniosku ustawodawczego dotyczącego ustanowienia systemu zbiorowego dochodzenia roszczeń w celu stworzenia zharmonizowanego systemu dla konsumentów w UE i tym samym rozwiązania obecnej sytuacji, w której konsumenci są pozbawieni ochrony w większości państw członkowskich" (Zalecenie Parlamentu Europejskiego z 4 kwietnia 2017 dla Rady i Komisji w następstwie dochodzenia w sprawie pomiarów emisji w sektorze motoryzacyjnym (2016/2908(RSP)), Dz.U. UE, C 298/140, pkt 58). Zob. również A. Jabłonowska, M. Namysłowska, *Nowy ład dla konsumentów? O planowanych zmianach prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej*, EPS 2018/10, s. 11.

[247] M. Rejdak, *Interes zbiorowy jako przedmiot ochrony prawnej w postępowaniu grupowym* [w:] J. Jagieła, R. Kulski (red.), *Symbolae Andreae Marciniak dedicatae. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Marciniakowi*, Warszawa 2022, s. 424 i n.

postępowań[248]. Już wcześniejsze sprawozdanie ze stosowania Dyrektywy 2009/22/WE[249] pokazało, że ze względu na duże koszty i przewlekłość postępowań podmioty upoważnione występują o wydanie nakazu zaprzestania stosowania szkodliwych praktyk wyłącznie wtedy, gdy są pewne rozstrzygnięcia sprawy na ich korzyść[250].

Dyrektywa 2009/22/WE i jej poprzedniczki stanowiły pierwsze próby uregulowania instrumentów zbiorowego dochodzenia roszczeń na poziomie europejskim[251]. Na gruncie Dyrektywy 2009/22/WE upoważnione podmioty miały możliwość wytaczania powództw przedstawicielskich. Środki te miały na celu przede wszystkim doprowadzić do ustanowienia nakazu zaprzestania lub zakazu naruszeń prawa UE szkodliwych dla zbiorowych interesów konsumentów[252]. Jednakże, konsumenci pozbawieni byli możliwości równoczesnego dochodzenia odszkodowania. W efekcie konieczne było wszczęcie osobnego postępowania. Był to jeden z czynników zniechęcających konsumentów do zbiorowego dochodzenia swoich roszczeń, ponieważ nawet skuteczne powództwo o wydanie nakazu mogło nie przynieść pozytywnych skutków finansowych[253].

Na tym tle Dyrektywa 2020/1828 stanowi kolejny przejaw, trwającej od lat 90. XX wieku, działalności Komisji w obszarze kształtowania instrumentów zbiorowego dochodzenia roszczeń konsumenckich. Podobnie jak jej poprzedniczki[254], Dyrektywa 2020/1828 odbiera

[248] Wniosek *„Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów…”*, s. 2.
[249] Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, COM 2012/0635 wersja ostateczna.
[250] A. Urbanek, *Powództwa przedstawicielskie na gruncie „Nowego ładu dla konsumentów” – skuteczniejsza metoda ochrony zbiorowych interesów konsumentów* [w:] M. Jagielska, K. Podgórski, E. Sługocka-Krupa (red.), *Dochodzenie roszczeń konsumenckich. Nowy ład dla konsumentów,* Warszawa 2020, s. 128.
[251] L. Hornkohl, *Up - and downsides of the new EU Directive on representative actions for the protection of the collective interests of consumers – comments on key aspects*, EuCML, 2021/5, s. 189.
[252] Motyw 5 Dyrektywy 2020/1828.
[253] J. Mucha, *Heading towards an Effective Mechanism for the Protection of Collective Interests of Consumers - Some Comments on the Proposal for a Directive on Representative Actions*, YARS 2019/12, s. 220
[254] Dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 19 maja 1998 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, Dz.U. L 166 z 11.06.1998, pp. 51–55 oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z 23 kwietnia 2009 w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, Dz.U. L 110 z 01.05.2009, pp. 30–36.

konsumentom możliwość samodzielnego egzekwowania swoich praw na rzecz wyposażenia w te kompetencje podmiotów wykwalifikowanych.

Podejście unijnego ustawodawcy jest jednak spójne z ogólną niechęcią organów wspólnotowych względem zbliżenia się do amerykańskiego modelu *class-action*[255] i dążeniu do utrzymania modelu unijnego opartego głównie na instrumentach powództwa przedstawicielskiego (*representative action*) oraz pozwu grupowego (*group action*)[256].

2. Cele Dyrektywy 2020/1828

Założenia Dyrektywy 2020/1828 zostały określone w uzasadnieniu wniosku Komisji z 11 kwietnia 2018 r., do którego dołączono ocenę przewidywanych skutków tej regulacji. Po przyjęciu Dyrektywy 2020/1828 co nastąpiło 25 listopada 2020 r., część z założeń znalazła odzwierciedlenie w jej motywach, a zwłaszcza w pkt 7 i 8.

Zgodnie ze wspomnianym motywem 8, do głównych celów Dyrektywy 2020/1828 zaliczyć można „przyczynienie się do funkcjonowania rynku wewnętrznego i zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów przez umożliwienie upoważnionym podmiotom reprezentującym zbiorowe interesy konsumentów wytaczania powództw przedstawicielskich – zarówno o zasądzenie środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, jak i środków naprawczych - przeciwko przedsiębiorcom naruszającym przepisy prawa Unii".

Oczekiwanym rezultatem wprowadzenia nowej regulacji jest zmniejszenie skali naruszeń prawa unijnego, zminimalizowanie szkód ponoszonych przez konsumentów, a także zwiększenie popularności transgranicznych powództw przedstawicielskich w wypadku wystąpienia szkód masowych na terenie więcej niż jednego państwa członkowskiego. Powództwa przedstawicielskie mają przyczynić się do zwiększenia skuteczności egzekwowania interesów konsumentów, minimalizując wypadki, w których indywidualni,

[255] C. Hodges. *Collective redress: A Breakthrough or a Damp Sqibb, Journal of Consumer Policy,* 2014/37, s. 71 i n., cyt. za J. Mucha, *Heading towards an Effective Mechanism…*, s. 207.
[256] J. Mucha, *Heading towards an Effective Mechanism…*, s. 207 i n.

konsumenci rezygnują z sądowego dochodzenia odszkodowania ze względu na niską wartość swojego roszczenia[257].

Jednocześnie, już na etapie tworzenia wniosku przez Komisję dostrzeżono potencjalne ryzyko nadużywania instytucji powództw przedstawicielskich. W ocenie Komisji remedium na to zagrożenie ma stanowić zaproponowany model powództwa, w którym państwa członkowskie muszą wyznaczyć upoważnione podmioty pod kątem minimalnych kryteriów w zakresie m.in. reputacji i przejrzystości finansowania[258].

Dyrektywa 2020/1828 stanowi wyraz równowagi między ułatwieniem dostępu do drogi sądowej i wsparciem interesów konsumentów, a ustanowieniem zabezpieczeń proceduralnych, które mają na celu ochronę przedsiębiorców. Z tego ostatniego względu nie zdecydowano się na wprowadzenie rozwiązań takich jak odszkodowania karne i brak ograniczeń w odniesieniu do uprawnienia do wystąpienia z powództwem w imieniu poszkodowanych konsumentów[259].

Dyrektywa 2020/1828 kontynuuje trend umacniania pozycji konsumentów w procesie przez zapewnienie im należytego reprezentanta w postaci upoważnionego pomiotu, posiadającego odpowiednie zaplecze organizacyjne - wiedzę w zakresie postępowania sądowego, finansowanie i czas. Przy czym to państwom członkowskim pozostawiono decyzję, czy uprawnione podmioty mogą dochodzić środków nakazowych i odszkodowawczych w ramach jednego postępowania (procedura *one-stop-shop*)[260].

Pojedyncze powództwo byłoby korzystne, ponieważ poszkodowany konsument jest zainteresowany odszkodowaniem, a ogół społeczeństwa – zakazaniem bezprawnej praktyki stosowanej przez przedsiębiorcę.

3. Pojęcie interesu zbiorowego w Dyrektywie 2020/1828

[257] M. El-Hagin, *Instrumenty indywidualnej ochrony konsumentów w dyrektywie o nieuczciwych praktykach handlowych. Fikcja standaryzacji?*, EPS 2023/4, s. 6.
[258] Wniosek „*Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów*…”, s. 4.
[259] Motyw 10 i 42 Dyrektywy 2020/1828 oraz Wniosek „*Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie powództw przedstawicielskich w celu ochrony zbiorowych interesów*…”, s. 4.
[260] J. Mucha, *Nowy model ochrony zbiorowych interesów konsumentów w UE i możliwości jego wdrożenia do prawa polskiego*, IKAR 2019/8, s. 16 i n.

Motyw 70 Dyrektywy 2020/1828 wprost stanowi, że „powództwa przedstawicielskie służą interesowi publicznemu przez ochronę zbiorowych interesów konsumentów". Definicja powództwa przedstawicielskiego zawarta w art. 3 pkt 5 Dyrektywy 2020/1828 również stanowi, że jest to „powództwo w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów, które jest wytaczane przez upoważniony podmiot jako stronę powodową w imieniu konsumentów w celu zastosowania środka nakazującego zaprzestanie szkodliwych praktyk lub środka naprawczego lub obu środków".

Cel powództwa przedstawicielskiego nastawiony na ochronę zbiorowych interesów konsumentów jest silnie podkreślany. Niezbędne jest wyjaśnienie w jaki sposób Dyrektywa 2020/1828 definiuje pojęcie zbiorowych interesów konsumentów. Będzie to istotne dla dalszych rozważań pracy, ponieważ polski ustawodawca posługuje się odmienną siatką pojęciową od ustawodawcy unijnego. Szerzej ta kwestia została opisana w rozdziale V.

Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów ustawodawca unijny zdefiniował w punkcie 2 preambuły Dyrektywy 98/27, wskazując, że są to „interesy, które nie obejmują kumulacji interesów jednostek, które ucierpiały na skutek szkodliwej praktyki"[261]. Dyrektywa 2009/22/WE utrzymała tę definicję negatywną.

Definicja ta była krytykowana w doktrynie, co stało się bodźcem do prób konstruowania, zwłaszcza na poziomach krajowych, definicji pozytywnej. Definicję zbiorowego interesu konsumentów, stworzono m.in. w doktrynie polskiej, gdzie określono go jako „interes szerokiego kręgu (niezindywidualizowanych co do liczby i tożsamości) konsumentów ‑ zarówno aktualnych, jak i potencjalnych ‑ adresatów bezprawnych praktyk stosowanych przez przedsiębiorcę oraz interesy grupy konsumentów, która jest dostatecznie liczna i charakteryzuje się wspólną cechą"[262].

Problem z definicją zbiorowych interesów konsumentów dostrzegła również Komisja. Dyrektywa 2020/1828 odchodzi od lakonicznej i negatywnie ujmowanej definicji. Artykuł 3 ust. 3 Dyrektywy 2020/1828 zawiera nową definicję, zgodnie z którą zbiorowe interesy

[261] Opinia Rzecznik Generalnej Laili Mediny przedstawiona 5 września 2024, Sprawa C-346/23, Dz. U. UE. C. z 2023 r. Nr 329, pkt 51.
[262] M. Sieradzka, *Wykładnia pojęcia* …, s. 110

konsumentów oznaczają „ogólny interes konsumentów i, w szczególności do celów środków naprawczych, interesy grupy konsumentów". Ta definicja wyraźnie nawiązuje do definicji zbiorowych interesów konsumentów zawartej w rozporządzeniu (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 października 2004 r. w sprawie współpracy między organami krajowymi odpowiedzialnymi za egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów[263].

Nie sposób nie zauważyć, że definicja zawarta w Dyrektywie 2020/1828 również może rodzić wątpliwości interpretacyjne. *H. Misiak* określa ją wręcz jako „próbę zdefiniowania pojęcia przez to samo[264]". Jak wskazała w swoim artykule, pomocne w interpretacji tego pojęcia są założenia przyjęte przez Komisję w trakcie prac nad Dyrektywą 2020/1828 - „Propozycja definicji przedstawiona przez Komisję Europejską w projekcie wydaje się zrównywać sumę interesów indywidualnych grupy konsumentów z interesami zbiorowymi ogółu konsumentów. Innymi słowy, zrezygnowano ze specjalnego statusu abstrakcyjnej kategorii zbiorowych interesów konsumentów oraz z konieczności każdorazowego wykazywania ich naruszenia w oparciu o nieprecyzyjną definicję na rzecz uznania, że naruszenie interesów indywidualnych grupy konsumentów zagraża większemu, wspólnemu dobru chronionemu"[265].

Inaczej kwestię tę opisuje *M. Rejdak*, która stawia tezę, że „wprowadzane [w dyrektywie 2020/1828] rozwiązanie w postaci finansowania postępowań grupowych przez podmioty trzecie jest ważnym argumentem na rzecz ujęcia, że interes zbiorowy zaczyna stanowić odrębną kategorię od interesów indywidualnych. Nie może nadal być postrzegany jako jedynie zbiorowe (grupowe) dochodzenie ochrony praw pojedynczych osób. Normatywnie dostrzeżono prawa, których ochrona leży w interesie określonej zbiorowości (…) Wówczas wytoczenie powództwa przez podmiot uprawniony jest działaniem na rzecz całej zbiorowości"[266].

[263] H. Misiak, *Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów w dyrektywie 2009/22/WE oraz w propozycji „nowego ładu dla konsumentów*", Wiadomości Ubezpieczeniowe, 2018/2. s. 36.
[264] H. Misiak, *Pojęcie zbiorowych interesów* …, s. 36.
[265] H. Misiak, *Pojęcie zbiorowych interesów* …, s. 37.
[266] M. Rejdak, *Interes zbiorowy jako przedmiot ochrony* …, s. 430 i n.

Pierwotna definicja zbiorowych interesów konsumentów na gruncie unijnych dyrektyw nie obejmowała swoim zakresem kumulacji interesów jednostkowych. Definicja ta nie była również przed Nowelizacją transponowana do polskiej u.d.r.p.g. Dyrektywa 2020/1828 rozszerza dotychczas sztywne rozumienie abstrakcyjnego zbiorowego interesu konsumentów przez zrównanie go z sumą indywidualnych interesów grupy konsumentów bądź uzupełniając go o nie. Ma to znaczenie w zależności od tego, czy powództwo przedstawicielskie zmierza wyłącznie do ustanowienia zakazu stosowania szkodliwej praktyki, czy też równocześnie (bądź samodzielnie) ma na celu dochodzenie roszczeń zindywidualizowanych co do tożsamości członków grupy, pokrzywdzonych wskutek stosowania szkodliwej praktyki.

Niewątpliwie w pierwszym wypadku, gdy nie są dochodzone roszczenia odszkodowawcze i nie dojdzie do uformowania się grupy, powództwo może być wytoczone na rzecz abstrakcyjnych poszkodowanych - niezindywidualizowanych konsumentów - których łączy przynależność do pewnej zbiorowości (na podstawie pewnej wspólnej posiadanej przez nich cechy). Mamy zatem do czynienia z interesem zbiorowym *sensu stricto* (rzeczywistym interesem zbiorowym). W tym ujęciu powództwo o wydanie nakazu/zakazu przypomina postać *actio popularis*, tj. powództwa w interesie ogółu, a nie konkretnych konsumentów, którzy odnieśli szkodę.

Druga sytuacja, związana z dochodzeniem środków naprawczych (w tym np. odszkodowania), niewątpliwie implikuje konieczność wytoczenia powództwa przedstawicielskiego na rzecz konsumentów stanowiących pewną (zindywidualizowaną co do tożsamości) grupę osób. W takim ujęciu powództwo o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, będzie w istocie chroniło interesy grupowe, rozumiane jako suma interesów indywidualnych konsumentów (wchodzących w skład grupy).

4. Model implementacji Dyrektywy 2020/1828

Dyrektywa jako akt prawny, jest najważniejszym instrumentem harmonizacji systemów prawnych państw członkowskich. Sama harmonizacja jest zaś metodą integracji,

charakterystyczną dla prawa unijnego. Jak wskazuje *M. Domańska*, harmonizacja jako instytucja prawna została stworzona na potrzeby urzeczywistnienia celów UE związanych z funkcjonowaniem rynku wewnętrznego[267]. Polega ona – ze względu na jej przedmiot – na uzgadnianiu prawa wewnętrznego państw członkowskich.

Przepisy traktatowe, choć o harmonizacji wspominają, to nie zawierają definicji legalnej tego pojęcia. Z tego względu w doktrynie pojawiają się wątpliwości co do jego rozumienia. Harmonizacja bywa używana zamiennie z pojęciem zbliżania prawa. Na potrzeby niniejszej pracy, będę posługiwać się pojęciem harmonizacji zaproponowanym przez *A. Kunkiel-Kryńską*, która rozumie ją jako „jedną z metod integracji stosowaną przez prawodawcę unijnego w celu zbliżenia/uzgodnienia, lecz nie unifikacji, prawa państw członkowskich"[268].

Doktryna proponuje wiele różnych rodzajów i metod harmonizacji. Przedmiotem niniejszej pracy nie jest jednak omawianie ich wszystkich. Na potrzeby scharakteryzowania wymagań nałożonych na państwa członkowskie przez prawodawcę unijnego w zakresie wprowadzenia Dyrektywy 2020/1828 posłużę się uproszczonym podziałem harmonizacji na tzw. harmonizację minimalną i maksymalną (zupełną). Właśnie te dwie metody harmonizacji mają na ogół zastosowanie do dyrektyw konsumenckich[269].

Metoda harmonizacji minimalnej zakłada, że na poziomie unijnym ustanawiany jest pewien minimalny standard względem danych regulacji krajowych, przy czym państwa członkowskie mogą ustanowić surowsze standardy w procesie implementacji[270].

Metoda harmonizacji zupełnej (maksymalnej) przewiduje natomiast jednolite uregulowanie danej materii we wszystkich państwach członkowskich[271]. Państwa członkowskie nie mogą ustalać wymagań mniej lub bardziej rygorystycznych niż te określone w dyrektywie[272]. Inaczej mówiąc, harmonizacja zupełna ma miejsce wtedy, gdy dotychczasowe zróżnicowane przepisy

---

[267]M. Domańska, *Implementacja dyrektyw unijnych przez sądy krajowe*, Warszawa 2014, s. 32.
[268]A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego…*, s. 54.
[269] A. Kunkiel-Kryńska, *Prawo konsumenckie UE - dyrektywy oparte na metodzie harmonizacji minimalnej - wprowadzenie i wyrok TS z 16.05.1989 r. w sprawie 382/87 R. Buet i SARL Educational Business Services (EBS) v. Ministère public*, EPS 2011/12, s. 46.
[270]A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego…*, s. 65.
[271] A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego…*, s. 64.
[272] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 15.

krajowe powinny zostać zastąpione przez nowe, jednolite we wszystkich państwach członkowskich, zgodne z daną dyrektywą[273].

Decyzja o wyborze metody harmonizacji w konkretnej dyrektywie jest wypadkową czynników prawnych i politycznych. Każdorazowo brane są pod uwagę m.in. cel dyrektywy, rodzaj regulowanej materii i akceptowalny dla państw członkowskich poziom ingerencji w krajowy system prawny.

W Dyrektywie 2020/1828 zastosowana została metoda harmonizacji minimalnej, dzięki czemu państwa członkowskie otrzymały duży zakres autonomii proceduralnej przy kreowaniu przepisów krajowych. Wybór tej metody harmonizacji był zgodny ze stanowiskiem państw członkowskich wyrażonym w czasie negocjacji, zwłaszcza na poziomie Rady. Niektóre państwa członkowskie jeszcze przed uchwaleniem Dyrektywy 2020/1828 zapewniały instrumenty zbiorowego dochodzenia roszczeń odszkodowawczych dostępne dla konsumentów i zdecydowanie sprzeciwiały się wprowadzaniu przepisów[274], które doprowadziłyby do zaburzenia ich systemów.

Poszanowanie autonomii proceduralnej państw członkowskich jest widoczne w całej Dyrektywie 2020/1828. Z racji na znaczną swobodę decyzyjną państw członkowskich, *L. Hornkohl* twierdzi, że wbrew temu co zakładała Komisja, nie można mówić o ujednoliceniu zbiorowych środków dochodzenia roszczeń odszkodowawczych przez konsumentów na poziomie unijnym[275].

Państwa członkowskie mogą uregulować powództwa przedstawicielskie w ramach różnych instrumentów, realizujących minimalne wymagania określone w Dyrektywie 2020/1828. Państwom członkowskim pozostawiono do decyzji czy powództwa przedstawicielskie będzie można wytoczyć przed sądami, organami administracyjnymi lub oboma ciałami, w zależności od sektora gospodarki lub konkretnego obszaru prawa.

---

[273] A. Kunkiel-Kryńska, *Tendencje harmonizacyjne w prawie konsumenckim Unii Europejskiej*, Studia Prawnicze 2012/2, s.67.

[274] Pojawiały się głosy, że projekt Dyrektywy 2020/1828 godzi w zasadę pomocniczości. Uwagi tego typu zgłaszały np. Austria i Szwecja. Pisze o tym szerzej A. Urbanek, *Powództwa przedstawicielskie na gruncie „Nowego ładu dla konsumentów"* …, s. 133 i n.

[275] L. Hornkohl, *Up - and downsides of the new EU Directive…*, s. 190 i n.

Państwa członkowskie są zobowiązane zagwarantować istnienie co najmniej jednego mechanizmu proceduralnego spełniającego wymagania Dyrektywy 2020/1828, tj. umożliwiającego upoważnionym podmiotom wytaczanie powództw przedstawicielskich w celu uzyskania zarówno środków nakazujących zaprzestanie szkodliwych praktyk, jak i środków naprawczych na rzecz konsumentów. W sprawach o roszczenia wynikające ze stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Dyrektywa 2020/1828 pozostawiła państwom członkowskim swobodę wyboru sposobu adhezji do grupy między modelami *opt-in* a *opt-out*[276].

Na państwa członkowskie zostały również nałożone obowiązki związane z zapewnieniem upoważnionym podmiotom, spełniającym wymagania zakreślone w Dyrektywie 2020/1828, odpowiedniej pomocy, aby mogły skutecznie realizować swoje kompetencje do wytaczania powództw przedstawicielskich. Pomoc może obejmować m.in. finansowanie publiczne, wsparcie strukturalne i obniżenie opłat sądowych lub administracyjnych[277].

Państwa członkowskie mają możliwość zezwolenia na finansowanie powództw przedstawicielskich przez podmioty trzecie. Są jednak wówczas zobowiązane do zapewnienia mechanizmów chroniących przed potencjalnym konfliktem interesów oraz przed ewentualnym brakiem skuteczności ochrony zbiorowych interesów konsumentów.

[276] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 20.
[277] https://commission.europa.eu/law/law-topic/consumer-protection-law/representative-actions-directive_pl [dostęp: 12.07.2025].

V. Powództwa przedstawicielskie w polskim porządku prawnym

W ramach niniejszego rozdziału zostały omówione okoliczności związane z wdrożeniem do polskiego systemu prawnego Dyrektywy 2020/1828, a także propozycje zmian implementacyjnych, jakie rozważała doktryna i ustawodawca. Następnie krótko scharakteryzowany został model, na który ostatecznie zdecydował się polski ustawodawca – wprowadzenie instytucji powództw przedstawicielskich obok dotychczas istniejących rozwiązań.

Poniżej zarysowane zostały również wspólne elementy konstrukcyjne obu rodzajów powództw przedstawicielskich w Polsce. Zwięzłej analizie została poddana m.in. strona powodowa niniejszych powództw, czyli podmiot upoważniony i wyszczególnione zostały wymagania, jakie musi spełniać podmiot ubiegający się o ten status.

Wreszcie, osobne podrozdziały poświęcone zostały krótkiemu scharakteryzowaniu obu rodzajów powództw przedstawicielskich, tj. powództwa o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów i powództwa o roszczenia związane ze stosowaniem tychże praktyk. Omówione zostały również kategorie interesów konsumentów podlegające ochronie w ramach ww. powództw.

1. Implementacja Dyrektywy 2020/1828 przez polskiego ustawodawcę – uwagi wstępne

Do czasu implementowania Dyrektywy 2020/1828 ochrona zbiorowych interesów konsumentów opierała się na modelu zakreślonym w Dyrektywie 2009/22/WE. Nie przewidywał on jednak możliwości równoczesnego dochodzenia roszczeń odszkodowawczych w postępowaniu o zaniechanie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (procedura *one-stop-shop*), wszczętym przez upoważnione podmioty.

W Polsce ochrona zbiorowych interesów konsumentów jest realizowana na podstawie u.o.k.k., która przewiduje odrębne postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jest ono wszczynane z urzędu i prowadzone przez Prezesa UOKiK.

Rozstrzygnięcie Prezesa UOKiK zapada w formie decyzji administracyjnej, ale może być poddane kontroli sądów powszechnych – SOKiK, a w dalszej kolejności SA w Warszawie. Możliwe jest również złożenie skargi kasacyjnej do SN.

Wdrożenie procedury *one-stop-shop* wymagało wprowadzenia istotnych zmian do polskiego porządku prawnego. Prezes UOKiK, prowadzący postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w trybie administracyjnoprawnym, nie posiada kompetencji do rozstrzygania roszczeń o charakterze cywilnoprawnym (takich jak roszczenia odszkodowawcze). Kompetencje tego typu posiadają sądy.

W tej sytuacji możliwych było co najmniej kilka wariantów implementacyjnych. *J. Mucha* wyróżniła i opisała trzy z nich. Pierwszy zakładał przemodelowanie istniejącego systemu na tryb sądowy. Drugi opierał się na utrzymaniu kompetencji Prezesa UOKiK do prowadzenia postępowań w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przy jednoczesnym stworzeniu równoległego systemu sądowego, w którym dochodzone byłyby zarówno zbiorowe nakazy zaprzestania praktyk oraz roszczenia odszkodowawcze. Trzeci, oceniany jako kontrowersyjny, zakładał powierzenie Prezesowi UOKiK kompetencji do rozstrzygania roszczeń odszkodowawczych[278].

Opcja zmiany istniejącego dotychczas trybu administracyjnego na tryb sądowy była krytykowana ze względu na ryzyko obniżenia skuteczności procedury nakazowej w Polsce. Doświadczenie postępowania w sprawie uznania postanowień wzorca za niedozwolone (479[36]-479[45] k.p.c.) rozpoznawanego początkowo przez SOKiK pokazało, że samodzielny system sądowy się nie sprawdzał. SOKiK był przeciążony sprawami i dochodziło do przewlekłości postępowań. Po przekazaniu kompetencji w tym zakresie Prezesowi UOKiK cała procedura stała się bardziej efektywna[279].

Drugi wariant miał umożliwiać upoważnionemu podmiotowi wszczęcie postępowania w trybie administracyjnoprawnym bądź sądowym. Zakładano, że jeżeli podmiot upoważniony

[278] J. Mucha, *Nowy model ochrony …*, s. 19.
[279] M. Jagielska, *Collective redress and consumer enforcement in Poland – why does't it work?* [w:] R. Simon, H. Muellerova (red.), *Efficient collective redress mechanisms in Visegrad 4 countries: an achievable target?*, Praga 2019, s. 40.

zdecydowałby się na pierwszy z nich, to mógłby (w ramach jednego postępowania) dochodzić wyłącznie nakazu zaprzestania szkodliwej praktyki. Wybierając natomiast drugi, mógłby dochodzić roszczeń nakazowych oraz odszkodowawczych, realizując przy tym założenia procedury *one-stop-shop*[280].

Zgodnie z trzecią propozycją implementacji, postępowanie toczyłoby się całościowo w modelu administracyjnym. Jego wszczęcie następowałoby na wniosek podmiotów upoważnionych. Prezes UOKiK byłby zaś organem administracyjnym uprawnionym zarówno do wydawania nakazów zaprzestania bezprawnych praktyk, jak i środków naprawczych w myśl Dyrektywy 2020/1828[281]. Co ciekawe, względem wyżej opisanego rozwiązania oponował Prezes UOKiK powołując się na wątpliwości natury konstytucyjnej. Według niego organ administracyjny nie ma kompetencji do orzekania o roszczeniach cywilnoprawnych, do czego sprowadzałoby się zaproponowane wyżej rozstrzygnięcie. Jest to zaskakujące, o tyle, że Prezes UOKiK nie zgłaszał takich wątpliwości względem tzw. rekompensaty publicznej, stanowiącej element decyzji Prezesa UOKiK wydawanej w sprawach ochrony zbiorowych interesów konsumentów, która ma na celu zrekompensowanie szkody, jaka została wyrządzona konsumentom. Prezes UOKiK ma uprawnienie zarówno do zdecydowania, czy w danej sprawie zastosuje rekompensatę, jak też, na czym konkretnie będzie polegała[282].

Przed implementowaniem Dyrektywy 2020/1828 pojawiały się głosy, że najlepszym rozwiązaniem byłoby pozostawienie kompetencji Prezesa UOKiK do prowadzenia postępowań w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wraz ze stworzeniem równoległego systemu sądowego, w którym dochodzone byłyby zarówno zbiorowe nakazy zaprzestania praktyk oraz roszczenia odszkodowawcze[283]. Prawomocna decyzja Prezesa UOKiK w sprawie nakazu zaprzestania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów miałaby mieć charakter prejudykatu i tym samym wiązałaby sąd orzekający o roszczeniach

[280] J. Mucha, *Nowy model ochrony* …, s. 20.
[281] J. Mucha, *Nowy model ochrony* …, s. 21.
[282] M. Sieradzka [w:] K. Kohutek, M. Sieradzka (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji…*, s. 776 i n.
[283] M. Sieradzka, *Zbiorowe roszczenia konsumenckie*, LEX/el. 2020, nb. 1.

odszkodowawczych[284]. Tę propozycję popierała część doktryny, która podkreślała jej praktyczny wymiar[285].

Rozwiązanie to zostało dostrzeżone również przez polskiego ustawodawcę, który początkowo przychylał się do pomysłu, że prawomocna decyzja Prezesa UOKiK stwierdzająca stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów powinna wiązać sąd w sprawach o roszczenia związane ze stosowaniem tych praktyk[286]. Ostatecznie jednak wskutek m.in. uwzględnienia uwag SN[287], który wskazał, że w ustawie dotyczącej powództw przedstawicielskich nie powinno się regulować związania sądów w postępowaniu cywilnym decyzjami Prezesa UOKiK, zrezygnowano z tego pomysłu. Ostatecznie w Nowelizacji przyjęto, że sąd uwzględnia jako dowód prawomocną decyzję Prezesa UOKIK wydaną wobec pozwanego w związku ze stosowaniem tej samej praktyki albo w związku ze stosowaniem we wzorcach umów zawieranych z konsumentami tego samego niedozwolonego postanowienia umownego.

Implementacja Dyrektywy 2020/1828 nastąpiła w Polsce ustawą z 24 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw[288]. Weszła ona w życie 29 sierpnia 2024 r., a więc z dużym opóźnieniem względem terminu wyznaczonego w Dyrektywie 2020/1828. Implementacja Dyrektywy 2020/1828 miała bowiem nastąpić do 25 grudnia 2022 r. a mechanizm powództw przedstawicielskich miał być dostępny od 25 czerwca 2023 r.

Mimo powstania kilku wcześniejszych projektów, prace nad wdrożeniem Dyrektywy 2020/1828 zintensyfikowały się dopiero po wystosowaniu w lipcu 2023 r. przez Komisję uzasadnionej opinii w związku z niedokonaniem przez Polskę transpozycji w terminie. W ramach prac Rządowego Centrum Legislacji powstało kilka projektów ustawy mającej

---

[284] J. Mucha, *Nowy model ochrony* …, s. 22.
[285] M. Jagielska, *Collective redress and consumer enforcement.*…, s. 41.
[286] Zob. projekt ustawy o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw z 06.12.2022 r. (UC 139), https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12367554/12939656/12939657/dokument595300.pdf [dostęp: 26.07.2025].
[287] Uwagi Sądu Najwyższego z 09.01.2023 do projektu ustawy o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw (UC 139), https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12367554/12939668/12939671/dokument602957.pdf [dostęp: 26.07.2025].
[288] Dz. U. poz. 1237.

implementować Dyrektywę 2020/1828, tj. projekty z 6 grudnia 2022 r., 5 lipca 2023 r., 17 sierpnia 2023 r., 14 listopada 2023 r., 25 marca 2024 r. i 11 kwietnia 2024 r. Każdy kolejny projekt stanowił zmienioną/poprawioną wersję poprzedniego.

Wdrożenie Dyrektywy 2020/1828 wymagało od polskiego ustawodawcy dokonania zmian w przepisach następujących ustaw – u.d.r.p.g., u.o.k.k., u.k.s.c. Co istotne nie zdecydowano się na przyjęcie odrębnej ustawy, która byłaby w całości poświęcona kwestii powództw przedstawicielskich.

Polski ustawodawca zdecydował się na stworzenie równoległego względem dotychczasowego – administracyjnoprawnego modelu ochrony zbiorowych interesów konsumentów opartego na postępowaniu przed Prezesem UOKiK - model wytaczania powództw przeciwko przedsiębiorcom przed sądem powszechnym w ramach grupowego postępowania krajowego i grupowego postępowania transgranicznego[289]. Upoważnione podmioty mogą dochodzić nie tylko stwierdzenia stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, ale co istotne, także roszczeń o charakterze odszkodowawczym. Wprowadzone zmiany umożliwiają zarówno oddzielne, jak i równoczesne (w ramach jednego postępowania) dochodzenie nakazu zaprzestania stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów i roszczeń odszkodowawczych.

Polski ustawodawca postanowił unormować zasadnicze elementy instytucji powództwa przedstawicielskiego w u.d.r.p.g. Zgodnie z koncepcją ustawodawcy mają one stanowić szczególny rodzaj powództw grupowych[290]. Jest to założenie w znacznym stopniu nieprecyzyjne. Sprowadzenie powództw przedstawicielskich jedynie do roli podtypu postępowań grupowych jest nadmiernym uproszczeniem i nie odpowiada zwłaszcza konstrukcji powództwa o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, co zostanie wyjaśnione w dalszej części pracy.

Ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie nieznanego dotychczas prawu polskiemu pojęcia ogólnych interesów konsumentów. Jego definicja znalazła odzwierciedlenie

[289] M. Sieradzka, *Zbiorowe roszczenia konsumenckie - zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń grupowych*, LEX/el. 2024, nb 2.
[290] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 16.

w art. 1 ust. 2e u.d.r.p.g. Jak wskazywano w uzasadnieniu do projektu Nowelizacji, wprowadzenie nowego określenia miało na celu wdrożenie do polskiego prawa pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, o którym mowa w art. 3 pkt 3 Dyrektywy 2020/1828, przy jednoczesnym terminologicznym odróżnieniu go od pojęcia zbiorowych interesów konsumentów funkcjonującego na gruncie u.o.k.k.[291]. Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów wprowadzone na gruncie Dyrektywy 2020/1828 nie było bowiem tożsame zakresowo z pojęciem zbiorowych interesów konsumentów, którego rozumienie, wykształcone na podstawie u.o.k.k. było silnie zakorzenione w polskiej doktrynie i orzecznictwie, o czym szerzej w rozdziale III.1 powyżej.

W projekcie ustawy wskazano, że z art. 24 ust. 3 u.o.k.k. wynika, iż interesem zbiorowym konsumentów nie jest suma ich indywidualnych interesów. Natomiast w ocenie polskiego ustawodawcy Dyrektywa 2020/1828 pojęciem zbiorowych interesów konsumentów obok ogólnego interesu konsumentów obejmuje również interesy grupy konsumentów (art. 3 pkt 3 Dyrektywy 2020/1828*)*. Dyrektywa wyraźnie łączy w pojęciu zbiorowych interesów konsumentów interesy zbiorowe *sensu stricto* i grupowe w zależności od dochodzonych przez podmiot upoważniony roszczeń (nakazy zaprzestania praktyki albo środki naprawcze – przy czym możliwe jest równoczesne ich dochodzenie).

Przyjęte w u.d.r.p.g. określenie ogólne interesy konsumentów obejmuje zarówno interes ogółu konsumentów, jak i interesy grupy konsumentów (na potrzeby postępowań ws. dochodzenia roszczeń związanych ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów). W ocenie ustawodawcy jest to adekwatny odpowiednik pojęcia zbiorowe interesy konsumentów, o którym mowa w art. 3 pkt 3 Dyrektywy 2020/1828.

Ochrona ogólnych interesów konsumentów ma obejmować ochronę interesów konsumentów w znaczeniu zbiorowym, jak i ochronę interesów grupy indywidualnych konsumentów, którzy dochodzą konkretnych roszczeń związanych ze stosowaniem praktyk naruszających ich interesy.

[291] Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw, Druk sejmowy nr 437, https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=437, s. 12 i n. [dostęp: 01.07.2025].

Można poddawać w wątpliwość, czy w istocie wprowadzenie kolejnego pojęcia definiującego interesy konsumentów było konieczne. W doktrynie wykształciło się rozumienie pojęcia zbiorowych interesów konsumentów *sensu largo*, które obejmowało zarówno interes zbiorowy *sensu stricto* (taki jak zdefiniowany w u.o.k.k.), jak i interes grupowy. Opcjonalnie polski ustawodawca mógł posłużyć się czytelniejszym pojęciem interesów ponadindywidualnych, które również jest znane doktrynie. Co więcej definicja interesu zbiorowego zawarta w u.o.k.k. ma zastosowanie zasadniczo w obrębie tej ustawy. Nie nadano jej rangi ogólnej. Można było na potrzeby u.d.r.p.g. interes zbiorowy zdefiniować inaczej niż w u.o.k.k.

Dobór terminologii zastosowany przez polskiego ustawodawcę zdaje się być niezbyt fortunny i realnie wprowadzać w błąd. Dyrektywa 2020/1828 definiuje zbiorowy interes konsumentów jako ogólny interes konsumentów i, w szczególności do celów środków naprawczych, interesy grupy konsumentów. Polski ustawodawca definiuje interes ogólny jako interes ogółu konsumentów, a w razie postępowań w sprawach o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów - także interesy grupy konsumentów. Definiowanie interesu ogólnego konsumentów jako „interesu ogółu konsumentów", ze względu na semantyczne podobieństwo obu wyrażeń, zdaje się nosić znamiona błędu *idem per idem*. Co więcej, używanie przez polskiego ustawodawcę pojęcia ogólnych interesów konsumentów, które w Dyrektywie 2020/1828 pojawia się jako jeden z fragmentów definicji pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, nie czyni polskiej wersji pojęcia adekwatnym zamiennikiem i może wprowadzać niezrozumienie u przeciętnego odbiorcy, który nie zapozna się wcześniej z uzasadnieniem projektu Nowelizacji.

Do u.d.r.p.g. wprowadzone zostały dwa rodzaje powództw przedstawicielskich. Są to powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów i powództwo o roszczenia grupy indywidualnych konsumentów związane ze stosowaniem takich praktyk (czyli np. o odszkodowanie, zwrot świadczenia nienależnego itp.). Zostaną one szczegółowo omówione w dalszej części pracy.

2. Zarys wspólnych elementów konstrukcyjnych obu rodzajów powództw przedstawicielskich

Zarówno powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, jak i powództwo o roszczenia związane ze stosowaniem takich praktyk, w myśl art. 4 ust. 1 u.d.r.p.g. mogą wytaczać podmioty upoważnione, o których mowa w art. 46a u.o.k.k. (a w sprawach określonych w art. 4 ust. 2a u.d.r.p.g. również Rzecznik Finansowy). Przyjmuje się, że powództw przedstawicielskich nie może wytaczać ani reprezentant grupy ani powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów[292]. Wbrew brzmieniu art. 7 k.p.c. nie może tego typu powództw wytaczać również prokurator ani podmioty działające na jego prawach (w tym organizacje pozarządowe, które nie spełniają warunków do uznania ich za podmioty upoważnione w rozumieniu art. 46a u.o.k.k.)[293].

Możliwość wstąpienia do postępowania w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, na każdym jego etapie, została przyznana Prezesowi UOKiK, jeżeli wymaga tego zapewnienie ochrony konsumentów. Prezes UOKiK nie może jednak wszczynać takich postępowań.

Zarówno literalne brzmienie przepisów Nowelizacji (art. 1 ust. 2 w zw. z art. 1 ust. 2e zd. 2 u.d.r.p.g.), jak i założenia implementowanej Dyrektywy 2020/1828 (o czym szerzej w rozdziale IV.2) implikują, że w roli strony pozwanej może występować wyłącznie przedsiębiorca. Przy czym z brzmienia nowych przepisów nie wynika, czy możliwe jest współuczestnictwo po stronie biernej. *M. Dziurda i A. Cudna-Wagner*, twierdzą, że możliwe jest zarówno wystąpienie współuczestnictwa materialnego, jak i formalnego[294].

Współuczestnictwo materialne może zajść, gdy praktyka naruszająca ogólne interesy konsumentów będzie stosowana wspólnie przez dwóch lub więcej przedsiębiorców. Współuczestnictwo formalne może natomiast wystąpić, gdy dwóch lub więcej przedsiębiorców stosować będzie niedozwolone postanowienia umowne, których treść jest normatywnie

[292] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 16.
[293] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 64.
[294] Czytelników zainteresowanych tematyką współuczestnictwa odsyłam do monografii M. Jędrzejewskiej, *Współuczestnictwo procesowe (istota, zakres, rodzaj)*, Warszawa 1975.

tożsama[295]. Można zatem przyjąć, że w wypadku powództw przedstawicielskich mamy do czynienia z dwustronnym ograniczeniem podmiotowym.

W sprawach o ochronę konsumentów u.d.r.p.g. ma zastosowanie bez ograniczeń przedmiotowych (chodzi o przedmiot roszczeń w znaczeniu materialnoprawnym). W doktrynie przyjmuje się, że w postępowaniu grupowym powód może dochodzić zasądzenia świadczenia, ustalenia istnienia lub nieistnienia określonego prawa lub stosunku prawnego, a także ukształtowania stosunku prawnego lub prawa[296]. Typowe powództwa o zasądzenie, ukształtowanie i ustalenie w sprawach o ochronę konsumentów mogą być dochodzone bez ograniczeń przedmiotowych.

Powództwa przedstawicielskie są zaś ograniczone przedmiotowo, co wynika z art. 1 ust. 2e u.d.r.p.g. Mogą być wytaczane w związku z działaniem lub zaniechaniem przedsiębiorcy niezgodnym z przepisami prawa UE, o których mowa w załączniku I do Dyrektywy 2020/1828 oraz przepisami je wdrażającymi lub służącymi ich stosowaniu, które narusza lub może naruszać ogólne interesy konsumentów.

Powództwa przedstawicielskie w przeciwieństwie - do klasycznych postępowań grupowych - mogą być oparte również na tej samej podstawie prawnej. W sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów lub w sprawach o roszczenia związane z ich stosowaniem złagodzono przesłanki postępowania grupowego w postaci konieczności oparcia roszczeń na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej[297].

Powództwa przedstawicielskie mogą wytaczać wyłącznie podmioty upoważnione, czyli osoby prawne, prowadzące działalność niezarobkową, spełniające kumulatywnie warunki z art. 46h u.o.k.k. Podmioty upoważnione są wpisywane do rejestru, który prowadzi Prezes UOKiK, bądź do wykazu prowadzonego przez Komisję. Podmiotami upoważnionymi mogą być wyłącznie podmioty dające rękojmię fachowości i niezależności[298]. Wpisanie podmiotu do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK sprawia, że jest on wpisywany również do

[295] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 73 i n.
[296] M. Asłanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019, art.1, nb 17.
[297] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 36 i n.
[298] M. Sieradzka, *Zbiorowe roszczenia konsumenckie - zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń grupowych*, LEX/el. 2024., nb 2 [dostęp 31.07.2025].

wykazu podmiotów upoważnionych prowadzonego przez Komisję, ponieważ kryteria warunkujące uzyskanie statusu podmiotu upoważnionego są tożsame zarówno co do prowadzenia grupowych postępowań krajowych, jak i grupowych postępowań transgranicznych. Statusu podmiotu upoważnionego nie mogą uzyskać osoby fizyczne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Dokonanie wpisu oznacza nadanie legitymacji do wytaczania krajowych i grupowych powództw przedstawicielskich (chyba, że podmiot we wniosku wyraźnie zaznaczy, że chce wytaczać powództwa wyłącznie o charakterze krajowym albo transgranicznym)[299]. Legitymację do wytaczania powództw w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów oraz w sprawach o roszczenia związane ze stosowaniem takich praktyk posiada wyłącznie podmiot upoważniony. Legitymacja podmiotu upoważnionego jest typem legitymacji nadzwyczajnej i opiera się na mechanizmie podstawienia procesowego w postaci subrogacji personalnej[300]. Legitymacja procesowa podmiotu upoważnionego wynika nie z racji przysługiwania mu prawa podmiotowego, lecz ze względu na brzmienie art. 4 ust. 1 u.d.r.p.g. Powództwo przedstawicielskie może zatem wytoczyć podmiot, którego nie wiąże z pozwanym żaden stosunek materialnoprawny.

Przyznanie osobie prawnej statusu podmiotu upoważnionego wymaga spełnienia przez nią wielu wymagań. Musi ona m.in. prowadzić niezarobkową działalność na rzecz ochrony interesów konsumentów co najmniej 12 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o wpis do rejestru i dawać rękojmię właściwego prowadzenia tej działalności. Taka osoba nie może również być objęta postępowaniem upadłościowym ani być niewypłacalna. Podmiot upoważniony musi być niezależny, czyli nie podlegać wpływom innych podmiotów (w szczególności przedsiębiorców), które mogłyby odnieść korzyść gospodarczą z wytoczenia powództwa przedstawicielskiego i w tym celu mieć ustalone procedury odnoszące się do konfliktów interesów[301]. Gwarancją niezależności mają być przyjęte przez podmiot

[299] M. Sieradzka, *Zbiorowe roszczenia konsumenckie - zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń grupowych*, LEX/el. 2024, nb 6 [dostęp 31.07.2025].
[300] K. Gajda-Roszczynialska, *Udział podmiotów …*, s. 364 i n.
[301] M. Sieradzka [w:] K. Kohutek, M. Sieradzka (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji…*, s. 907 i n.

upoważniony wewnętrzne procedury, których celem jest eliminacja konfliktów interesów, jakie mogłyby wystąpić między podmiotem a podmiotem finansującym oraz podmiotem finansującym a konsumentami[302].

Podmiot upoważniony powinien spełniać warunki do uznania go za organizację pozarządową w rozumieniu ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 z późn. zm.; „**u.d.p**.”). Wynika to z odpowiedniego stosowania art. 8 k.p.c. w postępowaniu grupowym.

Zgodnie z ww. przepisem „organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu”. K.p.c. nie dostarcza jednak definicji legalnej pojęcia organizacji pozarządowej.

Przyjmuje się, że najbardziej uniwersalną definicją w prawie polskim jest ta z art. 3 ust. 2 u.d.p. Brak jest jednocześnie podstaw do twierdzenia, że organizacja pozarządowa, by posiadać taki status, musi jednocześnie prowadzić działalność pożytku publicznego[303]. Status podmiotów upoważnionych mogą zyskać fundacje i stowarzyszenia. Co więcej podmiotem upoważnionym może być także spółka z ograniczoną odpowiedzialności oraz spółka akcyjna, jeżeli spełnia warunki do uznania jej za organizację pozarządową[304].

Do rejestru podmiotów upoważnionych z urzędu wpisany jest Rzecznik Finansowy. Jest on uprawniony do wytaczania powództw w ramach grupowych postępowań krajowych oraz grupowych postępowań transgranicznych na rzecz klientów podmiotu rynku finansowego w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego, o Rzeczniku Finansowym i o Funduszu Edukacji Finansowej[305] oraz w sprawach wynikających z umowy o świadczenie usług lub wykonywania czynności na rzecz osoby fizycznej przez instytucję finansową w rozumieniu art. 4 pkt 4 ustawy z 5 sierpnia 2015

[302]A. Jurkowska-Gomułka [w:] A. Jurkowska-Gomułka, A. Piszcz (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Warszawa 2025*, nb 5.
[303] P. Staszczyk [w:] *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa 2022, art. 3, s. 27 i n.
[304] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 45.
[305] Dz.U. z 2024 poz. 1109.

r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym[306].

Powodem wytaczającym krajowe powództwo przedstawicielskie może być tylko jeden podmiot upoważniony (albo samodzielnie Rzecznik Finansowy). Jak wskazują *M. Dziurda i A. Cudna-Wagner*, w krajowym postępowaniu grupowym nie przewidziano współuczestnictwa po stronie czynnej. Jednakże dopuszcza się taką możliwość w sprawach transgranicznych[307].

3. Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów

Pierwszym z powództw przedstawicielskich, które zostaną omówione w niniejszej pracy jest powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów. Polski ustawodawca zdecydował się na uregulowanie ww. powództwa w ramach u.d.r.p.g., co może budzić wątpliwości o tyle, że powództwo to nie stanowi w istocie postępowania grupowego[308]. Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów jest swoiste z kilku powodów.

Powództwa o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów nie dotyczy wymóg utworzenia grupy i złożenia oświadczeń o przystąpieniu do grupy. Ma to doniosłe konsekwencje dla przebiegu ww. postępowania. W przeciwieństwie do „klasycznego" postępowania grupowego, nie dochodzi ani do ogłoszenia o wszczęciu postępowania grupowego[309], ani do wydania postanowienia w przedmiocie składu grupy (art. 17 u.d.r.p.g.). Tym samym pominięta jest zasadnicza faza postępowania grupowego zwana certyfikacją.

Dodatkowo ewentualny wyrok oddalający powództwo podmiotu upoważnionego o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów wiąże jedynie ten podmiot, nie zaś konsumentów. Żaden skonkretyzowany konsument nie jest stroną takiego

[306] Dz.U. z 2024 poz. 559.
[307] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie.*..., s. 67.
[308] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie.*..., s. 48.
[309] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie.*..., s. 153.

postępowania, zaś art. 21 ust. 3 u.d.r.p.g. nie ma zastosowania, skoro nie tworzy się grupy[310]. Przedmiotem ochrony jest interes prawny niemający postaci prawa podmiotowego.

Sprawy o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów są prowadzone przez podmiot upoważniony w imieniu własnym, na rzecz nieokreślonego kręgu podmiotów (konsumentów), których interesy zostały naruszone daną praktyką[311]. O tym, jakiego typu interes chroni to powództwo, będzie mowa w dalszej części rozdziału.

Istotą powództwa o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów nie jest dochodzenie konkretnych roszczeń, lecz dopiero uzyskanie prejudykatu na potrzeby późniejszego dochodzenia roszczeń przez konsumentów w ramach powództw indywidualnych bądź grupowych[312]. Wyrok uwzględniający powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów dotyczy przesłanki bezprawności. Taki wyrok potwierdza, że działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy było niezgodne z przepisami prawa UE, o których mowa w załączniku I do Dyrektywy 2020/1828. Jeżeli doszło do zaniechania praktyki, to sąd w sentencji wskazuje datę, w której pozwany zaniechał stosowania tej praktyki[313].

Powództwa o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów nie należy również utożsamiać z powództwem o ustalenie odpowiedzialności pozwanego uregulowanym w art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g. Powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego jest rodzajem postępowania grupowego, w którym dochodzi do wykształcenia się grupy. Nie zmierza ono jednak do zasądzenia na rzecz grupy określonej kwoty, ale do ustalenia odpowiedzialności pozwanego. Dopiero indywidualne sprawy wszczęte przez byłych członków grupy, na rzecz której reprezentant działał, można określić jako sprawy o roszczenia pieniężne[314]. Wyrok prejudycjalny kończy postępowanie grupowe o ustalenie odpowiedzialności pozwanego w sposób definitywny i cieszy się prawomocnością materialną

[310] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 75.
[311] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s.35.
[312] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 35.
[313] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 48 i n.
[314] P. Pietkiewicz, M. Rejdak, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym…*, art. 2, nb. 29.

względem członków grupy niezależnie od wyniku postępowania[315]. Wyrok nie wywiera natomiast skutku *erga omnes*.

Jak było wspomniane wyżej, wyrok oddalający powództwo w sprawie o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów wiąże jedynie podmiot upoważniony, nie wywołując skutków względem osób trzecich. Inaczej jest w wypadku wyroku uwzględniającego powództwo. Pozytywny dla podmiotu upoważnionego wyrok w sprawie o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów działa na rzecz wszystkich, tj. strony powodowej i osób trzecich, ale tylko przeciwko konkretnemu przedsiębiorcy[316]. Do takich wniosków może prowadzić chociażby zastosowanie *per analogiam* stanowiska wyrażonego w uchwale SN z 20 listopada 2015 r., w której wskazano, że rozszerzona prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie wobec przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok wydano[317]. Również wykładnia systemowa przepisów Nowelizacji prowadzi do tożsamych wniosków. Wskazuje na to chociażby art. 10c u.d.r.p.g., zgodnie z którym sąd odrzuca pozew w sytuacji, gdy przed wytoczeniem powództwa przez podmiot upoważniony, Prezes UOKiK wydał wobec pozwanego, w związku ze stosowaniem tej samej praktyki, postanowienie o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Powództwo w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów wnosi podmiot upoważniony na rzecz nieokreślonego kręgu osób, a sam wyrok uwzględniający jest prejudykatem dla wszystkich konsumentów dotkniętych stwierdzonymi niedozwolonymi praktykami. Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów nosi zatem cechy *actio popularis*[318].

Jednakże ww. powództwo ma tylko pewne cechy skargi publicznej, ale nią nie jest. Wspomniana instytucja prawna, zrodzona w ostatnich dwóch wiekach republiki rzymskiej przeszła istotną ewolucję, a w czasach współczesnych pod tym pojęciem kryje się „środek

[315] T. Zembrzuski, *Architekt w postępowaniu grupowym…*, s. 768.
[316] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie...*, s. 45 i n.
[317] Uchwała SN (7) z 20.11.2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40.
[318] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 35.

prawny, który ze względu na ważny interes publiczny dostępny jest każdemu podmiotowi mającemu zdolność procesową, chociażby sprawa nie dotyczyła go bezpośrednio”[319]. Do głównych elementów konstrukcyjnych *actio popularis* zalicza się szeroki zakres podmiotowy i związany z tym brak konieczności wykazywania interesu prawnego. Ochrona dochodzona przez *actio popularis* realizowana jest w interesie publicznym. Uprawnionym jest każdy, o ile tylko posiada zdolność prawną i procesową[320]. Cechy *actio popularis* miało również postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone[321].

W wypadku powództwa w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, w którym krąg podmiotów mogących spełniać rolę powoda został ograniczony do podmiotów wpisanych do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK oraz podmiotów wpisanych do wykazu podmiotów upoważnionych prowadzonego przez Komisję na podstawie art. 5 ust. 1 Dyrektywy 2020/1828, sprawia, że określanie go mianem rodzaju *actio popularis* jest niezasadne.

Jak wskazują *M. Dziurda i A. Cudna-Wagner*, powództwo w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów prowadzone jest w interesie publicznym[322]. Wydaje się, że pod tym względem można mu przypisać cechę *actio popularis*. Przy czym można założyć, że ww. powództwo wytaczane jest w celu ochrony interesu zbiorowego konsumentów *sensu stricto* stanowiącego część szerszego pojęcia interesu publicznego.

Powstaje pytanie, jakiego rodzaju interesy ma za zadanie chronić powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów. Zgodnie z założeniami Dyrektywy 2020/1828, powództwa przedstawicielskie w ogólności mają na celu ochronę zbiorowych interesów konsumentów (art. 3 pkt 5 Dyrektywy 2020/1828). Sposób rozumienia pojęcia zbiorowych interesów konsumentów i jego wdrożenie na gruncie prawa

---

[319] M. Waligórski, Polskie prawo procesowe cywilne w świetle zasady dyspozycyjności, Studia Cywilistyczne 1963, t. II, s. 37 i n., cyt. za E. Wójcicka, Actio popularis w prawie polskim, Państwo i Prawo 11/2015, s. 70.
[320] E. Wójcicka, Actio popularis w prawie polskim, Państwo i Prawo 11/2015, s. 70.
[321] M. Manowska, *Postępowania odrębne w procesie cywilnym*, Warszawa 2012, rozdział V, pkt 2, https://sip.lex.pl/#/monograph/369268894/246764/manowska-malgorzata-postepowania-odrebne-w-procesie-cywilnym?keyword=popularis&unitId=passage_4486 (dostęp: 2025-07-27)
[322] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 62.

polskiego został przedstawiony w rozdziale V.1. Nie stwarza specjalnych trudności określenie, że oba rodzaje powództw przedstawicielskich mają tworzyć skuteczny system zapewniający ochronę ogólnych interesów konsumentów obejmujących zarówno interes ogółu konsumentów (interes zbiorowy *sensu stricto*), jak i interes grupowy.

Samodzielnie rozpatrywane powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów zdaje się chronić przede wszystkim interes zbiorowy *sensu stricto* (rzeczywisty interes zbiorowy). Praktyki naruszające ogólne interesy konsumentów są wymierzone zarówno w aktualnych, jak i w potencjalnych konsumentów, których nie da się zindywidualizować co do liczby i tożsamości, ewentualnie w pewną grupę konsumentów, która jest dostatecznie liczna i charakteryzuje się identyczną, wspólną cechą. Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów jest wytaczane na rzecz wszystkich niezindywidualizowanych co do tożsamości konsumentów, których interesy zostały naruszone lub mogą zostać naruszone. W tej zbiorowości są zatem również konsumenci przyszli[323].

Fakt, że powództwo to prowadzone jest w interesie abstrakcyjnej zbiorowości konsumentów (składającej się z jednostek niedookreślonych co do tożsamości i nieograniczonej co do liczby), a naruszenie może wywoływać skutki na poziomie powszechnym, skłania do przyjęcia, że powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów chroni rzeczywisty interes zbiorowy (interes zbiorowy *sensu stricto*), zgodnie z terminologią wprowadzoną w rozdziale III.1.

Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów ma złożony charakter na poziomie konstrukcyjnym. Jak wskazują *M. Dziurda i A. Cudna-Wagner*, „w zakresie, w jakim podmiot upoważniony domaga się uznania praktyki za naruszającą ogólne interesy konsumentów (ewentualnie uznania praktyki za naruszającą ogólne interesy oraz stwierdzenia zaniechania jej stosowania) można je zaliczyć do kategorii powództw o ustalenie – z tym, że ich podstawy prawnej nie stanowi art. 189 k.p.c. W zakresie

[323] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 48.

zaś, w jakim powód domaga się nakazania pozwanemu zaniechania stosowania praktyki, należy uznać je za powództwa o ukształtowanie[324]".

Postępowanie w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów stanowi konkurencję wobec postępowań administracyjnych prowadzonych przez Prezesa UOKiK w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone[325] oraz w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów[326]. Nowelizacja zawiera rozwiązania (dodany art. 10c u.d.r.p.g., art. 99b ust. 3 u.o.k.k., art. 101 ust.3 u.o.k.k.), które mają na celu zapobiegać sytuacjom, w których dochodziłoby do równoczesnego prowadzenia dwóch tożsamych postępowań w oddzielnych reżimach.

Odnośnie do charakteru sporu w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów (przyjmując *per analogiam* stanowisko wyrażone w postanowieniu SN z 19 maja 2010 r.[327]), można wyciągnąć wniosek, że ma on charakter majątkowy. Jego *ratio* tkwi bowiem w zapewnieniu ochrony ekonomicznych interesów konsumentów przez realizację równomiernej wymiany ekonomicznej między przedsiębiorcą a konsumentami. Interesy te są zaś zagrożone/naruszane, gdy przedsiębiorca stosuje bezprawne praktyki.

4. Powództwo o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów

W związku ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów podmioty upoważnione mogą dochodzić roszczeń na rzecz konsumentów. Regulują je odrębne przepisy – głównie k.c., ale w zależności od charakteru stosowanej praktyki również przepisy ustaw odrębnych np. u.p.n.p.r. Roszczenia, których można dochodzić, obejmują m.in. roszczenie: odszkodowawcze, o zwrot nienależnego świadczenia, o wymianę rzeczy, o obniżenie ceny, o rozwiązanie umowy, o zwrot ceny.

[324] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 43 i n.
[325] Art. 99a i n. u.o.k.k.
[326] Art. 100 i n. u.o.k.k.
[327] Postanowienie SN z 19.05.2010 r., I CZ 121/09, LEX nr 627199.

Sprawy o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów mają charakter postępowań grupowych i są prowadzone na podstawie u.d.r.p.g. W wypadku dochodzenia roszczeń wynikających ze stosowania przez przedsiębiorcę praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, podmiot upoważniony prowadzi postępowanie w imieniu własnym, na rzecz wszystkich członków grupy. Podmiot upoważniony jest stroną w postępowaniu grupowym, a zasądzone przez sąd roszczenia przypadają członkom grupy[328]. Sprawy te w porównaniu do innych postępowań grupowych charakteryzują się stosunkowo nielicznymi odrębnościami proceduralnymi, które jednak nie wpływają na ich istotę.

Odrębności w postępowaniu w sprawach o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów wynikają z art. 5a i 5b u.d.r.p.g. Pierwszy z nich stanowi, że opłata za przystąpienie do grupy uzgodniona przez podmiot upoważniony z członkami grupy nie może przekraczać 5% wartości dochodzonego przez członka grupy roszczenia pieniężnego, a zarazem nie może być wyższa niż 2000 zł, a w wypadku roszczenia niepieniężnego - wyższa niż 1000 zł. Natomiast w myśl art. 5b u.d.r.p.g. – ww. opłata stanowi jedyny koszt, jaki konsument ponosi z tytułu wytoczenia i prowadzenia przez podmiot upoważniony powództwa.

Nie jest dopuszczalne pobranie opłat od konsumentów, jeżeli podmiotem upoważnionym, który wytoczył powództwo jest Rzecznik Finansowy. Ma on na mocy ustawy[329] chronić konsumentów w określonych kategoriach spraw. Co więcej dysponuje na potrzeby wykonywania swoich zadań określonym budżetem.

W wypadku powództw w sprawach o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów nie obowiązuje wynikające z art. 2 ust 1 i 2 u.d.r.p.g. wymaganie ujednolicenia wysokości roszczeń w sprawach o roszczenia pieniężne w ramach grup bądź podgrup. Jest tak ponieważ sprawy te należą do szerszej kategorii spraw o roszczenia konsumentów (art. 2 ust. 2a u.d.r.p.g.). Brak obowiązku ujednolicania wysokości roszczeń członków grupy jest bezprzedmiotowy w sprawach o stwierdzenie stosowania praktyk

[328] M. Sieradzka, *Zbiorowe roszczenia konsumenckie - zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń grupowych*, LEX/el. 2024, nb. 9 [dostęp 31.07.2025 r.]
[329] Ustawa z 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego, o Rzeczniku Finansowym i o Funduszu Edukacji Finansowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1109 z późn. zm.).

naruszających ogólne interesy konsumentów, skoro nie dochodzi w nich do uformowania się grupy[330].

Ze względu na to, że powództwa o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów są rodzajem postępowań grupowych, to realizowana jest w nich ochrona interesu grupowego konsumentów. Ze względu na ich duże podobieństwo do „zwykłych" postępowań grupowych ciężko mówić o tym, że stanowią one nowy instrument ochrony grupowych interesów konsumentów. Trafniejsze wydaje się określenie ich mianem podtypu postępowań grupowych. Tym samym można przyjąć, że polski ustawodawca tworząc powództwa o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, nie stworzył nowego instrumentu ochrony, lecz udoskonalił i wyspecjalizował stary.

W doktrynie przyjmuje się, że interes grupowy służy ochronie drobnych naruszeń interesów indywidualnych połączonych w jedną grupową szkodę[331]. W wypadku dochodzenia roszczeń związanych ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów, naruszenie grupowego interesu konsumentów występuje wówczas, gdy dane działanie/zaniechanie przedsiębiorcy wymienione w załączniku I do Dyrektywy 2020/1828 dotyczy określonej i ograniczonej liczby konsumentów, którzy mogą stanowić zidentyfikowaną grupę dotkniętą daną praktyką. Interes grupowy konsumentów stanowi zatem pewną sumę interesów prywatnoprawnych indywidualnych konsumentów, połączonych istotną więzią. Tak ujęty interes grupowy cechuje się podzielnością, która sprawia, że możliwe jest samodzielne dochodzenie roszczeń w ramach postępowań indywidualnych, a nie wyłącznie w grupie.

Za pośrednictwem powództw o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów realizuje się również interes publiczny przejawiający się przez ochronę interesów wielu podmiotów w jednym postępowaniu. Stąd środki ochrony prawnej interesów grupowych - takie jak powództwo o roszczenia związane ze

[330] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 59.
[331] K. Gajda-Roszczynialska, *Sprawy o ochronę …,* s. 159 i n.

stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów - są kwalifikowane między publiczną ochroną interesów zbiorowych a prywatną ochroną interesów indywidualnych[332].

Co istotne obie kategorie roszczeń – o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów i o roszczenia z nimi związane – mogą być dochodzone równocześnie w ramach jednego postępowania. Połączenie procedury dochodzenia ww. spraw w jednym powództwie ma zagwarantować skuteczniejsze egzekwowanie roszczeń należnych poszkodowanym konsumentom, przyspieszyć rozpoznawanie sprawy i odformalizować przebieg postępowania[333]. Tym samym polski ustawodawca umożliwił korzystanie z procedury *one-stop-shop* w powództwach przedstawicielskich.

Dochodzenie obu kategorii roszczeń jednym pozwem pociąga za sobą jednak konieczność dochodzenia ich przez ten sam podmiot upoważniony i przeciwko temu samemu przedsiębiorcy[334].

[332] M. Sieradzka, *Pozew grupowy jako instrument prywatnoprawnej ochrony interesów konsumentów z tytułu naruszenia reguł konkurencji*, Warszawa 2012, s. 463.
[333] M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2025, s. 185.
[334] M. Dziurda, A. Cudna-Wagner [w:] M. Dziurda (red.), *Powództwa przedstawicielskie…*, s. 56.

VI. Zakończenie

Wprowadzone Nowelizacją dwa typy powództw przedstawicielskich uzupełniają funkcjonujący w polskim porządku prawnym model ochrony interesów konsumenckich. Stanowią one kompleksowe dopełnienie dotychczas dostępnych mechanizmów. Są również wyrazem widocznej troski ustawodawcy unijnego o zapewnienie efektywnych środków ochrony konsumentów w dobie postępującej cyfryzacji i globalizacji. Konsumenci są konsekwentnie postrzegani jako podmioty słabsze w relacjach kontraktowych, narażone na niebezpieczeństwa związane z rozwojem nowoczesnych technologii i technik sprzedażowych.

Powództwo o stwierdzenie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów jest instrumentem cywilnoprawnej ochrony interesów zbiorowych konsumentów *sensu stricto*. Wypełnia ono lukę, która dotychczas istniała w tym zakresie. Może również stanowić interesującą alternatywę względem postępowania administracyjnoprawnego prowadzonego przez Prezesa UOKiK. Niemniej wydaje się, że nie będzie ono równie efektywne i szybkie. Doświadczenia związane z postępowaniem w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone pokazały, że postępowanie cywilne nie jest optymalnym trybem dochodzenia roszczeń nakazowych.

Pozytywną cechą powództw przedstawicielskich jest natomiast możliwość równoczesnego dochodzenia (wraz z powyższymi) roszczeń wynikających ze stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów. Jest to nowe rozwiązanie, nieznane dotychczas polskiemu prawu. Powództwo o roszczenia związane ze stosowaniem praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów uzupełnia dotychczasowy, cywilnoprawny instrument ochrony grupowych interesów konsumentów w postaci postępowania grupowego.

Implementacja Dyrektywy 2020/1828 jest zasadniczo udana pod kątem technicznym. Nowelizacja zrealizowała zasadnicze założenia tego aktu prawnego i wprowadziła do prawa polskiego nieznany dotychczas mechanizm *one-stop-shop*. Niestety Nowelizacja ma również kilka mankamentów, wśród których można wyróżnić niefortunną definicję ogólnych interesów

konsumentów. Nie wdraża ona również wszystkich przepisów Dyrektywy 2020/1828, co z pewnością będzie wymagało w przyszłości interwencji ustawodawcy[335].

W praktyce istnieją obawy, że Nowelizacja podzieli wszystkie problemy postępowań grupowych, czyli niską popularność i przewlekłość spraw. Dotychczas powództwa przedstawicielskie są tworem w praktyce niefunkcjonującym. Od czasu wejścia w życie Nowelizacji w rejestrze podmiotów upoważnionych prowadzonym przez Prezesa UOKiK figuruje jedynie Rzecznik Finansowy – czyli podmiot upoważniony z mocy ustawy[336]. Przy czym Rzecznik Finansowy dotychczas nie wytoczył ani jednego powództwa przedstawicielskiego[337].

Organizacje pozarządowe, które mogłyby starać się o wpis do rejestru podmiotów upoważnionych prowadzonego przez Prezesa UOKiK zwracają uwagę na liczne wymagania, które w praktyce utrudniają uzyskanie tego statusu. Polskie organizacje konsumenckie nie mają silnego zaplecza organizacyjnego i finansowego. Ich przedstawiciele zwracają uwagę na niedofinansowanie ze strony państwa[338].

Wydaje się, że założenia, które stały u podłoża stworzenia powództw przedstawicielskich, czyli powierzenie prowadzenia spraw konsumenckich wyspecjalizowanym podmiotom, posiadającym odpowiednie zaplecze organizacyjne, w polskich realiach się nie sprawdza. Czas pokaże, czy powództwa przedstawicielskie w Polsce zyskają popularność, czy pozostaną instrumentem w praktyce abstrakcyjnym. Jeżeli nic się nie zmieni, niezbędna będzie interwencja ustawodawcy.

[335] Dotyczy to m.in. przepisów dotyczących przedawnienia (art. 16 Dyrektywy 2020/1828).
[336] https://uokik.gov.pl/bip/rejestr-podmiotow-upowaznionych-do-wytaczania-powodztw-grupowych [dostęp: 31.07.2025]
[337] https://rf.gov.pl/dla-klientow/powodztwo-przedstawicielskie/ [dostęp: 31.07.2025]
[338] https://www.prawo.pl/biznes/powodztwa-przedstawicielskie-brakuje-podmiotow-w-rejestrze-uokik,532217.html [dostęp: 31.07.2025]

VII. Bibliografia

1. Asłanowicz M., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019.
2. Balwicka-Szczyrba M., Sylwestrzak A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2024.
3. Błaszczak Ł., *Znaczenie interesu prawnego w poszukiwaniu ochrony prawnej w procesie cywilnym na przykładzie poszczególnych rodzajów powództw* [w:] M. Tomalak (red.), *Ius est iustitia appellatum: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, Warszawa 2017.
4. Brożyna M., *Konsumenckie prawo do odwołania umowy*, Warszawa 2021.
5. Domańska M., *Implementacja dyrektyw unijnych przez sądy krajowe*, Warszawa 2014.
6. Dziurda M. (red.), *Powództwa przedstawicielskie. Komentarz*, Warszawa 2025.
7. Dziurda M., *Szczególna zdolność sądowa*, Warszawa 2019.
8. El-Hagin M., *Instrumenty indywidualnej ochrony konsumentów w dyrektywie o nieuczciwych praktykach handlowych. Fikcja standaryzacji*?, EPS 2023/4.
9. Gajda K., *Dochodzenie roszczeń konsumenckich* [w:] E. Nowińska, P. Cybula (red.) *Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie*, Kraków 2005.
10. Gajda-Roszczynialska K., *Między interesem publicznym a prywatnym. Granice władzy sądzenia w postępowaniu cywilnym, cz. 1. W poszukiwaniu pojęcia interesu*, PS 2020/3.
11. Gajda-Roszczynialska K., *Sprawy o ochronę indywidualnych interesów konsumentów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2012.
12. Gajda-Roszczynialska K., *Udział podmiotów innych niż materialnie uprawnione jako stron w procesie cywilnym a kryterium interesu prawnego – zagadnienia wybrane*, PPC 2015/3.
13. Gnela B., *Uwagi o kodeksowej definicji konsumenta oraz jej zgodności z prawem unijnym* [w:] M. Jagielska, E. Rott-Pietrzyk, A. Wiewiórowska-Domagalska (red.), *Kierunki rozwoju europejskiego prawa prywatnego*, Warszawa 2012.
14. Gołaczyński J., Skibicki R. (red.), *Akt o usługach cyfrowych. Komentarz*, Warszawa 2024.

15. Gudowski J. (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 1 (art. 1–55(4))*, Warszawa 2021.
16. Grzegorczyk P., *Postępowanie grupowe po reformie* [w:] A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński (red.) *Honeste Procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, Warszawa 2018.
17. Grzegorczyk P., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka*, Warszawa 2011.
18. Hornkohl L., *Up - and downsides of the new EU Directive on representative actions for the protection of the collective interests of consumers – comments on key aspects*, EuCML, 2021/5.
19. Jabłonowska A., Namysłowska M., *Nowy ład dla konsumentów? O planowanych zmianach prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej*, EPS 2018/10.
20. Jagielska M., *Collective redress and consumer enforcement in Poland – why does't it work?* [w:] R. Simon, H. Muellerova (red.), *Efficient collective redress mechanisms in Visegrad 4 countries: an achievable target?*, Praga 2019.
21. Jagielska M., *Od konsumenta do użytkownika (o istotnej zmianie współczesnego prawa konsumenckiego)*, PiP 2021/11.
22. Jakubecki A., *O związkach cywilnego prawa procesowego i materialnego – subsydiarność czy autonomia?*, PiP 2023/6.
23. Jaworski T., Radzimierski P., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2010.
24. Jurkowska-Gomułka A., Piszcz A. (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2025.
25. Kohutek K., Sieradzka M., *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2024.
26. Kopaczyńska-Pieczniak K., *Zasady prawa handlowego jako element jego części ogólnej* [w:] J. Frąckowiak (red.), *Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania*, Warszawa 2018.
27. Koroluk S., *Zmiana definicji konsumenta w Kodeksie cywilnym – propozycja interpretacji*, MoP 2003/10.

28. Księżak P., Pyziak-Szafnicka M. (red.) *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, wyd. II*, red., Warszawa 2014.
29. Kukuryk P., *Definicje konsumenta w kodeksie cywilnym (obecnym i przyszłym) w kontekście najnowszych unijnych dyrektyw konsumenckich*, PPH 2014/5.
30. Kulski R., *Ochrona interesów zbiorowych w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2017.
31. Kulski R., *Teoretyczne koncepcje postępowania grupowego*, PPC 2011/1.
32. Kunkiel-Kryńska A., *Rec.: G. Howells, H.-W. Micklitz, T. Wilhelmsson, European Fair Traiding Law. The Unfair Commercial Practices Directive, Ashgate 2006*, EPS 2007/5.
33. Kunkiel-Kryńska A., *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej i ich wpływ na procesy implementacyjne w państwach członkowskich*, Warszawa 2013.
34. Kunkiel-Kryńska A., *Prawo konsumenckie UE - dyrektywy oparte na metodzie harmonizacji minimalnej - wprowadzenie i wyrok TS z 16.05.1989 r. w sprawie 382/87 R. Buet i SARL Educational Business Services (EBS) v. Ministère public*, EPS 2011/12.
35. Kunkiel-Kryńska A., *Tendencje harmonizacyjne w prawie konsumenckim Unii Europejskiej*, Studia Prawnicze 2012/2.
36. Laskowska-Hulisz A., *Postępowanie grupowe jako przykład pozakodeksowego sądowego postępowania cywilnego*, GSP 2022/5.
37. Łętowska E., *Ochrona konsumenta z punktu widzenia polityki prawa*, PiP 1978/4.
38. Łętowska E., *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa 1999.
39. Łętowska E. (red.), *System Prawa Prywatnego. Tom 5, Prawo zobowiązań - część ogólna*, Warszawa 2013.
40. Manowska M. (red.) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38)*, Warszawa 2015.
41. Manowska M., *Postępowania odrębne w procesie cywilnym*, Warszawa 2012.
42. Misiak H*., Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów w dyrektywie 2009/22/WE oraz w propozycji „nowego ładu dla konsumentów"*, Wiadomości Ubezpieczeniowe, 2018/2.
43. Mucha J., *Heading towards an Effective Mechanism for the Protection of Collective Interests of Consumers - Some Comments on the Proposal for a Directive on Representative Actions*, YARS 2019/12.

44. Mucha J. *Nowy model ochrony zbiorowych interesów konsumentów w UE i możliwości jego wdrożenia do prawa polskiego*, IKAR 2019/8.
45. Okońska P., *Postępowanie grupowe a zasada pełnego odszkodowania*, PPH 2023/12.
46. Oleksiewicz I., *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*, Warszawa 2013.
47. Osajda K., *Granice statusu konsumenta w prawie cywilnym – perspektywa temporalna oraz kwestia niedokonania czynności prawnej*, PS 2022/11-12.
48. Osajda K. (red.), *Prawo konsumenckie. Komentarz, Tom VII*, Warszawa 2019.
49. Pajor T., *Harmonizacja prawa prywatnego z prawem Unii Europejskiej* [w:] M. Safjan (red.) *System prawa prywatnego, Tom 1, Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2012.
50. Pietkiewicz P., Rejdak M., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2011.
51. Pogonowski P., *Postępowanie grupowe. Ochrona prawna wielu podmiotów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009.
52. Rejdak M., *Definicja konsumenta w rozumieniu kodeksu cywilnego (art. 22^1 k.c.)*, Rejent 2006/1.
53. Rejdak M., *Interes zbiorowy jako przedmiot ochrony prawnej w postępowaniu grupowym* [w:] J. Jagieła, R. Kulski (red.), *Symbolae Andreae Marciniak dedicatae. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Marciniakowi*, Warszawa 2022.
54. Rejdak M., *Obowiązywanie w polskim porządku prawnym postępowania grupowego (ocena i perspektywa zmian)*, Warszawa 2019.
55. Rejdak M., *Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Komentarz*, Warszawa 2009.
56. Rejdak M., *Wzorzec „przeciętnego konsumenta" w dyrektywie 2005/29/WE o nieuczciwych praktykach handlowych i jego implikacje dla prawa polskiego*, EPS 2008/6.
57. Rowiński T., *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971.

58. Rylski P., *Ochrona interesu publicznego w postępowaniu cywilnym – przyczyny, przejawy, skuteczność* [w:] T. Giaro (red.), *Interes publiczny a interes prywatny w prawie. XIII Konferencja Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 24 lutego 2012 roku*, Warszawa 2012.
59. Rządkowski M., *Pojęcie konsumenta a umowy mieszanego użytku w prawie polskim*, MoP 2016/17.
60. Sieradzka M., *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz,* Warszawa 2018.
61. Sieradzka M., *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2025.
62. Sieradzka M., *Pozew grupowy jako instrument prywatnoprawnej ochrony interesów konsumentów z tytułu naruszenia reguł konkurencji*, Warszawa 2012.
63. Sieradzka M., *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*, Warszawa 2008.
64. Sieradzka M., *Wykładnia pojęcia „zbiorowy interes konsumentów" na tle orzecznictwa*, „Glosa" 2008/3.
65. Sieradzka M., *Zbiorowe roszczenia konsumenckie*, LEX/el. 2020.
66. Sieradzka M., *Zbiorowe roszczenia konsumenckie - zmiany w ustawie o dochodzeniu roszczeń grupowych*, LEX/el. 2024.
67. Staszczyk P., *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Komentarz*, Warszawa 2022.
68. Strus-Wołos M., *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów – czy potrzebne jest procesowe wzmocnienie ochrony konsumenta?*, PPC 2023/2.
69. Szuma K., *Ewolucja pojęcia „konsument" w polskim prawie i orzecznictwie sądowym* [w:] B. Gnela, K. Michałowska (red.), *Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*, Warszawa 2016.
70. Śmigiel M., *Wzorce umów jako czynnik kształtujący zobowiązaniowe stosunki prawne – ewolucja instytucji* [w:] E. Gniewek (red.), *O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina*, Kraków 2000.

71. Trzaskowski R., *Przesłanki i skutki uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479[36]– 479[45] k.p.c.)*, „Prawo w Działaniu" 2008/6.
72. Trzaskowski R., *Skutki uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i jego wpisu do rejestru w sferze przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k.) w świetle orzecznictwa Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, Prawo w Działaniu 2014/20.
73. Urbanek A., *Powództwa przedstawicielskie na gruncie „Nowego ładu dla konsumentów" – skuteczniejsza metoda ochrony zbiorowych interesów konsumentów* [w:] M. Jagielska, K. Podgórski, E. Sługocka-Krupa (red.), *Dochodzenie roszczeń konsumenckich. Nowy ład dla konsumentów*, Warszawa 2020.
74. Werhanowski W., *Znaczenie interesu prawnego* w *procesie cywilnym*, Lwów 1908.
75. Wiewiórowska-Domagalska A., *Europejskie prawo konsumenckie – rozwój, problemy, pytanie o przyszłość* [w:] E. Nowińska, P. Cybula (red.) *Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie*, Kraków 2005.
76. Wiśniewski T., *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013.
77. Wiśniewski T. (red.), *System Prawa Handlowego, Tom 7, Postępowanie sądowe w sprawach cywilnych z udziałem przedsiębiorców*, Warszawa 2013.
78. Wójcicka E., *Actio popularis w prawie polskim*, PiP 2015/11.
79. Zembrzuski T., *Architekt w postępowaniu grupowym, czyli powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego* [w:] T. Ereciński, P. Grzegorczyk, K. Weitz (red.), *Sine Ira et Studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gudowskiemu*, Warszawa 2016.
80. Zembrzuski T., *Dokąd zmierza ochrona konsumenta w procesie cywilnym?*, Palestra 2023/8.
81. Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II*, Warszawa 2016.
82. Żuławska Cz., *Obrót z udziałem konsumenta – ochrona prawna*, Warszawa 1987.